

Het gezin staat hoog op de politieke agenda, ook op gemeentelijk niveau. Over hoe de gemeente gezinnen kan ondersteunen komen in dit boek ouders zelf aan het woord. Wat maakt een wijk prettig om in te wonen voor gezinnen? Hoe kan de gemeente ouders en kinderen ondersteunen?

En hoe gezinsvriendelijk zijn wijken op dit moment? De Nederlandse Gezinsraad sprak met gezinnen in Rotterdamse wijken om antwoorden te vinden op deze vragen.

Een goed gezinsbeleid blijkt voor ouders te beginnen bij een veilige woonomgeving, bij voldoende voorzieningen in de directe omgeving voor kinderen en jongeren en bij een goede sociale samenhang in de buurt. Maar om gezinnen werkelijk te ondersteunen is meer nodig. De NGR pleit in dit rapport voor de ontwikkeling van een brede visie op gezinsbeleid en voor maatwerk per wijk.

NGR

Nederlandse
Gezinsraad

Lange Voorhout 86, 2514 EJ Den Haag
T. 070-330 60 60
E. info@ngr.nl www.ngr.nl

Ouders aan het woord

Hoe gezinsvriendelijk is Rotterdam?

OUDEERS AAN HET WOORD · HOE GEZINSVRIENDELIJK IS ROTTERDAM?

NGR

NGR

Nederlandse
Gezinsraad

Ouders aan het woord

Hoe gezinsvriendelijk is Rotterdam?

Marina Pool, Marjolijn Distelbrink en Nicole Lucassen

NGR

Nederlandse
Gezinsraad

Dit project is uitgevoerd in opdracht
van de gemeente Rotterdam

Colofon

OUDERS AAN HET WOORD
Hoe gezinsvriendelijk is Rotterdam?

Dit rapport is rechtstreeks te bestellen bij de Nederlandse Gezinsraad te Den Haag (tel: 070-330 60 60, fax: 070-365 92 30, www.ngr.nl). Prijs € 17,50.

Publicatienummer: 0098

Boekverzorging: Adato design Alkmaar, Gerard Jonkers bNO.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Nederlandse Gezinsraad.

ISBN: 90-70815-65-6

Aan dit project werkten mee

Marjolijn Distelbrink (Stafmedewerker NGR)
Marina Pool (Stafmedewerker NGR)
Nicole Lucassen (Onderzoeker NGR)
Guiselaine Capella (Projectmedewerker)
Shantie Jagmohansingh (Projectmedewerker)
Rebecca Drohm (Typist)
Lisette Lucassen (Typist)
Quirijn Noordoven (Typist)

Bestuursleden van de NGR

Drs M.M. (Marjet) van Zuijlen (voorzitter)
Prof dr C.W.A.M. (Kees) van Paridon (vice-voorzitter)
Mr P.J. (Pieter Jan) Biesheuvel (penningmeester)
Mr S.S. (Sandra) Lutchman (bestuurslid)
Dr B.T.J. (Erna) Hooghiemstra (algemeen secretaris; directeur NGR)

Inhoud

Voorwoord	5
1 Inleiding: Gezinsbeleid in Rotterdam	7
1.1 Ontwikkelingen in gezinnen	8
1.2 Gezinsbeleid	9
1.3 Ouders aan het woord: vraagstelling	12
1.4 Leeswijzer	13
2 Procedure verkennend onderzoek onder ouders	15
2.1 De methode van de huisbezoeken	15
2.2 De werving en uitvoering van de interviews	17
2.3 Analyse	18
2.4 Samenstelling van de onderzoeksgroep	18
3 Rotterdam als gezinsstad en de drie wijken	21
3.1 De drie wijken	23
4 Wat is belangrijk voor gezinsvriendelijke wijken?	27
4.1 Acht thema's voor gezinsvriendelijkheid	28
4.2 Gezinsvriendelijkheid volgens ouders	28
4.3 Top 8: prioriteiten voor gezinsbeleid	30
5 Gezinsvriendelijkheid in de drie wijken	33
5.1 Liskwartier	33
5.2 Nieuw Engeland/Digna Johannapolder	41
5.3 Pendrecht	51
5.4 Overeenkomsten en verschillen tussen de wijken	58
6 Wat kan de gemeente doen: voorstellen van ouders	63
6.1 Voorstellen voor gezinsvriendelijker wijken	63

7	Het Gezinsparlement 'Ouders aan het woord'	67
7.1	Het Gezinsparlement	67
7.2	Het debat	68
7.3	Slot	75
8	Samenvatting en conclusies: naar gezinsvriendelijke wijken	77
8.1	Samenvatting	77
8.2	Reflectie	82
8.3	Aanbevelingen	84
	Literatuur	87
	Bijlagen	
	Bijlage 1 Voorstellen van de geïnterviewde ouders	89
	Bijlage 2 Voorstellen uit het Gezinsparlement	95

Voorwoord

Aandacht voor gezinsbeleid is in belangrijke mate een lokale aangelegenheid. Niet alleen omdat lokale beleidsmaatregelen voor ouders het meest zichtbaar zijn en vaak direct in het gezinsleven ingrijpen, maar ook omdat de landelijke overheid de verantwoordelijkheid voor thema's die gezinnen raken steeds vaker in handen van lokale beleidsmakers legt. Deze verschuiving van verantwoordelijkheden zien we onder andere terug in de nieuwe Wet Maatschappelijke Ontwikkeling waarin vijf gemeentelijke functies met betrekking tot opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering zijn opgenomen. Ook nieuwe accenten die in de Nota Gezinsbeleid van het Ministerie van VWS zijn vastgelegd, zoals de oprichting van centra voor Jeugd en Gezin, versterken de rol van gemeenten in het gezinsbeleid.

Er zijn enkele valkuilen bij de ontwikkeling van gezinsbeleid. Ten eerste richt adequaat gezinsbeleid zich niet alleen op jongeren, maar ook op de ouder(s) die de kinderen opvoeden en tegelijkertijd zelf (moeten) participeren in de maatschappij. Daarnaast richt volledig gezinsbeleid zich niet alleen op probleemsituaties, maar ook op preventie en ondersteuning. Tenslotte omvat gezinsbeleid een veelheid van beleidsthema's. Coherent gezinsbeleid legt de nadruk op het héle gezin vanuit alle beleidsterreinen.

De gemeente Rotterdam wil een coherent en adequaat gezinsbeleid ontwikkelen. De gemeente heeft de Nederlandse Gezinsraad opdracht gegeven om bij ouders na te gaan hoe de stad aantrekkelijker kan worden voor kinderen en hun ouders. De gesprekken met ouders en de bevindingen uit het Gezinsparlement, waarover in dit rapport wordt gerapporteerd, laten zien dat allereerst een overkoepelende visie op gezinsbeleid moet worden geformuleerd. Het onderzoek maakt duidelijk dat het daarbij in elk geval gaat om (1) veiligheid, (2) activiteiten voor jongeren en kinderen en (3) saamhorigheid tussen buurtbewoners. Vervolgens is maatwerk per wijk en soms per straat nodig om de stad daadwerkelijk aantrekkelijk te maken voor gezinnen.

Aangezien het project onderdeel was van het 100 dagen plan van de gemeente Rotterdam, moest het moest in korte tijd worden afgerond. We zijn zeer

erkentelijk voor de ondersteuning die we daarvoor van verschillende mensen hebben gekregen. De basisscholen en diverse contactpersonen bij de deelgemeenten of het buurtwerk in de wijken Liskwartier, Nieuw Engeland en Pendrecht waren een onmisbare schakel bij het vinden van ouders voor dit project. Ongeveer 50 ouders hebben meegewerkt aan de interviews of het Gezinsparlement waarvoor zij minstens anderhalf uur beschikbaar waren, waarvoor onze hartelijke dank. In het Gezinsparlement gingen de ouders in discussie met een panel van zeer betrokken beleidsmakers, te weten wethouder Leonard Geluk, wethouder Jantine Kriens, Jacqueline Cornelissen, Lionel Martijn en Ahmed Harika (portefeuillehouders van de bij het onderzoek betrokken deelgemeenten). Gerard Smulders zorgde als voorzitter van het Gezinsparlement voor een levendige en informatieve discussie.

Jan Kingma, Ton Legerstee, Ruud Rakers en Corrie Wolfs van de dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving danken we voor de prettige samenwerking gedurende het project. Henk van Lith van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek van de gemeente Rotterdam leverde ons op korte termijn statistische informatie voor dit rapport, waarvoor dank. Tot slot gaat onze dank uit naar de projectmedewerkers die zich met enthousiasme hebben ingezet voor het project.

Marjet van Zijlen
Voorzitter NGR

Theo Roes
Waarnemend directeur NGR

1 Inleiding: Gezinsbeleid in Rotterdam

De gemeente Rotterdam wil meer doen aan gezinsbeleid. Wijken gezinsvriendelijker maken, zorgen dat ouders er graag gaan wonen en blijven wonen en dat kinderen er prettig opgroeien. Het gemeentebestuur wil snel met dit thema aan de slag, om de stad al op korte termijn aantrekkelijk(er) te maken voor gezinnen. In het '100-dagen actieplan' met 37 actiepunten voor de eerste 100 dagen van de collegeperiode is dan ook het thema 'gezinsvriendelijke en kindvriendelijke wijken' opgenomen. Gezinsvriendelijkheid is een van de prioriteiten voor de collegeperiode 2006-2010. Alvorens beleid te kunnen formuleren om Rotterdam gezinsvriendelijker te kunnen maken, onderkent de gemeente dat het van belang is om van degenen om wie het gaat, ouders zelf, te horen wat hen aan de stad bindt en wat zij verstaan onder gezinsvriendelijk beleid. Actie 15 in het 100-dagenplan luidt:

We willen van Rotterdam een kindvriendelijker stad maken.

Om dat te realiseren gaan we in overleg met ouders in de buurten van Rotterdam over wat er goed is aan hun buurt, wat er beter kan en of de buurt voldoende biedt om er te willen blijven wonen. Dit overleg moet resulteren in drie actieplannen voor gezins- en kindvriendelijke wijken.

De gemeente Rotterdam heeft daarom de Nederlandse Gezinsraad (NGR) gevraagd om een project uit te voeren waarin ouders aan het woord worden gelaten over de gezinsvriendelijkheid van Rotterdam. De NGR heeft in de zomer van 2006 een verkennend kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder ouders in drie wijken in Rotterdam en een Gezinsparlement georganiseerd waarin ouders en politici met elkaar in debat zijn gegaan over de gezinsvriendelijkheid van de stad. De drie pilot-wijken zijn door de gemeente aangewezen: Liskwartier (deelgemeente Noord), Nieuw Engeland (deelgemeente Hoogvliet) en Pendrecht (deelgemeente Charlois). Deze wijken verschillen onderling qua achtergrond en problematiek (zie verder hoofdstuk 3). Ouders in de drie wijken zijn benaderd om deel te nemen aan een diepte-interview over de gezinsvriendelijkheid van hun wijk en het Gezinsparlement. De opzet en bevindingen uit de diepte-interviews en het Gezinsparlement worden in dit rapport beschreven. De gemeente

Rotterdam zal aan de hand van de resultaten uit dit rapport actieplannen opstellen om het gezinsbeleid in Rotterdam de komende jaren optimaal aan te laten sluiten bij de wensen en behoeften van gezinnen.

In dit eerste hoofdstuk gaan we dieper in op de veranderingen binnen gezinnen en op de maatschappelijke ontwikkelingen en de aandachtspunten die deze met zich brengen voor landelijk en lokaal gezinsbeleid. Dit resulteert in de hoofdvragen voor deze verkenning.

1.1 ONTWIKKELINGEN IN GEZINNEN

De laatste decennia hebben zich vele maatschappelijke veranderingen voorgedaan die de positie van gezinnen en het gezinsleven zelf ingrijpend hebben veranderd. Om er een paar te noemen: de gemiddelde leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen is gestegen, de keuze voor een gezin is niet meer vanzelfsprekend en veel kinderen maken tijdens hun jeugd veranderingen in de gezinssamenstelling mee, bijvoorbeeld door (echt)scheiding van hun ouders. De verhoudingen tussen ouders en kinderen zijn veranderd van autoritair naar meer gelijkwaardig. Ouders onderhandelen meer met kinderen en dit roept nieuwe vragen op. Eén van de belangrijkste veranderingen is wellicht wel de gewijzigde taakverdeling in gezinnen. Veel meer moeders werken en vaders krijgen een steeds grotere rol in de verzorging en opvoeding van kinderen (bijv. Hooghiemstra en Pool, 2003).

Ondanks alle veranderingen blijft het gezin de dominante leefvorm in de middenfase van het leven. Nog altijd leeft de meerderheid van de bevolking in gezinsverband. Cijfers in Rotterdam (hoofdstuk 3) laten zien dat het college met de specifieke aandacht voor kind en gezin een groot deel van de Rotterdamse bevolking ondersteunt. Van alle Rotterdammers leeft 57 procent in gezinsverband. Een gezin definiëren we daarbij als elke leefvorm waarin één of meer kinderen opgroeien. Dit kunnen gezinnen zijn met twee ouders of met één ouder, driegeratiegezinnen enzovoorts.

Belangrijk voor het beleid is dat 'het doorsnee gezin' niet meer gemakkelijk te omschrijven is. De diversiteit tussen gezinnen neemt toe. Het aandeel gezinnen van alleenstaande moeders én vaders neemt toe, stiefgezinnen komen steeds meer voor en kinderen groeien vaker dan voorheen op in gezinnen met twee partners van hetzelfde geslacht. Als gevolg van migratie en de groei van de tweede generatie is daarnaast sprake van een toenemende etnische diversiteit in gezinnen. Inmiddels is ruim een tiende van de ouders van niet-westerse allochtone herkomst. Vooral in de grote steden is het aandeel gezinnen van niet-westerse herkomst hoog (Distelbrink, Lucassen en Hooghiemstra, 2005; Distelbrink en Hooghiemstra, 2005). Al deze ontwikkelingen vragen om nieuwe accenten in het beleid.

De Nederlandse Gezinsraad rekent het tot zijn taak de overheid te adviseren over hoe gezinnen ondersteund kunnen worden, zó dat het functioneren van gezinnen verbetert en gezinsleden zich optimaal kunnen ontplooiën. Kinderen en hun ouders vormen een eenheid, hun dagelijks leven is sterk met elkaar verweven, voor hun welzijn zijn zij voor een groot deel van elkaar afhankelijk. Dat wat zich binnen gezinnen afspeelt heeft vooral, maar niet alleen voor de betrokkenen betekenis. Niet alleen gezinnen zelf, maar ook de maatschappij kan profiteren van een goede sociale infrastructuur die het gezinsleven ondersteunt (Hooghiemstra, 2004). Regelmatig komen negatieve maatschappelijke effecten van het gezinsleven aan de oppervlakte. Denk bijvoorbeeld aan de effecten van een gebrekkige opvoeding op de ontwikkeling van kinderen, aan de stress die bij veel ouders optreedt als zij werk en zorg combineren, aan de problematische inkomensituatie die kan ontstaan na verbreking van een relatie of aan de effecten van veranderingen op het gebied van vruchtbaarheid. Daartegenover staat dat de maatschappij juist kan profiteren van een gunstig gezinsklimaat. Bijvoorbeeld als ouders in staat zijn gebleken hun kinderen op te voeden tot zelfstandige en betrokken personen, of als twee ouders de taken zo goed tussen elkaar verdelen dat ze beiden maatschappelijk actief kunnen zijn.

1.2 GEZINSBELEID

LANDELIJK GEZINSBELEID

Hoe kunnen gezinnen worden ondersteund? In Nederland heeft lange tijd een taboe gerust op overheidsbemoeienis met het gezin. Vanuit de jarenlange gedachte dat de overheid zich niet moest mengen in het privé-leven achter de voordeur bestaat in Nederland geen integraal en consistent beleid dat zich richt op het hele gezin (Hooghiemstra, 2004). Hoewel vele beleidsmaatregelen gezinnen raken, is van consistentie in het beleid geen sprake. Op landelijk niveau bijten maatregelen gericht op jeugd en maatregelen gericht op economische zelfstandigheid elkaar bijvoorbeeld. Enerzijds krijgen ouders te horen dat ze voldoende aanwezig moeten zijn om de kinderen goed op te voeden, anders gaat het mis in het gezin en moet verplichte opvoedingsondersteuning uit de kast worden gehaald. Anderzijds wordt ieder individu geacht zoveel mogelijk uren te werken. Veel ouders hebben het gevoel dat ze het niet gemakkelijk goed kunnen doen: of ze werken teveel en zijn niet aanwezig bij de kinderen, of ze zorgen teveel en zijn niet economisch onafhankelijk. Nederland onderscheidt zich op dat punt van veel andere landen, waar in veel gevallen al jarenlang een vorm van gezinsbeleid bestaat.

De aandacht voor gezinsbeleid begint ook in Nederland te groeien. Er zijn twee belangrijke redenen waarom meer consistente aandacht van de overheid voor gezinsprocessen op dit moment wenselijk is: allereerst omdat ontwikkelingen

binnen gezinnen in sommige gevallen grote maatschappelijke gevolgen kunnen hebben. En ten tweede omdat het overheidsbeleid ondanks zijn afstandelijke verhouding tot het gezin toch wel degelijk bepaalde ontwikkelingen binnen het huishouden beïnvloedt.

De overheid hoeft zich niet overal mee te bemoeien, maar kan het beleid wel zo inrichten dat gezinnen in staat zijn goed te functioneren en gezinsleden optimaal kunnen participeren in de maatschappij en in het gezin. Een beleid dat gezinnen ondersteunt omvat in principe een breed palet aan beleidsmaatregelen. Maatregelen die direct gericht zijn op ouders, jongeren of kinderen, maar ook maatregelen die niet in eerste instantie gericht zijn op gezinnen maar die wel ingrijpen op het gezin, zoals ontwikkelingen in het grootstedelijk of sociaal beleid, veranderingen in de werkgelegenheid of de ruimtelijke invulling van een land of stad.

LOKAAL GEZINSBELEID

Gezinsbeleid is nadrukkelijk niet enkel een landelijke aangelegenheid. Het meest zichtbaar voor gezinnen zijn de beleidsmaatregelen die vrij direct in het gezinsleven ingrijpen: ontwikkelingen in hun woon- en werkomgeving en ontwikkelingen die kinderen en jongeren direct raken, zoals bijvoorbeeld in het onderwijs en de kinderopvang. Het bieden van een goede woonomgeving, het faciliteren van mogelijkheden om arbeid en zorg te combineren en het ondersteunen van ouders en jongeren bij de opvoeding en ontwikkeling zijn in eerste instantie dan ook zeer belangrijke onderdelen van goed gezinsbeleid. Deze – deels lokale – thema's worden door de landelijke overheid steeds sterker in handen van lokale beleidsmakers gelegd. Onder meer als gevolg van de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en nieuwe accenten die in de nota Gezinsbeleid van het Ministerie van VWS worden gelegd, neemt de rol van de gemeente bij het ondersteunen van gezinnen toe. Van gemeenten wordt onder meer gevraagd dat zij in de wijken informatie en ondersteuning aanbieden aan ouders in de Centra Jeugd en Gezin. Gemeenten dienen hun voorzieningen aan te passen aan de behoeften van ouders.

De aandacht van de gemeente Rotterdam voor gezin past hier naadloos in. Rotterdam is een pionier door de nadruk op ondersteuning van niet alleen jeugd maar het hele gezinssysteem te leggen. Hoewel meer gemeenten recent sterk inzetten op jeugdbeleid en er in verschillende plaatsen wethouders jeugd zijn aangesteld, komt een breder gezinsbeleid nog weinig van de grond. Rotterdam heeft overigens ook alle reden om specifiek aandacht te besteden aan gezins- en kindvriendelijkheid. Volgens bevindingen in het recente rapport 'Kinderen in Tel' telt Rotterdam naar verhouding veel achterstandsgroepen zoals tienermoeders en kinderen die opgroeien in achterstandssituaties en veel jeugdcriminaliteit.

Rotterdam scoort op verschillende aspecten van kindvriendelijkheid het slechtst van heel Nederland (Steketee en Mak, 2006). De gemeente wil graag de positie van jeugdigen verbeteren en zette hier al aan het eind van de vorige collegeperiode op in door deelname aan de Gideonsgemeenten. Deze groep gemeenten schreef een manifest waarin plannen werden ontvouwd om de ontwikkeling van jeugdigen optimaal te steunen, onder andere door een integrale en brede visie te ontwikkelen op jeugdbeleid (Gideonsgemeenten, januari 2006).

GEZINNEN EN BELEID

Een aantrekkelijke stad voor gezinnen is een stad waar ouders hun kinderen graag laten opgroeien en waarin zij de zorg voor hun kinderen en hun eigen maatschappelijke participatie goed kunnen combineren. De gemeente Rotterdam constateert dat gezinnen die het zich kunnen permitteren de stad de rug toekeren en wil deze trend doorbreken. Het vertrek van gezinnen levert niet alleen economische verliezen op voor de stad, maar ook het verlies van een belangrijke categorie burgers: mensen in de meest actieve fase van hun leven, die de volgende generatie Rotterdammers grootbrengen. Ook voor de sociale cohesie in buurten levert het wegtrekken van gezinnen een verlies op. Het hebben van opgroeiende kinderen kan voor ouders een belangrijke bron zijn van onderling contact.

Om inzicht te krijgen in de aantrekkelijkheid van een stad als Rotterdam voor ouders en in de manieren waarop de condities waaronder ouders hun kinderen opvoeden verbeterd kunnen worden, ligt het voor de hand ouders allereerst zélf te vragen naar hun beleving, wensen en behoeften. Een recent onderzoek van de Nederlandse Gezinsraad gaf al een eerste kijkje in de keuken: zo bleek dat ouders die tienerkinderen opvoeden in Rotterdam de stad een onveilige leefomgeving voor hun kinderen vinden. Ouders voelen zich bovendien niet altijd met de buurt of andere ouders in hun omgeving verbonden, terwijl ze wel dezelfde typen vragen hebben als hun buurtgenoten met opgroeiende kinderen (Pool, Geense en Lucassen, 2005). Uit dit onderzoek – dat als doel had na te gaan welke opvoedingsondersteuning ouders wensen - blijkt dat ouders onder opvoedingsondersteuning met name een veilige omgeving en activiteiten voor kinderen in de buurt verstaan en niet alleen de geijkte opvoedcursussen waar wetenschappers en beleidsmakers normaliter aan denken.

Niet alleen opvoedingsondersteuning, maar ook een thema als 'gezinsvriendelijkheid' is voor meerdere invullingen vatbaar en kan voor ouders iets anders inhouden dan voor beleidsmakers. Nu Rotterdam in de komende collegeperiode (2006-2010) meer werk wil maken van gezinsbeleid is het dan ook van groot belang inzicht te krijgen in de leefwereld van ouders: wat verstaan zij onder gezinsbeleid, en waaraan hebben zij behoefte?

De NGR ondersteunt het uitgangspunt van de gemeente Rotterdam om voorafgaand aan het ontwikkelen van beleid met ouders te gaan praten over hun behoeften en ideeën rondom goed gezinsbeleid voor Rotterdam van harte. Wat is er nodig om gezinnen optimaal te laten functioneren en de leden ervan te laten participeren? Hoe kan worden voorkómen dat gezinnen de stad de rug toekeren op het moment dat zij hun positie verbeteren? Wat bindt gezinnen aan de stad? Hoe gezinsvriendelijk vinden ouders de stad, of bepaalde wijken daarbinnen? De antwoorden op deze vragen zullen resulteren in een plan van aanpak voor gezinsvriendelijk beleid in Rotterdam in deze collegeperiode. Vast staat dat een breed gezinsbeleid in principe ook op lokaal niveau betrekking zou moeten hebben op een variëteit aan maatregelen en voorzieningen. Een gemeente die gezinnen ondersteunt, zorgt voor randvoorwaarden waaronder kinderen goed kunnen opgroeien, waaronder ouders hun kinderen kunnen opvoeden, en waaronder zij indien nodig werk en de zorg voor kinderen kunnen combineren.

1.3 OUDERS AAN HET WOORD: VRAAGSTELLING

Doel van dit project was een eerste indruk te krijgen van de wijze waarop gezinnen in Rotterdam de stad beleven. Gezinnen bestaan uit ouders én kinderen, maar voor deze verkenning is ervoor gekozen om vooral de mening van ouders te peilen. Zij zijn ten slotte degenen die kiezen voor een wijk en de beslissing nemen of zij er blijven wonen of vertrekken. Dit betekent echter niet dat de beleving van kinderen of jongeren onbelangrijk is voor het beleid.

Aan ouders in dit onderzoek zijn verschillende vragen voorgelegd die inzicht geven in de gezinsvriendelijkheid van de wijk. Vinden zij hun woning, de straat, de buurt, de wijk prettig om te wonen? Zijn er voldoende voorzieningen die hen als gezin ondersteunen? Wil Rotterdam een gezinsvriendelijk beleid ontwikkelen, dan dient de gemeente ook inzicht te krijgen in de vraag wat ouders eigenlijk verstaan onder gezinsvriendelijkheid. Waar moet de gemeente volgens hen op inzetten als het gaat om een beleid dat gezinnen ondersteunt? Hoe wordt de stad aantrekkelijker voor gezinnen en kinderen? En doen zich daarbij verschillen tussen wijken voor? Door ouders in drie wijken te ondervragen, ontstaat inzicht in de vraag of één gezinsbeleid voldoet. Kunnen oplossingen voor wijk x ook worden toegepast in wijk y of is maatwerk nodig? Op dit type vragen geven we in dit rapport een antwoord.

Vier vragen staan centraal in deze publicatie.

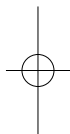
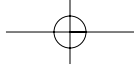
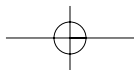
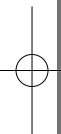
- 1) Wat verstaan ouders onder gezinsbeleid?
- 2) Wat heeft in de ogen van ouders prioriteit in gezinsbeleid?

- 3) Hoe gezinsvriendelijk vinden ouders de drie onderzochte wijken en Rotterdam?
- 4) Wat kan de gemeente doen om Rotterdamse wijken gezinsvriendelijker te maken?

Basis voor de antwoorden vormden de interviews met ouders en de resultaten van het Gezinsparlement.

1.4 LEESWIJZER

Deze rapportage is verder als volgt opgebouwd. In het tweede hoofdstuk wordt de procedure van de interviews beschreven. In het derde hoofdstuk wordt een korte beschrijving van de drie in het project betrokken wijken gegeven en worden enkele kerncijfers gepresenteerd. De hoofdstukken 4, 5 en 6 bevatten de uitkomsten van het onderzoek. In hoofdstuk 4 komt aan de orde wat ouders verstaan onder gezinsvriendelijkheid en welke elementen daarvan zij het meest belangrijk vinden. Hoofdstuk 5 beschrijft het oordeel van de ouders over de verschillende deelaspecten van gezinsvriendelijkheid in hun wijk. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke oplossingen ouders zien voor het gezinsvriendelijker maken van hun wijk of buurt. Aan de hand van de wensen en opvattingen die de ouders in de interviews hebben aangegeven zijn stellingen geformuleerd die ter discussie zijn gebracht in het Gezinsparlement. Ouders hebben gestemd over verschillende mogelijkheden om het gezinsbeleid te verbeteren. Hoofdstuk 7 beschrijft het Gezinsparlement, de uitkomsten van de stemmingen en aanvullende oplossingen voor meer gezinsvriendelijke wijken. In hoofdstuk 8 worden de resultaten van het onderzoek en het Gezinsparlement samengevat en concluderen we wat de gemeente Rotterdam kan doen om het Rotterdamse gezinsbeleid (beter) aan te laten sluiten bij gezinnen.

2 Procedure verkennend onderzoek onder ouders

Voor het verkennende onderzoek naar gezinsvriendelijkheid in Rotterdam is gebruik gemaakt van een combinatie van methoden. Allereerst heeft de Nederlandse Gezinsraad begin juli 2006 inleidende interviews gehouden met sleutelinformanten in de drie geselecteerde wijken: Liskwartier, Nieuw Engeland (inclusief Digna Johannapolder) en Pendrecht. Deze interviews gaven een eerste indruk van wat er zoal speelt in de wijken. Het beeld van de wijken is verder ingevuld aan de hand van cijfers (aangeleverd door het COS Rotterdam) en schriftelijke informatie. De kern van het onderzoek werd gevormd door huisbezoeken aan 30 gezinnen in de drie wijken, tien per wijk. Na afloop van de interviews met de gezinnen zijn open gesprekken gevoerd met portefeuillehouders in de drie betrokken deelgemeenten (Noord, Hoogvliet en Charlois). Deze gesprekken zijn vooral benut om de analyses aan te scherpen.

2.1 DE METHODE VAN DE HUISBEZOeken

Naar analogie met eerdere onderzoeken die de NGR uitvoerde in gezinnen (bijv. Pool en Lucassen, 2005; Pool, Geense en Lucassen, 2005), bestonden de huisbezoeken in de gezinnen uit vier vaste onderdelen: een mondelinge vragenlijst, een sorteertaak, een schriftelijke vragenlijst en een diepte-interview. Bij de keuze van items voor de vragenlijsten en de sorteertaak en de opzet van het diepte-interview is er steeds voor gezorgd dat deze informatie opleverden over een breed scala aan thema's die blijkens literatuur over kindvriendelijkheid¹⁾ en eerder NGR-onderzoek verband kunnen houden met gezinsvriendelijkheid. Het betreft in totaal een achttal thema's, die betrekking hebben op zowel de fysieke als sociale kanten van de leefomgeving, en behalve op opvoeding en jeugd

1) Onder andere zijn bestudeerd: de Leefbaarheidsmonitor Nieuw Engeland; het onderzoek 'Een Amsterdamse benadering' van de Universiteit van Amsterdam (Metaal, Delnoij en Duyvendak 2006), het rapport 'Kinderen in Tel' (Steketee en Mak 2006) en het artikel 'Meetlat pedagogische kwaliteit van de buurt' (Rutten, Studulski en Weelen 2006). Voorts is gebruik gemaakt van de NGR-onderzoeken Distelbrink en Hooghiemstra (2005); Pool, Geense en Lucassen (2005) en Pool en Lucassen (2005).

ook op thema's als arbeid en zorg. In kader 2.1 staan de thema's genoemd. In aansluiting op de brede visie op gezinsbeleid die de NGR hanteert, hebben bijvoorbeeld de voorzieningen voor ouders niet alleen betrekking op hulp bij het opvoeden, maar ook op ondersteuning bij de combinatie van werk en zorg (zie ook hoofdstuk 1).

De huisbezoeken startten steeds met de *mondelijke vragenlijst*. Deze bevatte vragen naar achtergrondkenmerken van het gezin, zoals gezinssamenstelling, opleiding en (vrijwilligers)werk, etniciteit en inkomen. Vervolgens werd de *sorteertaak* afgenomen, waarbij ouders 32 kaartjes sorteerden in drie stappen. De kaartjes bevatten onderwerpen die ouders van belang konden vinden voor een gezinsvriendelijke wijk en die behoorden tot de 8 thema's genoemd in kader 2.1. Voorbeelden waren '(een wijk) met ruime parkeergelegenheid voor de deur' (vervoer), 'zonder drugsoverlast' (veiligheid) en 'met een brede school' (voorzieningen voor ouders en kinderen). Ouders konden daarbij ook zelf thema's toevoegen.

De afname van de sorteertaak had enerzijds als doel ouders al voorafgaand aan het gesprek vertrouwd te maken met de onderwerpen, en anderzijds als doel te bepalen wat gezinsvriendelijkheid voor hen inhield en aan welke aspecten zij prioriteit geven. Een sorteertaak is bij uitstek een geschikt instrument om rangordeningen in kaart te brengen. Bij de eerste stap van de sorteertaak werd ouders gevraagd welke aspecten zij als gezin in het algemeen wel of niet belangrijk vonden voor een gezinsvriendelijke wijk. Bij de tweede stap dienden zij belangrijke thema's ordenen in meer en minder belangrijk. Bij de derde stap kozen zij een top drie van thema's die ze het allerbelangrijkst vonden voor een gezinsvriendelijke wijk.

KADER 2.1 ACHT THEMA'S VOOR GEZINSVRIENDELIJKHEID

- Omgevingsfactoren in de wijk (bijvoorbeeld onderhoud woning, straat)
- Contacten met andere buurtbewoners
- Activiteiten/voorzieningen voor kinderen en jongeren (bijv. speelplekken)
- Vervoersmogelijkheden
- Veiligheid
- Voorzieningen voor ouders en kinderen (bijvoorbeeld scholen, kinderopvang)
- Contacten met andere gezinnen
- Voorzieningen voor ouders (bijvoorbeeld werkgelegenheid in de buurt, een informatiecentrum over opvoeding)

Na de sorteertaak werd de individuele *schriftelijke vragenlijst* afgenomen. Deze geeft inzicht in de ervaren gezinsvriendelijkheid en in de tevredenheid over verschillende deelaspecten daarvan. Ouders werden door middel van deze lijst bovendien gestimuleerd na te denken over hun woongeschiedenis en de motieven voor de keuze voor hun huidige woning. De vragenlijst bestond vrijwel geheel uit gesloten vragen. In enkele open vragen werd respondenten gevraagd toelichtingen te geven.

Het laatste deel van het huisbezoek was gereserveerd voor het *diepte-interview* met één of twee ouders. In dit diepte-interview van minimaal een half uur is doorgepraat over de beleving en wensen ten aanzien van diverse deelaspecten van gezinsvriendelijkheid, aan de hand van open vragen. In het gesprek, dat zoveel mogelijk een natuurlijk verloop had, kwamen steeds zowel de keuze voor de huidige wijk en woning, de tevredenheid over de wijk op dit moment als wensen voor de toekomst (zoals verhuisgeneigdheid) aan de orde. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen opvattingen over leefdomeneinen van verschillende niveaus: de eigen woning, de straat, de buurt, de wijk en de stad. Elk interview is afgesloten met de open vraag wat de wethouder zou kunnen doen om gezinnen te ondersteunen en de wijk/stad gezinsvriendelijk(er) te maken.

2.2 DE WERVING EN UITVOERING VAN DE INTERVIEWS

De ouders zijn in hoofdzaak geworven via contactpersonen in de drie betrokken wijken. Dit waren bijvoorbeeld opbouwwerkers, buurtregisseurs en contactpersonen op scholen. Enkele respondenten zijn op straat aangesproken door de interviewers. De werving vond plaats in de zomervakantie. Vlak voor de zomervakantie is een brief verspreid via basisscholen in de drie wijken. Deze manier van werven heeft nauwelijks respondenten opgeleverd. Ook persoonlijke werving op een school in Pendrecht door de interviewers leverde weinig op. De moeders die daar werden aangesproken meenden al zó vaak vergeefs hun verhaal te hebben gedaan dat ze weinig zin hadden om mee te doen. Bij de werving is gelet op diversiteit in gezinssamenstelling, leeftijd van de kinderen en etnische herkomst. In enkele gevallen zijn de interviews gehouden met beide ouders (in het geval er twee ouders waren).

De interviews zijn uitgevoerd door een multicultureel team van medewerkers van de NGR. Voorafgaand aan de interviews heeft een training plaatsgevonden. Bij de verdeling van gezinnen over de interviewsters is gelet op spreiding over de drie wijken en naar etniciteit. Alle interviewsters hebben in alle wijken geïnterviewd, en hebben ouders van verschillende etnische herkomst ondervraagd. De huisbezoeken duurden gemiddeld een uur en een kwartier. Het interview zelf nam in de meeste gezinnen tussen de 30 en 45 minuten in beslag.

Alle gesprekken zijn in het Nederlands gevoerd. De meeste geïnterviewden voelden zich naar inschatting van de interviewers goed op hun gemak bij aanvang van het gesprek. In vijf gezinnen waren ouders in meer of mindere mate terughoudend tijdens het interview. Zij waren bijvoorbeeld minder spraakzaam of wisten niet goed wat te vertellen. De gesprekken verliepen over het algemeen goed, zij het dat in sommige gezinnen iets meer toelichting of tijd nodig was vanwege taalproblemen.

2.3 ANALYSE

De vragen uit de schriftelijke en mondelinge vragenlijst en de sorteertaak zijn ingevoerd in SPSS en met behulp daarvan geanalyseerd. Aan de antwoorden op de sorteertaak zijn de prioriteiten voor gezinsvriendelijkheid ontleend (zie verder hoofdstuk 4). De interviews zijn woordelijk uitgetypt en geanalyseerd aan de hand van een analyseschema. De interviewpassages zijn steeds geordend aan de hand van de acht onderliggende thema's. Vervolgens is per wijk per thema nagegaan welk beeld uit de interviews naar voren kwam (zie hoofdstuk 5). Dit beeld is aangevuld met kwantitatieve data uit de schriftelijke vragenlijst.

2.4 SAMENSTELLING VAN DE ONDERZOEKSGROEP

Voor het onderzoek zijn in totaal 33 ouders geïnterviewd, afkomstig uit 30 gezinnen. In drie gezinnen is een interactie-interview met beide ouders afgenomen. In tabel 2.1 is te zien hoe de deelnemende gezinnen zijn samengesteld.

Zoals te zien in de tabel, is de opzet een etnisch diverse groep ouders uit verschillende typen gezinnen te interviewen geslaagd. Zowel een- als tweeoudergezinnen en gezinnen met zowel jongere als oudere kinderen waren in het onderzoek vertegenwoordigd. Vergelijken we de wijken, dan blijkt dat in Nieuw Engeland de meeste eenoudergezinnen zijn geïnterviewd. In Liskwartier interviewden we naar verhouding veel gezinnen met jonge kinderen en wat meer autochtone gezinnen. Ook naar opleiding was de groep ouders gemixt. Bijna de helft van de vaders en ruim de helft van de moeders heeft maximaal een opleiding op vmbo-niveau afgerond. De rest van de ouders is hoger opgeleid en heeft minimaal een mbo-opleiding. In de meeste gezinnen worden twee of drie kinderen opgevoed (niet in tabel). Een deel van de gezinnen die aan het onderzoek deelnamen, heeft niet veel te besteden. Bijna de helft moet rondkomen van een netto inkomen van minder dan 1350 euro per maand.

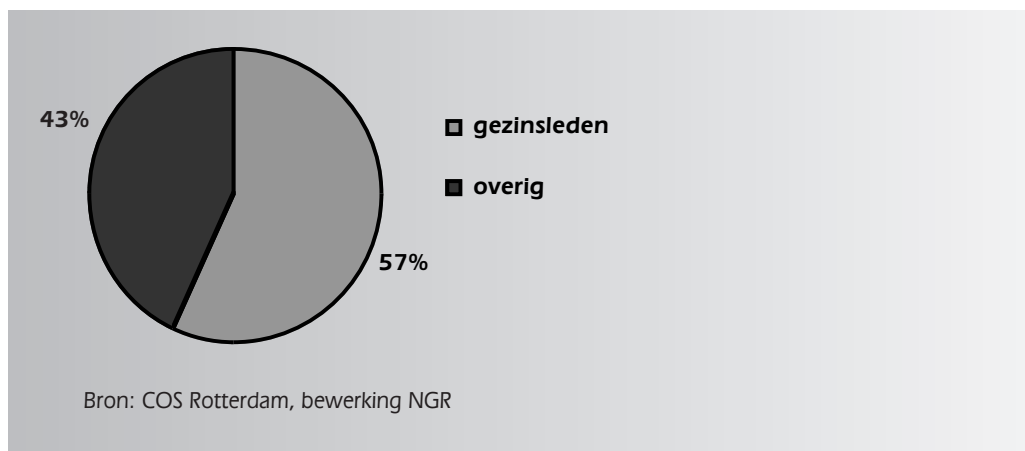
**TABEL 2.1 KENMERKEN VAN DE DEELNEMENDE GEZINNEN PER WIJK, IN ABSOLUTE AANTALLEN
(LAATSTE KOLOM PERCENTAGES)**

	Liskwartier	Nieuw Engeland ¹⁾	Pendrecht	Totaal	Totaal %
Gezinstype					
Tweeouder	8	5	8	21	70%
Eenouder	2	5	2	9	30%
Leeftijd kinderen					
Onder de 12 jr	7	2	5	14	47%
Alle leeftijden	3	3	4	10	33%
12 jr of ouder	–	5	1	6	20%
Etniciteit					
Autochtoon	5	3	3	11	37%
Surinaams/Antill.	2	4	3	11	30%
Turks/Marokkaans	2	2	2	6	20%
Overig	1	1	2	4	13%
Netto gezinsinkomen					
< 1350 euro	4	5	5	14	47%
1350-2050 euro	2	3	2	7	23%
>= 2050 euro	3	2	1	6	20%
onbekend	1	–	2	3	10%
1) Inclusief Digna Johannapolder					

3 Rotterdam als gezinsstad en de drie wijken

Rotterdam wil zich meer dan voorheen profileren als gezinsstad. Met de wens om de stad gezins- en kindvriendelijker te maken en te voorkomen dat gezinnen de stad de rug toekeren, zet het college in op een groot deel van de Rotterdamse bevolking. De meerderheid van de bevolking in Rotterdam leeft in gezinsverband (zie figuur 3.1). Door gezinsbeleid prioriteit te geven bereikt het college dus veel inwoners van de stad.

FIGUUR 3.1 SAMENSTELLING VAN DE ROTTERDAMSE BEVOLKING, 1-1-2006

Hoewel een deel van de gezinnen Rotterdam de rug toekeert, ligt het percentage gezinnen in de stad vooralsnog niet veel lager dan het landelijk gemiddelde. In totaal is bijna een derde van de Rotterdamse huishoudens een gezin (tabel 3.1). Landelijk is dat 36 procent.

Wat bijzonder is aan Rotterdam, is het hoge aandeel eenoudergezinnen. De stad trekt door zijn betaalbare woningen van oudsher groepen aan die het gemiddeld minder breed hebben, zoals eenoudergezinnen. Van alle gezinnen in Rotterdam is 38 procent een eenoudergezin. In heel Nederland vormen eenoudergezinnen

17 procent van alle huishoudens met kinderen (Distelbrink, Lucassen en Hooghiemstra, 2005). Daarnaast onderscheidt Rotterdam zich – met de andere grote steden – door het hoge aandeel allochtone gezinnen van niet-westerse herkomst. Zoals bekend concentreren allochtone gezinnen zich sterk in de Randstad en daarbinnen in de steden. In Rotterdam vertaalt dit zich erin dat bijna de helft van de gezinnen van niet-westerse allochtone herkomst is (zie tabel 3.2). Landelijk geldt dat voor 13 procent (Distelbrink en Hooghiemstra, 2005).

TABEL 3.1 AANTAL EN PERCENTAGE GEZINNEN IN ROTTERDAM, PER 1-1-2006 EN LANDELIJK (PER 1-1-2004)

	Rotterdam	Landelijk
Aantal	86.109	2,5 mln
% van huishoudens	31%	36%

Bron: GBA-gegevens, COS Rotterdam, bewerking NGR, landelijke gegevens zijn afkomstig uit Distelbrink, Lucassen en Hooghiemstra 2005.

TABEL 3.2 KENMERKEN VAN GEZINNEN IN ROTTERDAM, 1-1-2006 (%)

Gezinstype	
Tweeouder	62%
Eenouder	38%
Etniciteit¹⁾	
Autochtoon	44%
Niet-westers allochtoon	48%
w.o. Surinaams	12%
w.o. Antilliaans	4%
w.o. Turks	11%
w.o. Marokkaans	8%

Bron: GBA-gegevens, COS Rotterdam, bewerking NGR
 1) Gebaseerd op etniciteit van de hoofden van huishoudens.
 De (kleine) categorie van westerse allochtone gezinnen is weggelaten.

Uit onderzoek is bekend dat het aandeel eenoudergezinnen onder niet-westerse allochtone gezinnen hoger ligt dan gemiddeld in Nederland. Maar de concentratie van allochtone groepen in Rotterdam blijkt niet de enige verklaring voor het hoge

aandeel eenoudergezinnen in de stad. Ook autochtone ouders staan er in Rotterdam bijna twee keer zo vaak alleen voor, in vergelijking met heel Nederland (Distelbrink en Hooghiemstra, 2005). Niettemin zijn er – zoals ook landelijk geldt – verschillende allochtone groepen die nog veel meer eenoudergezinnen tellen (tabel 3.3). Vooral veel Antilliaanse en Surinaamse gezinnen zijn een eenoudergezin. Het aandeel eenoudergezinnen ligt ook in deze groepen overigens in Rotterdam eveneens veel hoger dan landelijk²⁾.

TABEL 3.3 PERCENTAGE EENOUDERGEZINNEN ONDER GEZINNEN VAN VERSCHILLENDE ETNISCHE HERKOMST IN ROTTERDAM, 1-1-2006

Percentage eenoudergezinnen	
Autochtoon	30%
Niet-westers allochtoon	46%
w.o. Surinaams	65%
w.o. Antilliaans	79%
w.o. Turks	23%
w.o. Marokkaans	21%

Bron: GBA-gegevens, COS Rotterdam, bewerking NGR.

3.1 DE DRIE WIJKEN³⁾

GEZINNEN IN DE DRIE WIJKEN

Het onderzoek 'Ouders aan het woord' is uitgevoerd in drie Rotterdamse wijken die onderling van elkaar verschillen in bevolkingssamenstelling, sfeer en woningvoorraad. Allereerst verschilt het aandeel gezinnen in de drie wijken. Van de huishoudens in Nieuw Engeland is 41 procent een gezin, in Pendrecht een op de drie (34%) en in Liskwartier ruim een kwart (27%).

In Pendrecht wonen naar verhouding de meeste allochtone gezinnen en zijn eenoudergezinnen in de meerderheid onder huishoudens met kinderen. In de

2) Landelijk vormt twee derde van de Antilliaanse en de helft van de Surinaamse gezinnen een eenoudergezin (Distelbrink en Hooghiemstra 2005).

3) Voor deze korte beschrijvingen is teruggevallen op schriftelijke en mondelinge informatie, aangeleverd door de contactpersonen in de betrokken wijken. O.a. het Wijkveiligheids actieprogramma van Liskwartier uit 2003, de Leefbaarheidsmonitor Nieuw Engeland 2005 en het uitvoeringsprogramma 'Pendrecht zet door' (2006).

andere twee wijken ligt het aandeel eenoudergezinnen rond of net onder het Rotterdams gemiddelde. In het volgende geven we een korte schets van de drie wijken (zie ook tabel 3.4).

Het *Liskwartier* is een tamelijk groene wijk in de deelgemeente Noord met een grote diversiteit aan woningen. De woningen aan de lanen of singels zijn met name koopwoningen, terwijl de sociale woningbouw zich in de zijstraten concentreert. Dit betekent dat er sprake is van een vrij sterke ruimtelijke segregatie in de wijk langs inkomenslijnen. Een groot deel van de woningvoorraad dateert van voor de Tweede Wereldoorlog. Het Liskwartier ligt dicht bij het stadscentrum van Rotterdam. De wijk telde begin 2006 3.340 huishoudens, waarvan ruim 900 gezinnen. Gezinnen zijn daarmee in deze wijk minder sterk vertegenwoordigd dan gemiddeld in Rotterdam. Van alle bewoners leeft 51 procent in gezinsverband. In vergelijking met het stadsgemiddelde telt de wijk iets meer Turkse en Marokkaanse gezinnen. Het aandeel niet-westerse allochtone gezinnen ligt er op ruim de helft. Ruim een derde van de gezinnen is een eenoudergezin. Inwonende kinderen in de wijk zijn gemiddeld 10,8 jaar oud. In Liskwartier wordt naar verhouding weinig buurtwerk georganiseerd. Meer aandacht gaat uit naar het nabijgelegen Rotterdam Noord.

TABEL 3.4 KENMERKEN VAN GEZINNEN IN DE DRIE WIJKEN, PER 1-1-2006 (%)

	Liskwartier	Nieuw Engeland ¹⁾	Pendrecht
Gezinstype			
Tweeouder	65%	64%	46%
Eenouder	35%	36%	54%
Etniciteit			
Autochtoon	42%	44%	23%
Niet-westers allochtoon	51%	49%	68%
w.o. Surinaams	11%	20%	15%
w.o. Antilliaans	3%	8%	13%
w.o. Turks	14%	7%	11%
w.o. Marokkaans	12%	2%	10%
Bron: GBA-gegevens, COS Rotterdam, bewerking NGR.			
1) Inclusief Digna Johannapolder			

De wijk *Nieuw Engeland* (inclusief Digna Johannapolder) ligt aan de noordkant van de deelgemeente Hoogvliet. De wijk is goed bereikbaar met de metro, en ligt

tamelijk ver van het stadscentrum van Rotterdam. De wijk ligt landelijk. In Nieuw Engeland heeft zich in de afgelopen jaren een proces van herstructurering voltrokken dat inmiddels zijn afronding nadert. Oude woningen (m.n. flats) zijn afgebroken en nieuwe woningen geplaatst. De overlast in verband met o.a. drugs die de wijk kende is daarmee sterk verminderd. Het aandeel koopwoningen is, mede door de bouw van nieuwe woningen, opgetrokken. Het is een relatief kleine wijk; in totaal bewoond door 1.391 huishoudens per begin 2006, van wie een relatief groot aandeel met kinderen: 568 huishoudens. In totaal 69 procent van de bewoners in deze wijk behoort tot de gezinnen. Zoals ook op stadsniveau geldt, is bijna de helft van de gezinnen in de wijk van niet-westerse allochtone herkomst. Naar verhouding veel gezinnen zijn van Surinaamse en Antilliaanse herkomst, terwijl de wijk nauwelijks Marokkaanse gezinnen telt (zie tabel 3.4). Kinderen in Nieuw Engeland zijn gemiddeld 13,2 jaar oud. Uit de leefbaarheidsmonitor 2005 die is uitgevoerd in de wijk komt naar voren dat bewoners tamelijk tevreden zijn over voorzieningen maar onder meer voorzieningen voor jongeren en speelmogelijkheden voor kinderen missen. Bewoners pleiten voor meer activiteiten voor de jeugd. In de wijk loopt onder meer het programma 'Mensen maken de stad'. In overleg met bewoners zijn in sommige straten leefregels (zgn. 'straatagenda's') vastgelegd. Uit een inventarisatie van 'Mensen maken de stad' komt het gebrek aan veilige en bereikbare speelmogelijkheden eveneens naar voren.

Pendrecht ligt in het zuiden van de deelgemeente Charlois, aan de zuidoever van de Maas. De wijk heeft zijn ontstaansgeschiedenis in de jaren '50 van de vorige eeuw en kent naar verhouding veel hoogbouw en veel sociale woningbouw. Het is een ruim opgezette groene wijk. In een integraal herstructureringsprogramma dat enkele jaren terug is gestart, wordt de leefbaarheid in de wijk aangepakt op diverse deelterreinen. Woningbeleid wordt gecombineerd met sociaal beleid en veiligheidsbeleid. Eén van de doelen van het nu lopende herstructureringsprogramma 'Pendrecht zet door' is de sterke toename van het aantal koopwoningen, zodat de bevolkingssamenstelling economisch minder eenzijdig wordt. Pendrecht is een naar verhouding onveilige wijk, zo komt uit de Rotterdamse Veiligheidsindex naar voren. Op dit moment wordt vooral ingezet op het terugdringen van overlast door jongeren in de wijk. In het sociale beleid is er specifieke aandacht voor probleemgezinnen en de Antilliaanse bevolkingsgroep. Antillianen zijn sterk vertegenwoordigd in Pendrecht en veroorzaken naar verhouding veel overlast. Pendrecht is van de in dit onderzoek betrokken wijken veruit het grootst. De wijk telt 5.368 huishoudens, waaronder 1.958 gezinnen. Van de bewoners in Pendrecht leeft 59 procent in gezinsverband. Pendrecht telt naar verhouding weinig autochtone gezinnen en veel niet-westerse gezinnen (zie tabel 3.4). Meer dan de helft van de gezinnen is een eenoudergezin. Kinderen in Pendrechtse gezinnen zijn gemiddeld 10,4 jaar oud. In de wijk wordt onder

andere ingezet op goed op elkaar aansluitende voorzieningen rond gezinnen en in verkeersluwe zones zodat kinderen veilig over straat kunnen. Ook is er bijzondere ondersteuning voor jonge moeders.

4 Wat is belangrijk voor gezinsvriendelijke wijken?

Alvorens te beschrijven hoe gezinsvriendelijk de drie onderzochte wijken zijn, is het van belang de term gezinsvriendelijkheid duidelijk te definiëren. In de inleiding werd reeds duidelijk dat gezinsvriendelijkheid een breed begrip is dat verschillende thema's omvat. Daarbij komt dat de ontwikkelingen in gezinnen, zoals beschreven in hoofdstuk 1, ook invloed hebben op de betekenis van gezinsvriendelijkheid. Zo zijn in gezinnen waar beide ouders werken de behoeften aan kinder- en naschoolse opvang groter dan in kostwinnergezinnen waar alleen de vader werkt. In die laatste groep, waarin het inkomen gemiddeld lager ligt dan in tweeverdienergezinnen, kan de behoefte aan goedkope voorzieningen of woningen groter zijn. Om goed en coherent beleid te kunnen ontwikkelen om wijken gezinsvriendelijk te maken, is het noodzakelijk eerst inzicht te genereren in de ideeën van ouders omtrent gezinsvriendelijkheid: wat vinden ouders belangrijke thema's en onderwerpen. Welke beleidsmaatregelen zullen zij bestempelen als gezinsvriendelijk en welke niet?

In de eerdere onderzoeken en beleidsanalyses die de NGR heeft uitgevoerd is een aantal belangrijke thema's naar voren gekomen die vallen onder de paraplu van gezinsvriendelijkheid. Om na te gaan welk belang de ouders uit het verkennend onderzoek hechten aan de verschillende thema's is hen een sorteertaak voorgelegd. Deze taak, ook kort beschreven in hoofdstuk 2, heeft als doel ouders op een systematische wijze na te laten denken over het belang van de verschillende thema's voor de gezinsvriendelijkheid in de wijk. De sorteertaak is opgebouwd uit verschillende stappen om van een globale indeling naar een specifieke top 3 van belangrijke items te komen. Uit de eerste stap wordt duidelijk wat ouders überhaupt belangrijk en niet belangrijk vinden voor gezinsbeleid. Uit de laatste stap kunnen we de acht vooraf vastgelegde thema's indelen naar het belang dat ouders eraan hechten. Dit leidt tot een rangordening van de thema's voor gezinsvriendelijkheid. In het volgende hoofdstuk beschrijven we de gezinsvriendelijkheid in de afzonderlijke wijken aan de hand van deze rangordening.

4.1 ACHT THEMA'S VOOR GEZINSVRIENDELIJKHEID

In de sorteertaak kregen de ouders 32 kaartjes voorgelegd. Op elk kaartje stond een opmerking die betrekking kan hebben op een gezinsvriendelijke wijk. Bijvoorbeeld 'een wijk met speelvoorzieningen voor jongeren' of 'een wijk met regelmatig politie op straat' of 'een wijk met veel groen'. De 32 items op de kaartjes zijn onder te verdelen in 8 hoofdthema's waarvan bekend is dat deze een onderdeel uit kunnen maken van gezinsvriendelijkheid. Het gaat om de volgende 8 hoofdthema's:

- omgevingsfactoren in de wijk
- contacten met andere buurtbewoners
- activiteiten voor kinderen en jongeren
- vervoersmogelijkheden
- veiligheid
- voorzieningen voor ouders en kinderen
- contacten met andere gezinnen
- voorzieningen voor ouders

In totaal hebben 33 ouders de sorteertaak uitgevoerd (27 individuele huisbezoeken en 3 interactie-interviews waarin beide partners onafhankelijk van elkaar de sorteertaak hebben gedaan).

4.2 GEZINSVRIENDELIJKHEID VOLGENS OUDERS

In de eerste ronde van de sorteertaak zijn we nagegaan in hoeverre de ouders in dit onderzoek belang hechten aan de verschillende onderwerpen als ze denken aan gezinsvriendelijkheid in de wijk. Uit deze ronde wordt duidelijk wat ouders überhaupt belangrijk en niet belangrijk vinden voor gezinsbeleid.

Zoals verwacht vinden ouders alle items in meer of mindere mate belangrijk om als gezin goed te kunnen functioneren. Een breed scala van thema's is volgens hen van belang voor gezinsvriendelijke wijken (zie tabel 4.1)⁴⁾.

Alle ouders vinden omgevingsfactoren zoals veel groen, goede straatverlichting en schone straten en portieken horen bij een gezinsvriendelijke wijk. Daarnaast zijn contacten met andere buurtbewoners en activiteiten voor kinderen en jongeren volgens de meerderheid van de ouders belangrijke indicatoren van gezins-

4) Het is belangrijk op te merken dat het belang van de kinderopvang, basisschool of middelbare school mogelijk minder hoog is omdat de ouders in de interviews kinderen van verschillende leeftijden hebben. Bekend is dat ouders met jonge kinderen nog minder gericht zijn op voorzieningen voor jongeren en vice versa.

TABEL 4.1 WAT HOORT BIJ EEN GEZINSVRIENDELIJKE WIJK VOLGENS OUDERS

Thema	een wijk ...	hoort bij gezinsvriendelijke wijk
Omgevingsfactoren in de wijk	met veel groen (grasveld, bomen enz.)	100%
	met brede stoepen	82%
	met schone straten en portieken	97%
	met goede straatverlichting	100%
	met huizen met tuinen	88%
Contacten met andere buurtbewoners	met controle op straat door andere ouders	85%
	met contacten tussen burens	91%
	zonder overlast door andere buurtbewoners	91%
Activiteiten kinderen en jongeren	met speelvoorzieningen voor jongeren, zoals een basketbal- of voetbalveld	94%
	met een buurthuis met activiteiten voor jongeren en kinderen	94%
	met een speeltuin	94%
	met een kinderboerderij	58%
Vervoersmogelijkheden	met ruime parkeergelegenheid voor de deur	73%
	met veel openbaar vervoer van en naar de wijk	85%
Veiligheid	met regelmatig politie op straat	85%
	met een autovrije zone	52%
	zonder drugsoverlast	94%
	met veilige wegen en fietspaden	88%
	zonder hangjongeren	67%
Voorzieningen voor ouders en kinderen	met winkels voor de dagelijkse boodschappen	94%
	met een brede school	73%
	met een basisschool	79%
	met een kinderdagverblijf	58%
	met een middelbare school	52%
	met een gezondheidscentrum (huisarts, apotheek)	91%
Contacten met andere gezinnen	met veel gezinnen	64%
	waarin bijeenkomsten worden georganiseerd waarbij je andere ouders leert kennen	61%
	met een netwerk van ouders die op elkaars kinderen passen	52%
Voorzieningen voor ouders	met een plek waar je informatie kunt krijgen over de wijk/stad, opvoeding en onderwijs	82%
	met sportmogelijkheden voor ouders	52%
	met werkgelegenheid in de buurt	61%
	met uitgaansgelegenheden	36%

vriendelijkheid. Als we kijken naar het thema veiligheid, blijkt dat met name een wijk zonder drugsoverlast, met regelmatig politie op straat en veilige wegen en fietspaden hoog scoort op gezinsvriendelijkheid. Hetzelfde geldt voor een wijk met winkels en een gezondheidscentrum. Uitgaansgelegenheden en sportmogelijkheden voor ouders zelf zijn minder belangrijk, maar een informatiecentrum waar ouders advies kunnen krijgen over de wijk, de opvoeding van kinderen en het onderwijs is wel belangrijk in een gezinsvriendelijke wijk. 82 procent van de ouders vindt een dergelijk informatiecentrum een belangrijke indicator van gezinsvriendelijkheid.

4.3 TOP 8: PRIORITEITEN VOOR GEZINSBELEID

De thema's die ouders belangrijk vinden voor gezinsvriendelijk beleid, geven nog geen rangordening van het belang dat ouders hechten aan de verschillende items voor gezinsvriendelijkheid. In de laatste ronde moest elke ouder drie kaartjes uitkiezen die zij het meest belangrijk vinden voor hun eigen gezin: welke thema's spreken hen persoonlijk het meest aan.

In de laatste stap van de sorteermethode is elke ouder uitgekomen op een top 3 van de meest belangrijke items op de lijst. Deze zijn in onderstaande tabel geordend naar het thema waarbinnen ze vallen. Wanneer ouders moeten kiezen, zien we dat ouders het meeste belang hechten aan een veilige wijk waarin activiteiten voor kinderen en jongeren aanwezig zijn. De rangorde van de thema's staat beschreven in tabel 4.2.

Het belangrijkste thema voor gezinsvriendelijkheid in de wijk is veiligheid, zowel qua criminaliteit als verkeersveiligheid. Wanneer een wijk veilig is, kunnen ouders en kinderen er prettig en onbezorgd leven. In een onveilige wijk is het voor ouders moeilijk de opvoeding goed ter hand te nemen omdat zij het gevoel hebben weinig invloed uit te kunnen oefenen op de veiligheid voor de kinderen. Het belang aan veiligheid zien we terug als we naar de afzonderlijke items kijken: Een wijk zonder drugsoverlast staat met stip bovenaan, gevolgd door een wijk met 'regelmatig politie op straat'.

Op nummer twee van belangrijke thema's voor gezinsvriendelijkheid staat het thema 'activiteiten voor kinderen en jongeren'. Een buurthuis in de wijk waar activiteiten voor jongeren en kinderen worden georganiseerd is in dit kader belangrijk, maar ook voorzieningen die kinderen en jongeren dagelijks kunnen gebruiken zoals een speeltuin of een basketbal- en voetbalveld zijn volgens ouders belangrijke indicatoren voor een gezinsvriendelijke wijk.

Op drie staat 'saamhorigheid tussen buurtbewoners'. Prettige contacten tussen buurtbewoners maken een wijk leefbaar. De contacten met buurtbewoners hoeven

niet intensief te zijn, maar het is prettig wanneer er een gevoel van saamhorigheid heerst. Ouders willen in elk geval geen overlast door andere buurtbewoners en hechten aan een goed contact tussen burens. Ouders hebben niet zozeer behoefte aan een vast netwerk van ouders die op elkaars kinderen passen, maar ze vinden het wel prettig als andere ouders hun kinderen ook in de gaten houden wanneer de kinderen zich buitenshuis bevinden. Enige sociale controle is dus wel gewenst.

Ouders vinden het prettig wanneer de woonomgeving verzorgd is, maar veiligheid, activiteiten en saamhorigheid vinden gezinnen belangrijker. Wanneer aan deze eisen is voldaan, merken ouders op dat een wijk prettig is om te wonen als de wijk schoon is, de straatverlichting werkt, er veel groen is, en over brede stoepen en huizen met tuinen beschikt.

TABEL 4.2 RANGORDENING VAN THEMA'S VOLGENS OUDERS VOOR EEN GEZINSVRIENDELIJKE WIJK

Rangordnummer	Thema
1	Veiligheid
2	Activiteiten voor kinderen en jongeren
3	Contacten met buurtbewoners
4	Omgevingsfactoren in de wijk
5	Voorzieningen voor ouders en kinderen
6	Vervoer
7	Contacten met andere gezinnen
8	Voorzieningen voor volwassenen

Op de laatste plaatsen in de rangordening vinden we achtereenvolgens 'goede vervoersmogelijkheden', 'contacten met andere gezinnen' en 'voorzieningen voor volwassenen'. Deze thema's staan weliswaar niet in de top drie, maar dat betekent niet dat het voor ouders onbelangrijke thema's zijn. Integendeel, ook deze onderwerpen horen in een gezinsvriendelijke wijk.

De reden dat ouders minder waarde hechten aan overige voorzieningen voor ouders, is dat zij als volwassenen mobiel zijn. Ze kunnen gemakkelijker naar een aangrenzende wijk of deelgemeente om gebruik te maken van voorzieningen. Dit verklaart dat ouders goede vervoersmogelijkheden (openbaar vervoer en parkeergelegenheid) wel belangrijk vinden voor een gezinsvriendelijke wijk. Zolang ouders zich daarmee kunnen verplaatsen, hoeven voorzieningen voor volwassenen zoals sport- of uitgaansgelegenheden en werkgelegenheid niet in de

wijk aanwezig te zijn. Voor kinderen en jongeren is dit juist niet het geval: zij verkeren vooral in de directe omgeving van hun woning en zijn voor hun mobiliteit afhankelijk van de ouders en daarom is het van belang dat voorzieningen voor kinderen en jongeren in de wijk – liever nog in de straat – beschikbaar zijn. Een uitzondering binnen de voorzieningen voor ouders in de wijk vormt een informatiecentrum waar ouders informatie kunnen krijgen over de wijk, opvoeding en onderwijs. 82 procent van de ouders vindt een dergelijk informatiecentrum een belangrijk kenmerk van een gezinsvriendelijke wijk.

5 Gezinsvriendelijkheid in de drie wijken

In het voorgaande hoofdstuk is duidelijk geworden waar een gezinsvriendelijke wijk volgens ouders aan moet voldoen en welk belang ouders aan de verschillende thema's hechten. In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag hoe gezinsvriendelijk de ondervraagde ouders de stad Rotterdam en met name de drie in het onderzoek betrokken wijken uit Rotterdam vinden. Voorafgaand aan de beoordeling van de wijken, hebben we ouders gevraagd een rapportcijfer te geven voor de gezinsvriendelijkheid van de stad Rotterdam in z'n geheel. Gemiddeld krijgt de stad een 6.7 voor gezinsvriendelijkheid. Voor ouders is het een iets prettiger stad om te wonen (een 7.0) dan voor kinderen (een 6.4).

De gezinsvriendelijkheid verschilt echter sterk in de afzonderlijke wijken. In onderstaande beschrijving gaan we in op de gezinsvriendelijkheid in Liskwartier, Nieuw Engeland en Pendrecht. We gaan daarbij in op de acht thema's die volgens ouders onder het thema 'gezinsbeleid' vallen (zoals beschreven in hoofdstuk 4). We gaan bijvoorbeeld na hoe men de veiligheid in de drie afzonderlijke wijken ervaart, of er voldoende activiteiten voor kinderen en jongeren zijn en hoe de saamhorigheid tussen buurtgenoten wordt beoordeeld. We beschrijven eerst de wijken afzonderlijk en vervolgen dit hoofdstuk met een samenvatting waarin de overeenkomsten en verschillen tussen de wijken aan de orde komen.

5.1 LISKWARTIER

Elk interview startte met de vraag aan ouders om een beschrijving van hun wijk te geven. Wanneer we de antwoorden combineren, kunnen we de wijk Liskwartier als volgt typeren:

Liskwartier is een leuke, gezellige, schone, rustige en sociale wijk die erg centraal ligt. Er zijn verschillende voorzieningen in de buurt, zoals een winkelcentrum en het openbaar vervoer is goed. De wijk 'zit in de lift, hij wordt opgeknapt dat is leuk'. In de koopwoningen aan de singel komen steeds meer 'jonge mensen met gezinnetjes' wonen. Er zijn grote verschillen

tussen de straten in de wijk, qua type woningen, qua etniciteit en qua veiligheid. De wijk heeft hele drukke en rustige straten. Dat maakt het voor de kinderen lastig om overal te spelen. Er zijn bijvoorbeeld wel verschillende voorzieningen, sommige zelfs 'waanzinnig mooi' maar vaak kunnen kinderen daar geen gebruik van maken omdat ze dan de drukke, gevaarlijke straten moeten oversteken. In die straten wordt veel te hard gereden, wat het onveilig maakt voor kinderen. De drempels die zijn aangebracht leveren geen oplossing. Daarentegen zijn de straten en pleinen die autovrij zijn gemaakt wel ideaal voor de kinderen. Daar kunnen ze heerlijk spelen en contacten opdoen met andere kinderen. Maar er zijn veel te weinig van dergelijke plekken waar de kinderen veilig kunnen spelen. Voor de oudere kinderen is er weinig te doen in de wijk. In sommige delen van de wijk gaan de buurtbewoners heel gezellig met elkaar om 'ik hoor van veel mensen dat het uniek is hoe wij hier met elkaar omgaan ... dit is voor mij een uniek stukje Rotterdam'. In andere straten is er echter meer last van problemen tussen verschillende etnische groepen.

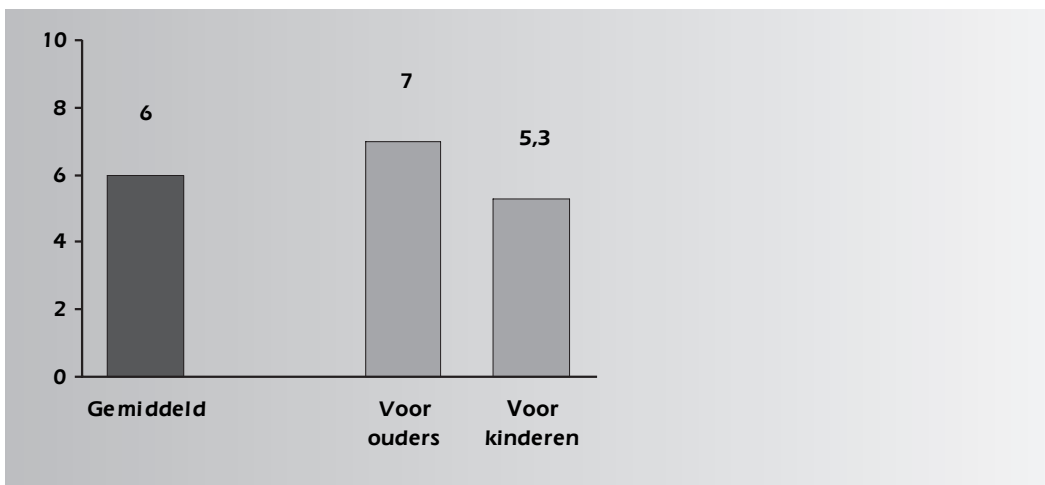
De gezinsvriendelijkheid is voor de meeste ouders niet het belangrijkste uitgangspunt geweest om in deze wijk te komen wonen. De ouders, die tussen de 3 en 36 jaar in deze wijk wonen, zijn bij toeval in deze wijk terecht gekomen of ze hebben deze wijk bewust gekozen omdat er betaalbare, grote woningen met een tuin beschikbaar waren en omdat er goed openbaar vervoer aanwezig is in en rond de wijk. Het feit dat de wijk prettig is voor ouders en kinderen om te wonen, speelde bij de meesten slechts op de achtergrond mee.

De meerderheid (60%) van de ouders geeft aan tevreden te zijn over de wijk Liskwartier om te wonen. Maar hoe gezinsvriendelijk vinden de ouders deze wijk? Daarover zijn de meningen verdeeld. Het gemiddelde rapportcijfer dat de wijk Liskwartier van de ouders krijgt voor gezinsvriendelijkheid is een 6. Maar voor ouders is de wijk veel prettiger (gemiddeld een 7) dan voor kinderen (gemiddeld een 5.3) om in te wonen (figuur 5.1). Een vrouw verwoordde het als volgt:

Over het algemeen ben ik tevreden, alleen over de kindvriendelijkheid, die is echt wel minder. Ze kunnen gewoon niet buiten spelen hier. (gezin 04)

De onderlinge verschillen tussen de rapportcijfers die de ouders de wijk geven, zijn groot. Sommige ouders zijn zeer ontevreden over de gezinsvriendelijkheid van de wijk en geven de wijk een 1 of een 2. Anderen zijn aanzienlijk meer tevreden en geven tot maximaal een 8. Ter verduidelijking van hun rapportcijfers geven ouders aan de positieve kant aan dat er redelijk goede voorzieningen en speelactiviteiten zijn en dat de contacten in de buurt goed zijn.

FIGUUR 5.1 RAPPORTCIJFER GEZINSVRIENDELIJKHEID LISKWARTIER

Anderen missen juist speelruimte voor de kinderen. Ook zijn ouders ontevreden omdat er te weinig groen is en overlast door een aantal kinderen in de wijk. Omdat de meeste ouders aangeven dat ze zich wel thuis voelen in de wijk, leidt de ontevredenheid over enkele deelaspecten van de gezinsvriendelijkheid niet tot grote verhuisplannen van de gezinnen.

Om na te gaan hoe de gezinsvriendelijkheid vergroot kan worden, zodat de onderlinge verschillen tussen ouders in gevoelens van tevredenheid verminderen, gaan we in onderstaande beschrijving gaan we systematisch in op de resultaten van de vragenlijsten en interviews. We beschrijven daarbij de verschillende thema's voor gezinsvriendelijkheid zoals beschreven in hoofdstuk 4. We volgen de rangorde van de thema's zoals aangegeven door ouders en beginnen met nummer 1, de veiligheid in de wijk.

1 VEILIGHEID

In het algemeen scoort de wijk goed op veiligheid. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de

vragenlijst waarin 70 procent van de ouders het niet eens is met de stelling: deze wijk is onveilig. De overige 30 procent van de ouders scoort op die stelling 'tussenin'. Geen van de ouders vindt de wijk echt onveilig. Een enkeling heeft wel last van 'buitenlandse jongetjes die ballen afpakten en de andere kinderen sloegen en stompten'. En een vader merkt op dat er wel criminelen rondhangen in de wijk. Hij heeft geen last van de 'eigen hangjongeren', maar wel van degenen die niet betrokken zijn bij de wijk en criminele activiteiten ontplooiën. Al voelt men zich niet echt onveilig in de wijk, wel wordt gesteld dat het prettig zou zijn als er meer surveillerende politie in de avonduren aanwezig zou zijn.

Gevraagd naar de veiligheid in de wijk begint een aantal ouders over de onveilige verkeerssituatie. Er zijn grote verschillen in de verkeersveiligheid tussen de straten. Er zijn straten met autovrije zones waar kinderen veilig op straat kunnen spelen. Maar in de straten zonder autovrije zone merken ouders op dat de auto's door de wijk scheuren en dat drempels en 30-kilometerzones weinig zin hebben:

Het is een 30-kilometerzone, nou ik rij zelf auto en dat bord ben je zo voorbij. Als je dat ene bord hebt gemist, dan merk je niet dat je in een 30-kilometerzone zit. (gezin 01)

Een moeder die haar kinderen op dit moment nog niet alleen naar buiten laat gaan, geeft aan dat de onveilige verkeerssituatie echt een groot nadeel van de wijk voor haar is:

Interviewster vraagt: Wat zou je doen als je kind ouder wordt en zegt 'mama ik wil naar buiten, ik wil buitenspelen'?

Moeder antwoordt: Dat weet ik dus nog niet, dan weet ik dus ook niet of ik hier blijf wonen. (gezin 04)

2 ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

Wanneer we ouders vragen naar de aanwezige voorzieningen voor kinderen en jongeren in de wijk, krijgen we geen eenduidig beeld. Op de vraag of er sportmogelijkheden of een buurthuis aanwezig zijn, geeft de helft een bevestigend en de helft een ontkennend antwoord. Wel geeft de meerderheid aan dat er speelplekken voor de kinderen zijn. Maar zoals duidelijk werd uit de beschrijving van de veiligheid in de wijk, zijn er grote verschillen tussen de straten. Zeker in de mate waarin kinderen op straat kunnen spelen of gebruik kunnen maken van de speelmogelijkheden. De volgende twee citaten schetsen de grote verschillen voor kinderen in de wijk:

Hier op het plein vermaken ze zich zeg maar al. Twee goaltjes zetten ze neer, ja er wordt tikkertje gedaan, verstoppertje of met waterpistolen in de zomer.

Ja, ze vermaken zich toch altijd wel heel goed op het pleintje... ik heb niet het gevoel dat ze iets tekort komen met speelruimte nee. (gezin 03)

Ik vind het hier wel goed. Maar ik ga nu wel nadenken als ik kijk naar mijn kinderen. Die moeten ook buiten kunnen spelen, niet alleen thuis. Dat hij ook genoeg gelegenheid heeft om iets te doen. Maar hier hebben we dat niet echt, tenminste dat vind ik, misschien kijk ik niet goed. Maar als ik om me heen kijk dan zie ik nergens een plek waar m'n kind echt eventjes een paar uurtjes buiten kan zijn. Dat ik zeg, ga maar spelen en hij is een paar uurtjes weg ofzo. (gezin 08)

De ouders die zo tevreden zijn over de speelruimte als de vader in het bovenste citaat, zijn in de minderheid in de wijk: slechts 30 procent van de ouders vindt dat de kinderen veilig op straat kunnen spelen. Het autoverkeer vormt de grootste belemmering voor het buitenspelen, maar in sommige straten is ook fysiek te weinig ruimte om te spelen. Met name de moeders die aan het interview hebben meegewerkt, geven aan dat er te weinig veilige speelplekken voor kinderen aanwezig zijn in de wijk.

Toch zijn er wel enkele positieve ontwikkelingen. Zo zijn er wel buurtinitiatieven geweest om meer speelruimte te creëren:

Twee jaar geleden zijn we, toen was dit een heel kaal stukje grond, toen zijn we met alle burens hebben we daar zeg maar voor gezorgd dat daar kinderen mochten spelen in plaats van dat het een hele kale vlakte was... wij zeiden laat die kinderen daar nou spelen en dan houden wij wel toezicht en dan doen wij de poort wel weer dicht als het klaar is. Nou dat mocht dus ook. (gezin 01)

Ook zijn de mensen creatief met de Opzoomerbudgetten van de stad Rotterdam, waaruit ze bijvoorbeeld een opblaaszwembad voor de buurt gefinancierd hebben. Tenslotte is er door de gemeente Duimdrop in de wijk ingesteld:

Daar zitten twee pleinbeheerders die speelgoed aan de kinderen uitdelen, maar de kinderen moeten daar wel wat voor doen. Plein schoonhouden, rondjes rennen en daar verdienen ze punten mee en dan mogen ze daar weer speelgoed van lenen. (gezin 10)

Is de mening over de mogelijkheden voor jonge kinderen nog verdeeld, de ouders zijn het er zo goed als unaniem over eens dat er te weinig voorzieningen voor jongeren beschikbaar zijn in de wijk. Een vader geeft aan dat zijn kinderen dat ook jammer vinden:

Ze klagen alleen wel vaak over het feit dat er geen speelgelegenbeden zijn. Dat ze ergens kunnen voetballen. Als je wat wilt doen, moet je naar een park verder weg, maar dat is niet dat je even, je pakt de bal en gaat spelen. Je moet echt, ja dat vinden ze jammer... dat park ligt hier twee kilometer, pff een kilometer vandaan of zoiets. Op de fiets zouden ze dan moeten. Dat vinden ze jammer. (gezin 02)

Ouders geven aan dat het belangrijk is om meer activiteiten te regelen voor tieners. Een ouder merkt ook op dat er nu nog relatief weinig tieners en veel jonge kinderen in de wijk zijn, maar als je deze langdurig aantrekkelijk wilt houden voor gezinnen, moet je nu al investeren en zorgen dat er ook activiteiten zijn als de kinderen ouder worden.

3 CONTACTEN MET BUURTBEWONERS

In hoofdstuk 4 zagen we dat ook 'goede onderlinge contacten' een belangrijke indicator is voor een gezinsvriendelijke wijk. Dit betekent voor een groot deel van de ouders niet dat ze de deur bij elkaar plat hoeven te lopen, maar wel dat het prettig is wanneer buren elkaar groeten, dat men hulp krijgt indien nodig en vooral dat je geen overlast ondervindt van elkaar.

In de wijk Liskwartier zijn de contacten met de directe buren volgens alle geïnterviewde ouders redelijk tot goed. Sommigen zijn zelfs zeer enthousiast, bijvoorbeeld over de activiteiten die in de wijk worden georganiseerd voor alle buurtbewoners. Als voorbeeld noemen ze bijeenkomsten die worden georganiseerd in het kader van het Opzoomeren. Deze bijeenkomsten *slaan aan ja, die zijn altijd druk en gezellig.*

Zoals te zien in de algemene cijfers over de wijk Liskwartier in Hoofdstuk 3 wonen in deze wijk verschillende bevolkingsgroepen. De ondervraagde vaders zijn sterker geneigd positief te antwoorden op de stelling 'de verschillende bevolkingsgroepen in deze wijk gaan goed met elkaar om' dan de moeders die het er in het algemeen noch mee eens, noch mee oneens zijn. Ruim de helft van de moeders (autochtoon en allochtoon) is de mening toegedaan dat er te veel allochtonen in de wijk wonen. Uit de interviews komt naar voren dat er relatief sterke scheiding is tussen de bewoners van de koopwoningen aan de singels en de bewoners uit de andere straten.

De meeste ouders geven aan dat het wat betreft de contacten met buurtbewoners prima gaat. Er zijn positieve contacten met buren onderling en er is voldoende sociale controle, waardoor de jongeren zich goed gedragen en er geen overlast is van hangjongeren. Veel interetnische contacten lijken er niet te zijn. Wel komen er enkele negatieve verhalen naar voren van een ouder die overlast ondervindt van andere etnische groepen.

4 WOONOMGEVING (HUIS, STRAAT EN WIJK)

Van de onderzoeksgroep woont de helft in een huurwoning en de andere helft in een koopwoning. De meeste ondervraagde ouders zijn heel tevreden met hun woning. Voor een enkeling wordt de woning te krap om met het gezin in te leven.

Ik vind het wel een leuk huisje, zeer zeker, echt een leuk huisje. Maar ook nu ik een tweede kind erbij wil hebben, heb ik wat minder ruimte. Het zijn 3-kamer woningen. Dan heb ik minder ruimte dan heb ik wel iets van, ik wil een groter huis. (gezin 08)

De meeste woningen worden volgens de bewoners goed genoeg onderhouden. De wijk, daarentegen, wordt volgens 93 procent van de ouders niet echt goed onderhouden. Het onderhoud is niet enorm slecht, maar kan een stuk beter. Er komen wel schoonmaakwagens langs, maar een vader merkt op:

Er wordt hier in de straat niet veel geveegd of zo. Het is net alsof ze het altijd vergeten weet je wel. Dan komen ze die straat en de singel en dan wordt er hier aan voorbij gegaan. Het is dat wij het zelf allemaal een beetje bijhouden. (gezin 03)

Een andere ouder merkt op dat de straat wat beter verlicht zou moeten worden, zodat het prettiger is op straat.

5 VOORZIENINGEN OUDERS EN KINDEREN

Het is belangrijk dat een wijk beschikt over voorzieningen voor ouders en kinderen, zoals een kinderdagverblijf, een basisschool, een gezondheidscentrum en winkels voor de dagelijkse boodschappen. Wanneer een wijk over deze voorzieningen beschikt, kunnen ouders hun kinderen op een gemakkelijke wijze naar bijvoorbeeld de school brengen en functioneren zij niet continu als taxi om de kinderen overal te brengen. Dit biedt ouders de mogelijkheid om naast het zorgen voor kinderen ook te kunnen participeren in de maatschappij middels betaald of vrijwilligerswerk. Voor kinderen is het fijn wanneer voorzieningen in de buurt aanwezig zijn zodat zij dichtbij contacten opdoen met vriendjes en vriendinnetjes, waar ze ook na schooltijd mee kunnen spelen.

De wijk Liskwartier lijkt van alle gemakken voorzien als het gaat om dit type voorzieningen. Ouders geven aan dat de wijk beschikt over een kinderopvangvoorziening, goede basisscholen, een huisartsenpost en goede voorzieningen qua winkels:

Ik vind het hier in principe ideaal wonen, want je hebt heel veel winkels hier. Beneden vooral heb je de markt, dat vindt ik hartstikke bandig.... En je hebt

zo'n deelgemeente, daar kan je allerlei vragen gaan stellen. En daarnaast heb je zo'n gezondheidscentrum zeg maar. Daar heb je ook allerlei afdelingen enzo waar je ook zelf vragen kan stellen over bepaalde onderwerpen. (gezin 08)

Het kinderdagverblijf dat in de wijk aanwezig is, vereenvoudigt de combinatie van werken en zorgen voor enkele ouders. Zo merkt een gezin op:

Vader: Wat wij heel leuk vonden is dat er een kinderdagcentrum hier om de hoek zit. Daar zijn ze al heen gegaan.

Moeder: Ja dat is hier eigenlijk in de straat, zowat einde van de straat.

Interv: Dat was een fijn kinderdagverblijf?

Moeder: Ja. Was verder prima ja.

Vader: Ja Jip en Janneke. Ze zijn op de Jip en Janneke bababa. Leuke plek en honderd meter hier vandaan. Dus je kan er heen lopen, wel gemakkelijk.

Moeder: Dan denk ik wel als je er nu aan denkt, dan was het vaak natuurlijk 's ochtends naar je werk. En dat was toch vlug vlug de kinderen wegbrengen. Dan is het eigenlijk heel erg ideaal dat zoiets dan heel vlakbij zit. Je bent toch altijd aan het haasten en ja. (gezin 09)

Veel ouders denken bewust na over het type school waar ze hun kind naartoe sturen. Zo zit in de wijk een zwarte school waarover een moeder zegt:

Op dit moment is het nog echt een zwarte school. Ik heb er in de tijd heel erg over na moeten denken of ik mijn blanke kind wel op een zwarte school wilde hebben. En met de programma's die de school aanbiedt en met de leerstof die ze geven heb ik toch doen besluiten om haar gewoon tussen de buurtkinderen op school te doen. Omdat ze dan de kinderen die ze dagelijks ziet, ook op school heeft zitten. (gezin 01)

Maar de meningen verschillen, zoals blijkt uit de opmerking van deze Marokkaanse vader:

Nou er zijn wel basisscholen in deze buurt, maar ik zeg altijd de basisschool daar zitten teveel allochtonen op, dat is niet professioneel. (gezin 05)

Er is sprake van scheiding tussen verschillende groepen ouders in Liskwartier. Een ander deel van de ouders laat de kinderen in een andere wijk, zoals Blijdorp, naar school gaan.

Maar ja dan zie je toch weer gescheiden werelden, want je ziet hier een aantal doorgaande straten met koopwoningen en aantal van die kleine zijstraatjes is

sociale woningbouw, dat zijn buurhuizen van de woningbouwstichting, en dan zie je ook inderdaad veel allochtone gezinnen wonen. Dat zijn eigenlijk gescheiden werelden, en dat loopt gewoon zo en die kinderen zitten op andere basisscholen, en je ziet in deze wijk in ieder geval dat er heel veel kinderen van gestudeerde ouders koopwoningen en dergelijke dat die bijvoorbeeld kiezen voor bijzonder onderwijs. (gezin 09)

6 VERVOER

Het bleek al eerder in de beschrijving dat een deel van de ouders voor deze wijk heeft gekozen omdat er goed openbaar vervoer is. De wijk is vlakbij het centrum en heeft goede verbindingen met het centrum. Verder is er weinig informatie over dit thema naar voren gekomen in de vragenlijst of interviews.

7 CONTACTEN ANDERE GEZINNEN

Op één na alle ouders geven aan dat ze contacten hebben met andere ouders uit de buurt. Deze contacten doen ze op via de school of het kinderdagverblijf, via vrijwilligerswerk en via Opzoomer- en andere straatactiviteiten. Het buurthuis is in deze wijk voor geen van de ouders een locatie waar ze contacten leggen met andere ouders.

8 VOORZIENINGEN VOLWASSENEN

Lang niet alle ouders maken er gebruik van, maar op een na alle ouders zijn in elk geval bekend met het informatiepunt voor vragen over opvoeding in de wijk:

Interviewster vraagt: is er een plek in de wijk waar je informatie kunt krijgen van bijvoorbeeld de wijk, of over onderwijs of opvoeding?

Moeder antwoordt: Ja, bewonersorganisatie Liskwartier. De Bol heet dat... die doet ook met Opzoomeren en dat soort dingen. (gezin 01)

Het centrum is vlakbij en biedt hen voldoende voorzieningen.

5.2 NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

De spontane beschrijving door ouders, geeft ons het volgende beeld van de wijk:

Nieuw Engeland/Digna Johannapolder is een mooie, groene wijk.

Het is een nieuwbouwwijk, waarin steeds meer huurhuizen verkocht worden.

De sfeer in de wijk is de laatste jaren door de herstructurering flink verbeterd.

Van een onveilige wijk met hangjongeren en drugsproblemen is het veranderd in een wijk waarin ouders graag wonen omdat het er rustig is.

Het feit dat Nieuw Engeland/Digna Johannapolder niet 'in de stad Rotterdam' ligt, maakt het voor de bewoners aantrekkelijk er te wonen. Het wordt een kindvriendelijke wijk genoemd. Wel zijn er grote verschillen tussen de straten onderling. Daarom zijn er voor sommige kinderen minder of minder veilige speelplaatsen beschikbaar dan voor anderen. Ook zijn er te weinig mogelijkheden voor jongeren beschikbaar. Er wonen mensen van veel verschillende culturen bij elkaar. Het multiculturele karakter is gezellig, maar leidt ook tot spanningen. Vooral het actieve leven op straat van een deel van de bewoners leidt tot ergernis en gevoelens van onveiligheid bij andere buurtbewoners.

Nieuw Engeland/Digna Johannapolder is een wijk die veel veranderingen heeft ondergaan. De wijk heeft een zeer slechte periode gekend en is sinds de herstructurering enorm verbeterd. Een moeder beschrijft de ontwikkelingen als volgt:

Toen ik hier kwam wonen had ik nog geen kinderen. Toen gingen we eigenlijk samenwonen en die huizen die waren vroeger eigenlijk, daar kwam je nooit zomaar in. Daarvoor moest je echt getrouwd zijn, toestanden en moeilijk maar later werden ze daar makkelijk in toen kon iedereen er in wonen. En in de tijd

dat ik er in kwam wonen was het eigenlijk een hele jongerenbuurt en dat was echt heel leuk... Toen hadden we echt een hele groep met jongeren eigenlijk die ook wel tussen wat oudere mensen woonden, maar zelfs dat ging gewoon heel leuk. En eigenlijk later, toen is het wel zonde want toen zijn eigenlijk wel echt de verkeerde buitenlanders hierheen gekomen en toen kreeg je echt een hoop drugsoverlast en toen is eigenlijk ook iedereen, die begonnen ook een beetje aan kinderen enzo en het huis werd dan te klein. En de buurt werd ook niet zo fijn meer en toen is iedereen er een beetje uitgetrokken en toen heb je ook heel erg de wijk zien verpauperen zeg maar

(.....)

Er waren wel echt van die hele drugspannen hoor, ja dat was allesbehalve leuk... een heleboel plekken in de wijk dat waren echt jeugd bendes, echt waar, echt bendes waren dat. Want die hebben zo ook nog een keer opgerold, wapens uit huis gebaald en job als je hier zat en je hoorde pistoolschoten ja je wist gewoon niet beter.

(.....)

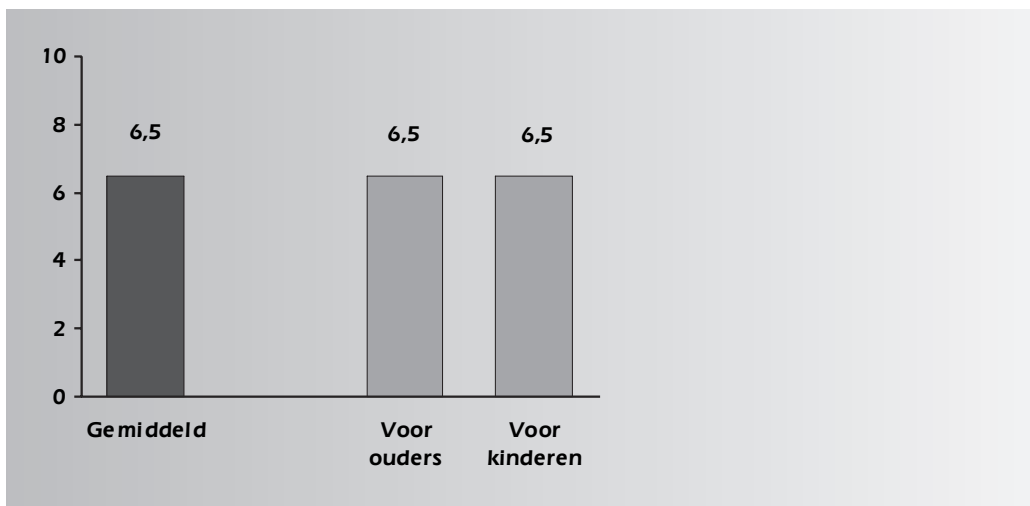
Maar er zijn in ieder geval hele mooie eengezinswoningen gekomen voor een gezin, voor ouders dan zeg maar met kinderen. En ze hebben daarmee ook best wel heel veel van die drugsoverlast toch wel weg kunnen halen. (gezin 13)

De reden waarom ouders in de wijk zijn komen wonen, is dus sterk afhankelijk van de periode dat ze een woning zochten. De ondervraagde ouders wonen er tussen de 3 en 29 jaar en voor sommigen die al lang in de wijk wonen, was de wijk nog niet zo veilig toen ze er kwamen wonen:

Het ging ons meer om het huis eigenlijk dan voor de buurt. Want toen had je hier nog meer overlast van die drugsverkopers enzo. (gezin 12)

Anderen, daarentegen, hebben de wijk juist gekozen omdat het (recent) zo'n veilige wijk is. Ook het feit dat in de wijk grote, betaalbare woningen beschikbaar waren, was voor de respondenten een belangrijke reden om hier een woning te zoeken. Voor de helft van de geïnterviewde ouders was ook de gezinsvriendelijkheid in de wijk een belangrijke reden om in Nieuw Engeland/Digna Johannapolder te komen wonen. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de ouders in deze wijk het gevoel hebben niet in de stad Rotterdam te wonen, maar juist *lekker in een klein dorpje*. Dat vergroot mogelijk het gevoel van gezinsvriendelijkheid voor ouders. Omdat de wijk ver verwijderd is van het centrum van Rotterdam letten ouders er wel op dat er goed openbaar vervoer van en naar de

FIGUUR 5.2 RAPPORTCIJFER GEZINSVRIENDELIJKHEID NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

wijk beschikbaar was om zich te kunnen verplaatsen. Uiteindelijk speelde ook gewoon het toeval dat er een woning beschikbaar was in deze wijk toen ze op zoek waren naar een woning voor veel van de ouders een grote rol.

Minder dan de helft van de ondervraagde ouders (40%) is tevreden over de wijk waarin ze wonen. De andere ouders zijn niet echt ontevreden, maar vinden wel dat de wijk beter kan. Vooral de overlast door een deel van de Antillianen die veel op straat leven, het soms moeizame samenleven met verschillende culturen en het feit dat er niet voldoende speelplaatsen zijn voor kinderen maakt dat ouders niet heel tevreden zijn in de wijk. Een krappe meerderheid van de ouders is het dan ook eens of een beetje eens met de stelling dat 'het vervelend is om in deze wijk te wonen'. Omdat de meesten zich aan de andere kant ook thuis voelen in de wijk leidt de ontevredenheid slechts voor een enkeling tot de behoefte om te gaan verhuizen.

Op gezinsvriendelijkheid scoort de wijk een 6.5. In tegenstelling tot Liskwartier verschilt het rapportcijfer dat ouders de wijk geven om te leven voor volwassenen niet van die voor kinderen: voor beide groepen krijgt de wijk een 6.5 (zie figuur 5.2). De spreiding in de rapportcijfers tussen ouders is ook niet zo groot als bij Liskwartier: alle ouders denken er ongeveer hetzelfde over. De wijk krijgt een krappe voldoende. Wat valt er te verbeteren? We kijken weer naar de afzonderlijke onderdelen van gezinsvriendelijkheid.

1 VEILIGHEID

De meningen over de veiligheid van de wijk verschillen sterk. Bijna de helft van de ouders vindt de wijk niet veilig, maar ook niet onveilig, 3 ouders vinden de wijk veilig en 3 ouders vinden de wijk onveilig. De verschillen worden duidelijk in de twee onderstaande voorbeelden:

... maar gewoon wat meer bevoegdheid voor de politie en ook ja, toch wat meer veiligheidbeleid. Want ze zeggen, het is hier zo veilig, maar daar ben ik het nog niet helemaal mee eens hoor. (gezin 11)

Ik vind het ook een rustige buurt... de mensen die hiervoor woonden die zeggen dat een deel van de buurt negatief is, maar ik ervaar het niet als negatief. Ik ervaar het als een rustige buurt, rustige straat. Ik zie nooit iemand hier in de straat lopen. Mijn beeld van de buurt is gewoon rustig, veilig, ik voel me veilig. Als ik me onveilig voel, dan zoek ik een weg of bel ik de politie van dat en dat. Maar ik voel me heerlijk, ik woon lekker hier. (gezin 20)

De reden dat de meningen over de veiligheid sterk verschillen, hangt mogelijk af van de enorme verschillen in veiligheid die de wijk gekend heeft. Tot voor de

herstructurering was de wijk zeer onveilig, zoals deze Antilliaanse vrouw kenmerkend beschrijft:

Er waren heel veel Antillianen [in het verleden] dus je hoorde je eigen muziek en zag je eigen mensen op straat. Was heel veel hangjongeren, heel veel hangouderen ook. En het voelde, het was alsof je op Curaçao bent. Je ziet je kennissen van Curaçao. Er gebeurden wel rare dingen, zie je, verschrikkelijke dingen, maar toch aan de andere kant, ik voel het toch dat je, het leek net klein Curaçao. Je ziet je mensen, dus ik voelde me niet onveilig. Maar het was geen veilige buurt vroeger, weet je. (gezin 20)

De wijk is in het algemeen nu veiliger, maar er zijn ook op dit moment nog verschillen tussen straten. Er zijn straten in de wijk die minder veilig worden gevonden. Een moeder merkt op dat ze sommige straten vermijdt omdat ze onveilig zijn. Ze heeft het gevoel dat ook de politie niet tegen iedereen op durft te treden.

De wijkagenten ondernemen geen actie. Het zijn Antilliaanse mensen [die overlast bezorgen] en ze wonen echt met een groep daar. Ik weet niet, misschien zijn ze bang om wat te zeggen. (gezin 12)

Het gebrek aan politiebescherming wordt door meer ouders gevoeld. Het bureau in Hoogvliet heeft te weinig mensen en schijnt na zes uur 's avonds niet meer bereikbaar te zijn. Het gevoel heerst dat de politie niet daadkrachtig optreedt *want als je belt dan komen ze zes weken later of je ziet ze helemaal nooit.* Wanneer je ouders vraagt naar gewenste verbeteringen voor de wijk merken ze dan ook op dat ze meer bescherming van de politie willen *want de politie durft bij tijd en wijlen de wijk hier niet in of bij durft bepaalde mensen niet aan te pakken.*

Een ander aspect van de onveiligheid in de wijk, waardoor kinderen niet veilig op straat kunnen spelen, is het feit dat jongeren op scooters door de wijk scheuren en auto's in sommige straten hard rijden. Ouders moeten dan *de hele dag schreeuwen: "Komt een auto". Dat is wel een probleem*, geven ze aan. Dit thema komt terug in de meningen over de speelvoorzieningen in de wijk voor jongeren, het volgende thema.

2 ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

Er zijn veel verschillende voorzieningen voor kinderen en jongeren in de wijk. Zo worden via het buurthuis – dat bij bijna alle ouders bekend is - verschillende activiteiten georganiseerd, *zoals knutselmiddagen voor de kleintjes en een kookgroep voor de ouderen en zomeractiviteiten voor jongeren.* En ook de

basisschool organiseert activiteiten voor kinderen, waaraan alle kinderen – ook wanneer ze op een andere school zitten – deel mogen nemen. Daarnaast is er in de wijk een Turkse vrouwenvereniging aanwezig die taalcursussen verzorgt en Turkse vrouwen informeert over actuele onderwerpen. In de interviews komt naar voren dat er ook Opzomeractiviteiten worden georganiseerd door buurtbewoners, al is niet iedereen hiermee bekend. Een Surinaamse man die dergelijke buurtfeesten graag zou meemaken, merkt op dat *het wel op papier staat, maar ik heb het toe nu toe niet gezien en ik woon hier al 3 jaar.*

Toch valt in de interviews op dat, ondanks het gevarieerde aanbod van voorzieningen, de mening over de hoeveelheid voorzieningen en de kwaliteit van de voorzieningen niet zo positief is:

De voorzieningen in de buurt zijn nou niet, vind ik, wat je zegt je van het. Want tussen de huizen hebben we pleintjes, maar daar mag bijvoorbeeld niet gevoetbald worden want dat geeft overlast aan de huizen die er staan. Dat is een regel van Maasoevers zelf. Nou daar wordt wel gevoetbald en als mensen daar wat van zeggen dan gaan 's avonds de grote broers voetballen, echt zo van 'Kom dan, durf het dan tegen mij te zeggen'.

(.....)

En daarachter zit dan de speeltuin, maar ik zeg het, daar met die junks en alles nou daar gaan ze [de kinderen] ook niet heen. Dan hebben ze bij de Zevensprong, bij het clubhuis, een hele mooie, overdekte basketbal/voetbalkooi. Maar ja, als daar de wat kleinere kinderen aan het spelen zijn, worden ze weggestuurd door de grote. En op een gegeven moment lopen daar gasten van achttien, negentien, twintig jaar lopen daar te voetballen. Dan kan het kleine spul daar ook niet terecht. (gezin 11)

Deze verschillen ontstaan mede omdat ouders voor voorzieningen voor kleine kinderen sterker gericht zijn op de aanwezigheid in de directe omgeving van de straat dan op de aanwezigheid in de wijk. Ouders vinden het belangrijk dat speelvoorzieningen zeer dichtbij aanwezig zijn *want soms heb je de tijd niet of de mogelijkheid om naar een andere buurt te gaan.*

Meerdere ouders missen bepaalde voorzieningen voor kinderen en jongeren. Bijvoorbeeld een fijne speeltuin. Er is een speeltuin aanwezig in de wijk maar daarover verschillen de meningen sterk, met name over de veiligheid ervan. e speeltuin die zes jaar geleden volledig vernieuwd is, wordt *momenteel goed onderhouden*. Maar deze speeltuin wordt niet door iedereen veilig gevonden. Het zijn andere volwassenen die deze speelplekken soms onveilig maken. Iemand merkt op dat *'het probleem met hangjongeren vermindert maar met hangvolwassenen verergert'*. Ook op straat kunnen kinderen niet in alle gevallen veilig

spelen. Al met al leidt dit ertoe dat 70 procent van de ondervraagde ouders van mening is dat de wijk over te weinig veilige speelplekken beschikt.

Duidelijk komt naar voren dat er te weinig activiteiten en mogelijkheden voor jongeren (12-18 jaar) zijn. De meerderheid (80%) van de ouders geeft aan dat de wijk over te weinig voorzieningen voor jongeren beschikt. De jongeren vervelen zich soms, gaan hangen of moeten naar de stad om iets te kunnen doen.

Maar ik zeg, die jongeren hebben hier belemmaal niks. Ze moeten dus bijvoorbeeld naar een dancing dan moeten ze naar Spijkenisse of Rotterdam of.... Ja die gastjes hebben niet zoveel geld voor het openbaar vervoer enzo. (gezin 17)

En

Ik woon al dertig jaar hier. Ik heb het best naar mijn zin, maar er is niks voor kinderen van 17 jaar. Daarom staan ze op hoeken. De mensen van de wijk, die klagen, vooral de oude mensen. Maar die kinderen hebben niks, en kinderen van 20, 21 jaar hangen in Hoogvliet want er is geen huis voor ze..... Ik zou graag dat de jongeren een clubhuis hebben. Zodat ze kunnen tennissen en dingen doen die voor jongeren van 18, 19 jaar zijn. Dan hoeven ze niet meer te hangen. Dat is de enige hoop van mij. (gezin 18)

Er is een sportzaal voor jongeren in de wijk en er worden projecten georganiseerd voor de jongeren in de wijk, maar het algehele gevoel blijft dat er te weinig betaalbare mogelijkheden voor jongeren zijn. Wat er is, is voor sommigen te duur:

Vader: Bijvoorbeeld sportactiviteiten, cultuuractiviteiten. Ik ken geen activiteiten zonder.....

Interv: Ik begreep dat er wel feesten in het buurthuis worden georganiseerd.

Vader: Ja, dan moet je ook betalen. Er is niet zo veel voor mensen die geen geld hebben. (gezin 14)

De wijk kent ouders die zelf initiatieven ontplooiën om de leefbaarheid voor jongeren te vergroten. Een vader die zegt 'ik ben degene die de jongens niet op de straat wil, drugs handelen en dergelijke, dat wil ik niet' organiseert al vier jaar activiteiten voor jongeren in de wijk zoals zaalvoetbal, klaverjassen en dergelijke. Zulke initiatieven zijn belangrijk voor de gezinsvriendelijkheid van de wijk.

3 CONTACTEN MET BUURTBEWONERS

De contacten met de directe burens zijn bij alle geïnterviewde gezinnen (redelijk) goed. Sommige burens groeten elkaar of organiseren samen activiteiten voor de

wijk. Maar er zijn ook buurtbewoners die geen contact hebben met anderen en niet groeten. De meerderheid van de ouders geeft wel aan dat ze in meer of mindere mate overlast ondervinden van andere burens. In sommige straten is er sprake van enige sociale controle in positieve zin: andere ouders letten op de kinderen *in de echt kinderrijke buurt*.

Het aantal allochtone bewoners in de wijk is enorm gestegen. Een Surinaamse vrouw heeft het zelf meegemaakt:

In mijn wijk? Nou ja, nee, ik was geloof ik de derde of vierde, weinig je kon ze tellen. Er waren zelden Surinamers, donkerkleurige mensen, alleen maar Hollanders. Maar nu, whoe... Zwarten vallen zowat op je. Maar ik heb geen last van ze hoor. Ik kan ze aan hoor! (gezin 18)

Deze moeder en ook anderen geven aan er geen problemen mee te hebben dat er veel verschillende etnische groepen in de wijk wonen. Zeker nu de buurt een stuk veiliger is geworden, kunnen sommigen de interetnische contacten van bijvoorbeeld hun kinderen wel waarderen. Bijvoorbeeld deze Antilliaanse vrouw:

Het was geen veilige buurt vroeger, weet je. En nu zie je terug voor mijn kinderen, vind ik het een rustige buurt. Ze komen in contact met andere culturen, ook met andere mensen, dus het is niet alleen Antillianen die hier wonen, er woont van alles hier, dus kinderen komen met iedereen in aanraking. Dat is goed. Ze leren andermans cultuur kennen. (gezin 20)

Maar het dient opgemerkt dat er ook zeker spanningen bestaan in de wijk. Ruim 80 procent van de ondervraagde ouders is van mening dat er momenteel te veel allochtonen in de wijk wonen. En de onderlinge contacten tussen de etnische groepen zijn redelijk goed, maar zeker niet optimaal. In sommige situaties is er zelfs sprake van angst en overlast, zoals deze Turkse vrouw beschrijft.

We hebben met een paar buurtbewoners bij de deelgemeente Hoogvliet, bij de portefeuillehouder hebben wij een klacht ingediend [over een groep Antilliaanse buurtbewoners]. Ze was bijna aan het einde van haar ambtsperiode zeg maar, toen zou ze dat wel doorgeven aan mensen maar ik weet niet of ze daarmee iets gedaan heeft, dat weet ik niet. Ik zie de mensen daar nog steeds, ja ik denk niet dat het effect heeft hoor. Dat ze die mensen zo ver kunnen krijgen dat ze niet overlast bezorgen. Ik heb niet zo'n hoop eigenlijk. (gezin 12)

Ook bestaan er volgens een even groot deel van de ouders (enkele) spanningen tussen jongeren en andere buurtbewoners.

4 WOONOMGEVING (HUIS, STRAAT EN WIJK)

Iets meer dan de helft van de respondenten woont in een huurwoning, de andere ouders hebben een koopwoning. De huizen verschillen van grootte: van 3 tot 7 slaapkamers. Alle ouders geven aan redelijk tot zeer tevreden te zijn met hun woning:

Ik ben eerlijk gezegd wel een beetje verwend nu met de tuin. Dus dan neem je eigenlijk bij tijd en wijlen de overlast een beetje voor lief. (gezin 11)

De huizen worden goed onderhouden en vooral de grootte van de woningen wordt als positief ervaren. Slechts een gezin geeft aan niet ruim genoeg te wonen.

De ouders vinden dat de wijk redelijk goed, maar niet optimaal onderhouden wordt, al dient gezegd dat ook hier de meningen sterk uiteenlopen:

De straten in de wijk zijn schoon. Zijn schoon hoor en vooral voor de kleintjes is dat heel belangrijk want deze kleintjes die lopen op straat en ze zien iets, dan pakken ze het op en dan stoppen ze het, als je niet kijkt, stoppen ze het heel snel in hun mond. (gezin 16)

De tussenpaden waren rommelig maar die bebomen we zelf. Maar die paden bedoel ik, de grote paden, de hoofdpaden, in het begin waren ze heel erg vies en ik hoorde van dat het gemeentewerk was, maar nu hebben we zelf drie weken schoongemaakt, met de buurtbewoners. Ik hoop dat ze het nu gaan onderhouden. (gezin 20)

5 VOORZIENINGEN OUDERS EN KINDEREN

Ouders geven aan dat er veel voorzieningen zijn, zoals kinderopvang, een basisschool, een huisartsenpost en winkels. Een enkele ouder is niet met alle voorzieningen bekend. Het lijkt erop dat de meeste voorzieningen wel in Hoogvliet aanwezig zijn, maar niet per definitie in de gecombineerde wijk Nieuw Engeland/Digna Johannapolder. De ouders zijn over het algemeen tevreden over de hoeveelheid voorzieningen in en om de wijk:

Jaja, we hebben een Surinaamse, een Turkse winkel hier, een andere Turkse winkel. En we hebben de Hoogvliet. We hebben een schoenenwinkel, waar je je schoenen kan maken. We hebben een tweede-hands-winkel. En even kijken, we hebben een Chinees afbaalcenter hebben we ook, we hebben een goudsmid, en we hebben een kapper, en we hebben waar je wol en stoffen kan halen. Dus ik vind het heel erg goed. Als ik ergens snel wil bij zijn, kan je daarheen gaan. Dus het is gemengd, het is goed. Parkeerplaatsen zijn er ook. Wij kunnen gewoon ernaartoe lopen. We kunnen alles, vlees, we kunnen alles hier halen. (gezin 20)

De meningen over de kwaliteit van de aanwezige basisscholen zijn verdeeld: al zijn alle ouders met de basisscholen bekend, niet iedereen is van mening dat er goede basisscholen aanwezig zijn in de wijk. Wat daarnaast gemist wordt door een aantal ouders, is naschoolse opvang. Voor ouders die arbeid en zorg combineren, is het lastig goede opvang te regelen na schooltijd:

Interv: Is er een brede school in de buurt?

Vader: Nee nog niet. Het is wel wenselijk, want deze twee [kinderen] zitten nu op de crèche, maar als ze 4 jaar zijn moeten ze naar de basisschool en ja als je werkt, dan is het toch best wel fijn dat ze – hoe heet dat – naschoolse opvang hebben. Ja en dan in deze wijk, weet je... Die plannen die zijn er, maar er wordt niets ondernomen door de regering of door de overheid, dat ze dan moeten doen. Met kinderen erbij is dat voor mij als ze naar de basisschool moet en wij moeten werken gaan, dan is het toch wel prettig dat je weet dat je kind ergens veilig is. (gezin 16)

6 VERVOER

Er is goed openbaar vervoer aanwezig in de wijk, maar behalve in onderstaand citaat wordt daar verder weinig over uitgeweid:

Het openbaar vervoer is heel erg goed. Ik loop daar, pak de bus. Ik loop daarheen, pak die bus. Ik ga vaak 's ochtends vroeg en we hebben ook de nachtbus, dus... (gezin 20)

7 CONTACTEN ANDERE GEZINNEN

Alle ouders hebben contacten met andere ouders uit de wijk. Deze contacten komen met name tot stand via de school, het buurthuis of het vrijwilligerswerk waar ouders bij betrokken zijn. De ondervraagde ouders zijn daar blij mee:

Wat ik leuk vind aan deze wijk is sowieso de mensen in de buurt, het zijn toch mensen met jonge kinderen dus dan heb je toch draagvlak om bepaalde onderwerpen te bespreken. (gezin 16)

8 VOORZIENINGEN VOLWASSENEN

Zoals ook in de interviews in de wijk Liskwartier naar voren kwam, vinden ouders het in principe minder erg wanneer het aantal voorzieningen voor hen als volwassene in een wijk beperkt is. Omdat volwassenen vaak mobiel zijn – ik bedoel wij zoeken onze plekje wel op – is het geen probleem wanneer voorzieningen in aangrenzende wijken gezocht moeten worden:

....verder moet ik eerlijk bekennen is er niet veel in deze wijk te doen, want als ik wat moet doen dan ben ik toch weg van hier, dan ga ik toch verder op waar de mogelijkheden zijn. Dus ik moet zeggen, ik woon alleen maar hier. (gezin 16)

Er is een informatiepunt in de wijk aanwezig, maar dit is niet bekend bij alle ouders. Een vader geeft aan dat hij het goed zou vinden wanneer er een dergelijke locatie is waar je met andere ouders kan praten over de opvoeding van de kinderen. Maar hij geeft aan dat het dan wel van belang is dat er een professional bij aanwezig zou zijn.

5.3 PENDRECHT

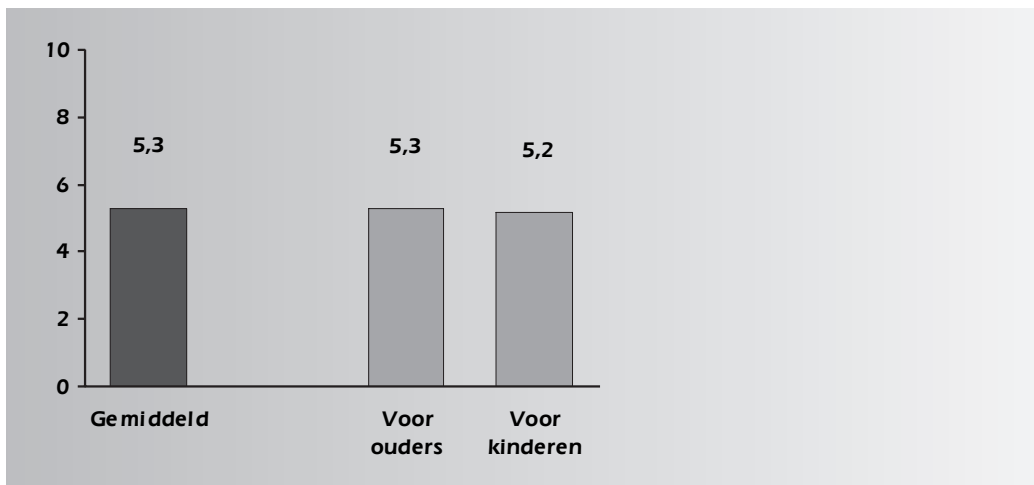
Ouders beschrijven de wijk Pendrecht als volgt:

De wijk **Pendrecht** kent verschillende sferen. Er zijn straten en pleinen die heel gezellig zijn en waar de burens goed contact met elkaar hebben. Maar er is een veel groter gedeelte dat minder gezinsvriendelijk is. Was Pendrecht vroeger een heel gezellige wijk, de laatste tijd is het er onveilig. De wijk is enorm achteruit gegaan. Ondanks het feit dat het een mooie wijk met veel groen is, heeft het gevoel van onveiligheid door criminaliteit, drugsoverlast, hangjongeren en verkeersdrukte de overhand. Met name de criminaliteit maakt Pendrecht gezinsonvriendelijk. Maar ook het feit dat er voor kinderen weinig te doen is in de wijk, maakt de wijk onprettig voor kinderen. Er is een speeltuin, maar die gaat vroeg dicht. De wil om er een leuke, aantrekkelijke, gezinsvriendelijke wijk van te maken is aanwezig, maar er woont ook een groot aantal mensen dat daar minder toe geneigd is. Ook tussen de etnische groepen zijn er problemen. Er is sprake van overlast van 'teveel verkeerde mensen'. Tot verdriet van allochtone en autochtone ouders, trekken met name autochtone bewoners de wijk uit.

In Pendrecht zijn alleen moeders geïnterviewd. Deze moeders wonen tussen de 5 en 40 jaar in de wijk. De redenen om in deze wijk te gaan wonen zijn minder eenduidig dan in de andere wijken. Sommigen hebben voor de wijk gekozen omdat er goed openbaar vervoer beschikbaar is, anderen zijn er toevallig komen wonen, weer anderen zochten grote, betaalbare woningen. De gezinsvriendelijkheid van de wijk speelde voor 60 procent van de ouders wel een rol om een woning in Pendrecht te kiezen.

De tevredenheid over de wijk verschilt. Dertig procent van de geïnterviewde moeders is echt ontevreden en 20 procent is tevreden. De rest zit ertussenin. Redenen om minder tevreden te zijn met de wijk zijn de criminaliteit en spanningen tussen bewoners van verschillende etnische groepen en tussen bewoners en hangjongeren. Ook zijn er niet voldoende speelmogelijkheden voor kinderen volgens de ouders. Dit geheel resulteert in een laag rapportcijfer voor de wijk: gemiddeld een 5,3, een onvoldoende (zie figuur 5.3). De wijk is even onprettig voor volwassenen om te wonen (rapportcijfer 5.3) als voor kinderen (rapportcijfer 5.2).

FIGUUR 5.3 RAPPORTCIJFER GEZINSVRIENDELIJKHEID PENDRECHT

De verschillen in de meningen van ouders zijn groot. De rapportcijfers over de wijk voor ouders variëren van een 1 tot een 7. De cijfers voor de kindvriendelijkheid variëren zelfs tussen een 1 en een 10. Deze enorme spreiding in beleving van de wijk is opvallend. Die verschillen komen ook naar voren bij andere vragen. Zo vindt de helft van de geïnterviewde ouders het vervelend om in de wijk Pendrecht te wonen en de andere helft niet. Meer dan de helft van de ouders geeft wel aan zich thuis te voelen in de wijk. Evenals in de andere twee beschreven wijken, zijn ook bij de respondenten uit Pendrecht ondanks de negatieve gevoelens slechts enkele concrete verhuisplannen. Een gezin wil de criminaliteit ontvluchten en een ander gezin moet het huis verlaten omdat het gesloopt gaat worden.

1 VEILIGHEID

De opmerkingen over de veiligheid van Pendrecht zijn schrikbarend. 90 procent van de geïnterviewde moeders vindt Pendrecht een (enigszins) onveilige wijk om in te

wonen. Het betreft allerlei verschillende aspecten van onveiligheid, zoals criminaliteit, drugsoverlast, hangjongeren en verkeersonveiligheid. De gevoelens van onveiligheid vergroten de zorgen van ouders bij de opvoeding van de kinderen in deze wijk. Meerdere ouders in de interviews geven aan dat ze hun kinderen niet alleen de straat op laten gaan vanwege de onveiligheid en criminaliteit:

Ik vind het niet veilig, ik vind het geen veilige wijk. Er gebeurt zo veel. Wat ik al zei, heel veel ongelukken. Ook zebrapaden, niemand stopt er op. Ze racen er gewoon voorbij. Of je nou kinderen hebt of niet. En ook drugsoverlast, je ziet het gewoon onder je neus gebeuren.... Het is gewoon heel eng om je kinderen hier op te voeren. Want je moet continu bij ze zijn, je laat ze nooit alleen... Niet te laat buiten en niet dat het al donker is. Gewoon heel erg alert moet je zijn.

.....

Er gebeurt veel hier, kijk maar naar dat schieten met dat sneeuwballengevecht hier. En ook die groepsverkrachtingen waarover gesproken wordt, dat zijn dezelfde mensen hier, twee deuren verder. Ja dat is heel erg hard om je kinderen daartussen op te voeren. Vooral als ze straks puber zijn dan heb je er geen controle meer over. (gezin 21)

Een moeder vat het samen door te zeggen dat Pendrecht een heel kindvriendelijke wijk zou zijn als de criminaliteit sterk zou verminderen. Al zijn de problemen in een enkel deel van de wijk minder groot, het algemene gevoel van onveiligheid klinkt duidelijk door in de interviews:

Ik moet zeggen omdat wij in de uitboek zitten, ik heb er geen last van, omdat ik aan deze kant zit. Maar zou ik bijvoorbeeld 's avonds nog naar de supermarkt moeten, dan heb ik daar wel last van. Dan word je ook nagefloten en gegild. Maar thuis overdag heb ik daar geen last van. Maar goed, dat komt omdat wij helemaal aan deze kant wonen. En woon je er middenin, ja dan is het denk ik wel een drama. (gezin 24)

Volgens ouders verdwijnt de criminaliteit niet nu een deel van de woningen gesloopt en opnieuw gebouwd wordt. Juist in de nieuwbouwflats blijkt ook veel te worden ingebroken. Buurtbewoners willen wel actie ondernemen tegen criminaliteit, maar ze missen de ondersteuning van de politie. De klacht dat de politie niet of uren nadat bewoners bellen langskomt, wordt in meerdere interviews geuit. Ouders vertellen ernstige verhalen waarin bijvoorbeeld een buurvrouw wordt mishandeld en ze keer op keer tevergeefs de politie bellen als ze de buurman en buurvrouw weer horen vechten. Het geeft ouders een machteloos gevoel te weten dat de politie niet snel en daadkrachtig aanwezig is op het

moment dat ze hen nodig hebben. Zelf actie ondernemen, durft men ook steeds minder uit angst voor represailles:

Ja het is gewoon, als de politie er al niets aan doet, wat moeten wij dan als burens? Er is een oudere man van ongeveer 50 jaar hier weggegaan. Omdat bij de politie had gebeld voor de overlast en toen hebben ze hem te grazen genomen, zeg maar. Toen bij de politie gemeld heeft, hebben ze 's nachts zijn bedrijfsauto helemaal kapot gemaakt. Alle ruiten, de banden, alles was lek. Nou zie jij het maar te bewijzen als medebewoner. Want toen kwam de politie voorbij: 'heeft iemand dat gezien?' en 'nee niemand heeft dat gezien'. Dus die man voelde zich niet meer veilig en is vertrokken. (gezin 21)

Deze signalen uit de wijk zijn ernstig en verklaren voor een groot deel het lage rapportcijfer dat ouders de wijk geven. Een Turkse moeder zegt vertwijfeld *ik wil me graag veilig voelen, de politie moet een oplossing vinden.*

Behalve criminaliteit is ook de verkeersveiligheid een thema in Pendrecht. Er wordt op sommige wegen erg hard gereden, wat het onveilig maakt om kinderen op straat te laten spelen. Oplossingen kunnen volgens ouders bijvoorbeeld worden gezocht in maximum snelheden of drempels in de wijk.

2 ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

De mogelijkheden voor kinderen in de wijk worden dus in grote mate negatief beïnvloed door de onveiligheid in de wijk. Door zowel de criminaliteit als de verkeersdrukten kunnen kinderen niet veilig op straat spelen.

En vooral met die wegen hier, dan gebeuren de grootste ongelukken. Dus overal ga je mee, kinderen kunnen niet met andere kinderen alleen naar buiten. (gezin 22)

Dit leidt tot sterk van elkaar afwijkende antwoorden van ouders op de vraag of er voldoende speelplekken voor kinderen en activiteiten voor jongeren aanwezig zijn. Een deel meent van wel en een deel meent van niet. Er is een speeltuin in de wijk aanwezig en de ouders vinden het prettig dat deze omgeven is door een hek en dat er toezicht is op de kinderen. De keerzijde van de medaille is echter dat de speeltuin 's avonds en in het weekend gesloten is.

Meer specifiek blijkt negentig procent van de ouders het eens met het feit dat er wel voorzieningen aanwezig zijn, maar dat deze niet veilig genoeg zijn. Het belemmert kinderen in hun ontplooiingskansen wanneer zij niet in staat zijn veilig te exploreren buitenshuis. Initiatieven die veilige speel-

mogelijkheden voor kinderen bevorderen, worden gewaardeerd. Zo noemt een aantal ouders dat er in de zomervakantie activiteiten van TOS (Thuis op Straat) aanwezig zijn.

Ouderbetrokkenheid bij het ontwikkelen van voorzieningen blijkt heel belangrijk. Zodra ouders geraadpleegd worden bij bijvoorbeeld het plaatsen van nieuw speelmateriaal, voelen ze zich betrokken bij de ontwikkelingen. Een ouder vertelt heel positief dat er vorig jaar een speelruimte is vernieuwd, waarbij ze echt een vinger in de pap hebben gehad. De ouders hebben een vergadering gehad en gezamenlijk bedacht welke speeltoestellen aanwezig moesten zijn. Dit leidt ertoe dat ouders zeer tevreden zijn over de uiteindelijke keuzen en hun kinderen graag daar laten spelen. Ook andere positieve ouderinitiatieven worden ontplooid in de wijk. Zo proberen buurtbewoners momenteel een afgebakende natuurtuin met toezicht te maken zodat de kinderen die in de stad wonen meer in contact komen met de natuur. Een Antilliaanse moeder die de wijk vroeger erg gezellig vond, maar opmerkt dat de wijk de laatste jaren hard achteruit is gegaan is al tien jaar bezig met activiteiten voor de kinderen in de wijk, spelletjes doen anders hebben de kinderen hier niets te doen en gaan ze zich vervelen en overlast bezorgen.

Al zijn er in de wijk sportmogelijkheden aanwezig en staat een buurthuis waar zo goed als alle moeders mee bekend zijn, toch geeft 80 procent van de ouders aan dat er te weinig activiteiten voor jongeren worden georganiseerd in de wijk. Dit leidt tot 'hanggedrag' waar de buurtbewoners zich aan storen of zich onveilig door voelen.

Die jeugd van 10 tot en met 12 jaar, die denken dat ze heel wat zijn. Die hebben de grootste monden en die jagen de kleintjes weg. En voor die jongeren is er nou net niets. Ze beginnen wel met de jongeren van 16/17. Daar loopt iedereen wel achteraan. Daar moet wat voor gebeuren anders gaan ze de criminaliteit in, maar ze vergeten die tussengroep. Voor die gasten van 10, 11, 12 jaar als ze op een gegeven moment naar de middelbare school gaan denken ze van 'nou wij gaan niet meer in de speeltuin zitten'. Dan komen ze hier gewoon rotzooi trappen, dingen in de fik steken, graffiti spuiten. Als je er wat van zegt, krijg je de grootste monden. Het zijn echt hangjeugd kinderen. (gezin 24)

3 CONTACTEN MET BUURTBEWONERS

De meesten hebben redelijk goed contact met hun burens, al is er in een groot deel van de gezinnen wel sprake van enige overlast door de burens. Maar liefst negentig procent van de ouders geeft aan dat er teveel allochtonen in de wijk wonen. De verschillende bevolkingsgroepen gaan niet zo heel goed met elkaar om, 40 procent van de ouders vindt zelfs dat de interetnische contacten slecht

zijn. Er zijn niet alleen spanningen tussen de verschillende bevolkingsgroepen, ook tussen jongeren en andere bewoners gaat het niet altijd goed.

Tachtig procent van de ouders is het volledig eens met de stelling 'in deze wijk is veel spanning tussen jongeren en andere bewoners'. Grote groepen (hang)-jongeren geven ouders en kinderen een onveilig gevoel. Ouders durven deze jongeren lang niet altijd aan te spreken omdat *je dan gelijk commentaar krijgt en je belemmaal bedreigd voelt*.

Zowel allochtone als autochtone bewoners merken in negatieve zin op dat de autochtone bewoners de wijk uittrekken. Onderstaand citaat van een Marokkaanse moeder illustreert dit:

Er zijn al veel mensen verbuisd door de ellende. Er woonden heel veel Nederlandse mensen. Die zijn allemaal weg nu. Ze trekken uit de wijk. Omdat ze het gewoon niet meer zien zitten.... Maar je wilt zelf ook liever tussen Nederlandse mensen gaan wonen dan he, dan hoe het nu zit. Want de wijk zelf op dit moment zitten ook heel veel buitenlandse mensen. Van buitenlandse afkomst. Marokkaanse, Turkse, Antillianen. Het zit er vol mee. Ik zou er liever meer Nederlandse mensen bij hebben. (gezin 21)

De intolerantie is niet alleen zichtbaar tussen autochtonen en allochtonen, maar tussen alle verschillende etnische groepen, zoals bijvoorbeeld *Turken tegen de Marokkanen en de Marokkanen tegen de Joegoslaven en de Joegoslaven tegen de.....* Opmerkingen als 'je bent niet van mijn soort, ook al ben je dan wel een buitenlander, maar je bent niet van mijn soort' maken de wijk etnische spanningen in de wijk groot.

Ja overlast, net name in de zomer. Ja ik kan eigenlijk niet zo rustig in mijn tuin liggen, ja je hoort al die mensen hierzo. Ze kunnen niet netjes in hun eigen huis zitten of wat dan ook. Het is luidruchtig, harde muziek, barbecue feesten op de stoepen van de flats of in de openbare speelgelegeden. En ja 's nachts, ik denk dat er drugskoeriers hier komen. Af en aan auto's, luid getoeter, en heel hard wegscheuren met brommers en scooters. Vooral als je moet werken, en je gaat vroeg slapen als een normaal persoon, dan zitten ze tot een uur of 3 buiten herrie te maken en te feesten..... dat is belemmaal niet prettig. Ik bedoel, ik ben hier voor mijn rust. Ik heb dit huis gekocht omdat ik dacht, nou, het is een beetje normaler hier dan in mijn vorige woonwijk IJsselmonde. In het begin was het rustig, maar het is dus met de jaren slechter geworden. (gezin 30)

Ook andere ouders – van verschillende etnische herkomst - merken op dat ze veel last hebben van sommige Antilliaanse gezinnen die actief op straat leven en geen

rekening houden met andere bewoners. Het vertrouwen in de politie neemt ook af. Wanneer ouders overlast ervaren, pakt de politie dit niet daadkrachtig aan.

Het lijkt wel alsof de overlast [door groepen Antillianen] steeds meer wordt. En dan bel je de politie en die komt dan eventjes en dan gaat het weer even goed. Maar ze hebben er gewoon maling aan. Ze drinken gewoon alcohol, ja dat mag niet op straat, maar dan hebben ze het gewoon in van die zakjes. En dan zeggen ze 'we drinken uit het zakje', maar ik weet dat er alcohol in zit, want het is geen lucht als je langsloopt. (gezin 29)

De bewoners ondernemen wel initiatieven om de saamhorigheid te vergroten. Bijvoorbeeld via straatfeesten of via Opzomeractiviteiten in de stad. De start van de straatfeesten was lastig, maar nu de bewoners ze vaker hebben meegemaakt, doen steeds meer mensen eraan mee. Ook bewoners van aangrenzende straten worden tegenwoordig uitgenodigd want dan hebben ze ook geen reden om de politie te bellen en de meesten vonden het heel leuk dat ze werden uitgenodigd.

4 WOONOMGEVING (HUIS, STRAAT EN WIJK)

De verdeling tussen huur- en koopwoningen van de geïnterviewde ouders is in deze wijk schever dan in de andere twee onderzochte wijken. In deze gezinnen woont 80 procent in een huurwoning en 20 procent in een koopwoning.

Voor mij, als ik 's ochtends uit mijn raam kijk is er genoeg groen. Maar als je bijvoorbeeld daar in de Krabbedijkestraat zit en je kijkt uit je raam dan zie je alleen maar flats en dingen. Dat heb ik gelukkig niet. (gezin 23)

De woningen worden (redelijk) goed onderhouden. De woningen hebben tussen de 2 en 4 slaapkamers, wat lang niet voor iedereen voldoende is. De meesten zijn (redelijk) tevreden met hun woning, maar dat geldt niet voor iedereen.

Ja op zich met het hele huis ben ik tevreden. Ja natuurlijk de huiskamer zou wat groter mogen maar het is geen noodzaak, ik ben wel gelukkig in dit huis. Maar ik zou nog gelukkiger zijn als dit huis in een andere wijk zou staan. (gezin 24)

Het huis vond ik in eerste instantie heel leuk toen ik hier kwam wonen. Maar ja achteraf nu ik er woon vind ik het toch wel klein. De slaapkamer is heel klein, dat is eigenlijk het enige minpuntje hier en het is hier nogal vochtig. Er is heel veel aan gedaan, maar het blijft vochtig. Ik moet echt wel elke twee jaar weer behangen omdat het zwart is hier... Het is voor je gezondheid natuurlijk ook niet goed dat vocht en de schimmel iedere keer en het is ook een vies gezicht. (gezin 28)

De meningen over het onderhoud in de wijk verschillen, sommigen zijn erg tevreden, maar een aantal is ook echt ontevreden.

Buiten is het vies, je kan alles vinden buiten, condooms bijvoorbeeld achter in de tuin. Mijn kind weet niet wat het is en ik ben bang dat mijn kind ermee gaat spelen. En ze gooien ook flessen, alcoholflessen, kapot hierachter. Ze gooien van alles naar buiten, blikjes, luiers en ja, ook spuiten. (gezin 26)

Een ouder merkt op dat het sinds de start van het project 'Vitaal Pendrecht' wel iets verbetert omdat het wel rustiger wordt en wat opgeruimder. Maar de meeste ouders klagen over het feit dat de wijk niet schoon is, dat er veel afval naast de prullenbakken wordt gegooid en dat er te weinig wordt schoongemaakt in de wijk. Vooral in de zomer ondervindt men hier hinder van:

Het is een leuke wijk, maar gelang de zomer nadert wordt het steeds drukker, en viezer en heel veel overlast. Het is vuil op straat, het vuilnis ligt maar gewoon naast de bakken. Soms wel uit de vuilniszakken belevaam verspreid enzo. En ik vind dat het niet echt wordt schoongemaakt enzo. (gezin 30)

5 VOORZIENINGEN OUDERS EN KINDEREN

De wijk beschikt over meerdere voorzieningen voor ouders en kinderen zoals een kinderdagverblijf, een basisschool en winkels. Het nadeel van de kinderopvangvoorzieningen is volgens een Antilliaanse moeder dat *het zo duur is, veel ouders kunnen dat niet betalen*. Over de kwaliteit van de basisschool zijn de meningen verdeeld, 40 procent vindt de kwaliteit onvoldoende. Niet iedereen is bekend met de huisartsenpost die er volgens de meerderheid van de ouders wel is.

6 VERVOER

Er wordt weinig over de vervoermogelijkheden in de wijk gesproken, maar uit de enkele opmerkingen lijkt het busvervoer en de metro in de wijk goed geregeld. Ook met de auto of de fiets kom je gemakkelijk de wijk in en uit.

7 CONTACTEN ANDERE GEZINNEN

Alle ondervraagde moeders geven aan contacten te hebben met andere ouders uit de buurt. Contacten worden zelden opgedaan via het buurthuis of vrijwilligerswerk, maar veel meer via straatfeesten of via de school. Een mooi voorbeeld is het cultuurfeest dat jaarlijks op een school wordt georganiseerd. Onder het genot van lekkere hapjes verteld wordt hoe verschillende culturen leven, over de godsdienst en dergelijke. Bij zulke bijeenkomsten komen meerdere ouders bijeen, wat de saamhorigheid onder ouders vergroot.

8 VOORZIENINGEN VOLWASSENEN

Voor volwassenen wordt er wel wat georganiseerd in de wijk *zoals een keer per jaar een braderie of een marathon*. Het informatiepunt, waar ouders naartoe kunnen voor informatie over de opvoeding of de wijk, is bij bijna alle ouders bekend.

5.4 OVEREENKOMSTEN EN VERSCHILLEN TUSSEN DE WIJKEN

Wanneer we de bevindingen uit de wijken Liskwartier, Nieuw Engeland en Pendrecht naast elkaar leggen, zien we duidelijk overeenkomsten en verschillen in de gezinsvriendelijkheid. Allereerst de rapportcijfers van ouders (zie figuur 5.4).

De wijken krijgen allen niet enorm hoge rapportcijfers van de ouders, het meest gezinsvriendelijk is Nieuw Engeland met een 6.5. Pendrecht valt op door het laagste cijfer, een 5.3. In de wijken Nieuw Engeland en Pendrecht maken ouders geen onderscheid tussen het woongenot voor ouders en kinderen. In Liskwartier daarentegen, valt op dat deze wijk veel prettiger is voor volwassenen dan voor kinderen om te wonen. Waarschijnlijk is de aanwezigheid van de voorzieningen in het nabije centrum voor ouders prettig, maar dit kan de nadelen van de wijk voor kinderen niet wegnemen.

In alle wijken is de gezinsvriendelijkheid niet optimaal omdat er (a) activiteiten voor jongeren ontbreken, (b) er te weinig veilige speelvoorzieningen voor jonge kinderen zijn en (c) de saamhorigheid tussen buurtbewoners niet optimaal is. Wanneer we deze thema's nader gaan bekijken, zien we wel verschillen tussen de wijken.

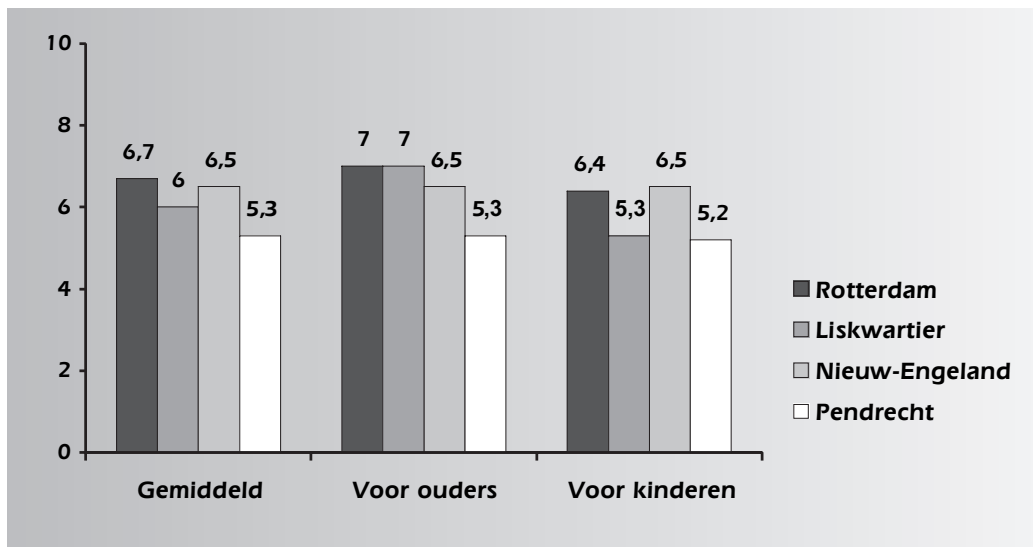
De wijk Liskwartier is qua criminaliteit redelijk veilig. De onveiligheid uit zich hier veel sterker in onveilige verkeerssituaties in veel straten. De (veilige) speel-mogelijkheden voor kinderen zijn afhankelijk van de straat waarin de gezinnen wonen. Het gaat van optimale en veilige autovrije zones, tot zeer drukke onveilige straten. Door het drukke verkeer kunnen kinderen niet buiten spelen of naar speelvoorzieningen gaan. De wijk Nieuw Engeland/Digna Johannapolder is de laatste jaren een stuk veiliger geworden, al vinden nog niet alle ouders dat de wijk veilig is. Kinderen kunnen niet altijd veilig spelen op straat of in de aanwezige voorzieningen zoals een speeltuin. In Pendrecht klinkt de onveiligheid eigenlijk in vele thema's door. Allereerst maakt de onveiligheid van criminaliteit, drugs-overlast en verkeersonveiligheid het onprettig voor ouders en kinderen om in de wijk te wonen. De continue dreiging van deze onveiligheid maakt het moeilijk voor ouders hun kinderen goed op te voeden en hen de mogelijkheden te bieden om bijvoorbeeld op straat te spelen of met vrienden activiteiten te ontplooiën. De onveiligheid komt ook naar voren in het gebrek aan veilige voorzieningen

voor kleine kinderen en jongeren. De speelplekken die er zijn, zijn onveilig door hangjongeren of verkeersdrukte.

Ouders zijn unaniem van mening dat er voor jongeren te weinig voorzieningen zijn. Er zijn weinig mogelijkheden voor vrije tijdsbesteding. Het gaat met name om plekken waar ze kunnen zijn zonder direct als hangjongere bestempeld te worden. Ouders zien het liefst dat er enige controle van volwassenen aanwezig is, maar ze vinden het ook belangrijk dat er met de jongeren wordt gekeken welke activiteiten bij de verschillende leeftijdsfasen aansluiten. Al is er in alle wijken een groot tekort aan activiteiten voor jongeren, we zien met name in Pendrecht dat dit ook daadwerkelijk tot problemen leidt. Daar zijn vooral voor jongeren tussen de 11 en 18 jaar er weinig andere mogelijkheden dan 'hangen'. Dit leidt tot spanningen met andere buurtbewoners.

De saamhorigheid tussen buurtbewoners verschilt ook tussen de wijken. In Liskwartier zijn weinig contacten tussen de bewoners 'van de singels' en de bewoners van andere straten. Toch lijkt men weinig problemen te hebben met deze tweedeling. In Nieuw-Engeland/Digna Johannapolder zijn de interetnische contacten tussen buurtbewoners niet optimaal en hebben sommige ouders veel moeite met een aantal bewoners die actief en luidruchtig 'op straat leven'. De grootste problemen tussen de verschillende etnische groepen bestaan echter in Pendrecht. Tussen alle verschillende etnische groepen komen problemen voor;

FIGUUR 5.4 RAPPORTCIJFER GEZINSVRIENDELIJKHEID

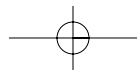
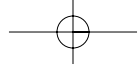
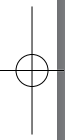
maar met name de leefstijl van een deel van de Antilliaanse bewoners leidt tot frictie.

Wat betreft de andere thema's valt op dat ouders in de wijk Liskwartier aangeven dat ze tevreden zijn met de huizen, maar dat de wijk beter onderhouden zou kunnen worden. In de wijk Pendrecht klagen ouders nog sterker over het slechte onderhoud (door de gemeente maar ook door enkele bewoners zelf) wat met name in de zomer leidt tot overlast en stank.

Voorzieningen voor ouders en kinderen, zoals kinderopvang, basisscholen en winkels zijn in de verschillende wijken aanwezig. Sommige ouders – die arbeid en zorg combineren – hebben wel meer behoefte aan naschoolse opvang en/of betaalbare kinderopvangvoorzieningen. Voor volwassenen zelf zijn er in de drie wijken over het algemeen minder voorzieningen, maar de ouders hebben hier weinig problemen mee omdat ze mobiel zijn en ook in andere deelgemeenten gebruik kunnen maken van voorzieningen. Vooral in Liskwartier kunnen ouders gebruik maken van de faciliteiten van het stadscentrum. Ouders in Nieuw Engeland hebben vaak bewust gekozen om verder van het stadscentrum te wonen en nemen de langere reistijd naar de stad dan ook voor lief.

In de interviews zijn geen negatieve signalen over de bereikbaarheid van de wijken naar voren gekomen. De wijken zijn goed bereikbaar met de auto of het openbaar vervoer. Ouders hebben alleen problemen met de verkeersdrukke en verkeersveiligheid, maar hebben geen problemen om zichzelf van en naar de wijk te verplaatsen.

Kortom, de wijk Liskwartier scoort redelijk goed op de verschillende thema's van gezinsvriendelijkheid. De grootste minpunten zijn gelegen in de verkeersdrukke en het gebrek van voldoende speelgelegenheden voor kinderen en jongeren. Nieuw Engeland is een prettige, rustige wijk waar wel behoefte is aan voorzieningen voor jongeren en veilige speelplekken voor kinderen. De beperkte saamhorigheid tussen de verschillende etnische groepen in de wijk verdient daarnaast blijvende aandacht. Met name in Pendrecht wordt de gezinsvriendelijkheid aangetast door de onveiligheid: criminaliteit, drugsoverlast en verkeersdrukke maken de wijk onprettig voor ouders en kinderen om te wonen. Tenslotte is het van belang om in alle wijken het openbaar vervoer optimaal te houden, het informatiepunt voor ouders als centraal punt te behouden en voorzieningen om arbeid en zorg te combineren, zoals naschoolse en kinderopvang te verbeteren en/of betaalbaar te maken.

6 Wat kan de gemeente doen: voorstellen van ouders

We hebben in de voorgaande hoofdstukken een beeld gekregen van de mening van ouders over de gezinsvriendelijkheid van Rotterdam en de drie afzonderlijke wijken. Ouders hebben aangegeven dat goed gezinsbeleid verschillende thema's bestrijkt. Ook is duidelijk geworden welke prioritering ouders geven aan de verschillende thema's die onder gezinsbeleid vallen. De bevindingen moeten leiden tot een visie over gezinsbeleid in Rotterdam en een coherent gemeentebeleid waarin al deze thema's gezamenlijk leiden tot ondersteunend beleid voor gezinnen.

Naast deze overkoepelende visie hebben ouders in de interviews voorstellen gedaan voor verbetering van de gezinsvriendelijkheid in de stad en/of in hun wijk. Deze voorstellen komen voort uit de afsluitende vraag in elk interview die luidde:

Wethouder Geluk wil de stad 'gezinsvriendelijker' maken, bij wil zorgen dat ouders en kinderen hier prettiger kunnen wonen. Welk advies zou u hem mee willen geven? Wat kan bij voor gezinnen doen in deze stad?

De meeste voorstellen sluiten aan bij de problemen die in de wijken zijn gesignaleerd en beschreven in hoofdstuk 5. Daarnaast hebben ouders nog aanvullende opmerkingen. Alle verbetervoorstellen staan alle beschreven in bijlage 1, in dit hoofdstuk geven we een samenvatting van deze voorstellen. Deze voorstellen kunnen sturing geven aan de invulling van het gezinsbeleid van Rotterdam voor de komende jaren.

6.1 VOORSTELLEN VOOR GEZINSVRIENDELIJKE WIJKEN

Ouders geven aan dat goed gezinsbeleid begint bij het luisteren naar gezinnen zelf. Het uitvoeren van dit project 'Ouders aan het woord' is een goede start voor het formuleren van gezinsbeleid. Door te luisteren naar de behoeften van ouders kan het beleid aansluiten bij de leefwereld van de gezinnen in Rotterdam.

Poe poe, dat is een moeilijke vraag, ik zou maar beginnen met goed luisteren naar wat de mensen zelf toch aangeven.

Het gaat echter niet alleen om het uitvoeren van een dergelijk onderzoek. Beleidsmakers moeten zich ook daadwerkelijk laten zien in de wijk zodat ze kunnen ervaren hoe het is om in de verschillende wijken te wonen. Door naar ouders te luisteren in hun woonomgeving, krijgen beleidsmakers een goed beeld van de leefsituatie én krijgen ouders het gevoel dat beleidsmakers daadwerkelijk betrokken zijn bij gezinnen.

Ze zouden hier eens langs kunnen komen om te kijken hoe het hier echt aan toe gaat.

Of

Vooral meer contacten zoeken met de mensen en wat nauwer verbonden zijn. Via advies van de mensen die daar specifiek wonen, kan je weten wat je het beste kan doen om problemen op te lossen. Want je kan wel als wethouder zeggen, ik ga daar wat veranderen en ik ga daar wat veranderen, maar hij ziet niet wat zich afspeelt in die wijken.

Het is belangrijk dat expliciet duidelijk gemaakt wordt dat de gemeente aandacht heeft voor gezinnen. Een positieve uitstraling kan nieuwe initiatieven van ouders stimuleren of ondersteunen. Een nieuwe start is ook goed om oude, negatieve beelden te verminderen. De negatieve beeldvorming over sommige wijken kan de komst van nieuwe gezinnen naar een wijk tegenwerken. Hierdoor blijft een wijk hangen in de negatieve spiraal. Een ouder geeft dan ook aan dat 'ze de beeldvorming moeten wegdoen'. Een andere ouder zegt 'van mij mag de politiek een beetje dimmen, die verhalen van onveilig'. Bij deze laatste opmerking is het van belang onderscheid te maken tussen de negatieve beeldvorming over onveiligheid waardoor bewoners meer angst hebben dan nodig en de daadwerkelijk verhalen over onveiligheid. Met name in de interviews uit Pendrecht, maar ook in enkele andere interviews komen ernstige verhalen naar voren. Ouders die niet kunnen vertrouwen op de politie die snel ter plaatse is en actie onderneemt of die zich onveilig voelen door criminaliteit en drugsoverlast in de wijk hebben wel degelijk te maken met een zeer slechte basis voor gezinsvriendelijkheid. De criminaliteit moet volgens ouders verminderen door bijvoorbeeld meer capaciteit bij de politie en regelmatigere politie op straat. Veiligheid middels bijvoorbeeld politietoezicht maakt de wijk veiliger en prettiger voor ouders en kinderen. Zelfs in een wijk als Liskwartier die redelijk veilig wordt genoemd door ouders, wordt dat gewenst.

Wat ik hem mee zou willen geven? Meer blauw in de avonduren, nou meer blauw, maar tenminste surveillerende politie in de avonduren.

Ook de onveilige verkeerssituatie zoals genoemd in onder andere Liskwartier is daadwerkelijk negatief voor de gezinsvriendelijkheid van de wijk. Ouders dragen daar ook voorstellen voor aan. De verkeersveiligheid kan bijvoorbeeld worden vergroot door bijvoorbeeld meer woonerven of drempels aan te leggen.

Er zijn vele voorstellen om de voorzieningen voor jongeren te verruimen en de speelvoorzieningen voor kleine kinderen veiliger te maken. Een plek waar kinderen veilig kunnen spelen, waar geen auto's zijn en toezicht is, maakt een wijk al gezinsvriendelijker.

Dat er toezicht is ... want op een ander plein, daar was ooit toezicht en volgens mij ging het op dat moment ook goed. Weet je wel, toen speelden er heel veel kinderen, ook allochtone kinderen. Dat ging volgens mij wel aardig. En op een gegeven moment is de toezicht weg en dan, dan pikken die allochtone kinderen gewoon het plein in.

Opgemerkt moet worden dat speelplekken voor kleine kinderen verspreid over de wijk aanwezig moeten zijn, omdat ouders vooral behoefte hebben aan speelplekken in de straat. Voor oudere kinderen moeten voorzieningen in de wijk aanwezig zijn, en niet per definitie in de straat. Voor ouders zelf kunnen voorzieningen nog iets verder weg worden aangeboden, omdat zij mobieler zijn. Maar voor kleine kinderen moet het dichtbij.

Voor jongeren is behoefte aan recreatieplaatsen of activiteiten. Actief inzetten op jongerenwerk kan een oplossing zijn. Daarbij wordt opgemerkt dat ook met jongeren zelf gesproken moet worden hoe de activiteiten aan kunnen sluiten bij hun wensen en behoeften. Anders wordt er alsnog geen gebruik van gemaakt.

Wat betreft de saamhorigheid valt op dat de ouders behoefte hebben aan meer contacten met buurtbewoners en meer verdraagzaamheid - *mensen moeten meer om elkaar gaan geven*. Tegelijkertijd realiseren ouders zich dat het moeilijk is voor de gemeente om hier iets aan te doen. Activiteiten als 'mensen maken de stad' en 'Opzoomeren' zijn volgens ouders goede initiatieven die de saamhorigheid in de wijk vergroten. Het vereist wel dat enkele ouders het initiatief nemen om dergelijke activiteiten te organiseren. Enthousiaste ouders zijn altijd wel te vinden, maar het is voor hen soms lastig om een grote groep buurtbewoners mee te krijgen.

Waar de gemeente wel wat aan kan doen volgens ouders en waar opvallend veel geïnterviewde ouders – allochtoon en autochtoon – voor pleiten is een actieve spreiding van verschillende etnische groepen in de wijken:

Je zou ze moeten kunnen verspreiden. Toentertijd zijn ze allemaal bij elkaar gezet onder het mom van gezellig. Nou je krijgt nu de rekening gepresenteerd want het is belevingsmatig niet zo gezellig.

En

Gewoon geen allochtonen bij elkaar duwen, bij moet spreiden zeg maar, hier woont een Turkse, daar Marokkaan, Nederlander, dat moet je gewoon spreiden. Niet op een plek duwen, dat zie je in Maashaven, als je daar komt, daar zie je tweede straat van Istanbul zeg maar. Als je gaat spreiden, dan begint iedereen Nederlands te leren. Dan gaan ze aanpassen aan Nederlandse wetten. Dat is heel belangrijk.

Ook voor de andere thema's die vallen onder gezinsbeleid dragen ouders verbetervoorstellen aan. Meer groen, meer plekken waar je even kunt zitten om te ontspannen, de woonwijk schoon houden zijn aandachtspunten om de woonomgeving gezinsvriendelijk te houden. De combinatie van arbeid en zorg – waar steeds meer ouders aan moeten en willen voldoen – wordt volgens ouders vereenvoudigd als er kwalitatief goede en betaalbare kinderopvang en naschoolse opvang in de wijk aanwezig is. Tenslotte dient opgemerkt dat de ouders in de drie onderzochte wijken alle gebruik konden maken van een informatiepunt voor advies over de opvoeding van de kinderen of vragen over de wijk. Een dergelijk informatiepunt is belangrijk als uitvalsbasis waar je als ouder informatie kunt inwinnen of klachten kunt uiten.

7 Het gezinsparlement 'Ouders aan het woord'

Een belangrijk onderdeel van het project 'Ouders aan het woord' was het *Gezinsparlement*. Dit door de NGR georganiseerde debat tussen ouders uit drie bij het onderzoek betrokken wijken en politici uit Rotterdam vond plaats op maandagavond 28 augustus 2006 in de Raadzaal van de gemeente Rotterdam. Bij dit debat waren ook toehoorders aanwezig, de meeste toehoorders waren betrokkenen bij het Rotterdamse beleid of uit de Rotterdamse uitvoeringspraktijk.

7.1 HET GEZINSPARLEMENT

Het Gezinsparlement is een inmiddels beproefde methodiek van de Nederlandse Gezinsraad (NGR, 2004; NGR, 2005). In een Gezinsparlement debatteren ouders als parlementariërs met politici over problemen die zij in de dagelijkse praktijk tegenkomen en over oplossingen die zij zien voor problemen. Een belangrijk thema daarbij is altijd wie probleemeigenaar is: at kunnen ouders zelf doen, wat kan de gemeente doen, wat kan de deelgemeente doen, en wat ligt bij andere partijen? Het debat is onderverdeeld in enkele ronden. Bij elke ronde stemmen ouders over voorstellen. Bijzonder dit keer was een extra interactieve ronde waarbij ouders op papier konden aangeven wat de wethouder volgens hen kon doen om hun wijk gezinsvriendelijker te maken.

Tijdens de Rotterdamse zitting van het Gezinsparlement ging een twintigtal ouders uit de drie bij het onderzoek betrokken wijken in debat met de wethouders Geluk en Kriens en portefeuillehouders van de betrokken deelgemeenten. Bij de levendige discussie onder leiding van een ervaren discussieleider van de gemeente waren ruim 50 toehoorders aanwezig, waaronder veel ambtenaren en betrokkenen bij het beleid van de gemeente Rotterdam. De helft van de ouders in het Gezinsparlement heeft ook aan het onderzoek deelgenomen. De rest is geworven via sleutelinformanten en andere ouders in de wijken.

7.2 HET DEBAT

De voorstellen en de thema's waarover is gediscussieerd zijn ontleend aan het onderzoek onder 30 gezinnen waarover in hoofdstuk 4, 5 en 6 is gerapporteerd. De discussie vond plaats in drie rondes. In elke ronde stond één van de thema's uit de gezinsvriendelijkheids-top 3 in het onderzoek centraal: veiligheid, activiteiten voor kinderen/jongeren en saamhorigheid. In het Gezinsparlement is doorgepraat over de invulling van deze thema's en over oplossingen voor problemen. In aanvulling op de interviews is in het bijzonder ingegaan op de verdeling van verantwoordelijkheden tussen ouders en (deel)gemeente.

Ouders in het Gezinsparlement onderschrijven dat zij zelf ook een verantwoording hebben voor bijvoorbeeld het aanspreken van buurtbewoners bij problemen, voor onderlinge contacten in de buurt en voor het oplossen van problemen met jongeren. Duidelijk komt daarbij naar voren dat zij dit niet alleen kunnen. Zij hebben daarbij de steun nodig van de (deel)gemeente, de politie en andere actoren. Bijvoorbeeld door betere politiecontrole op straat, door meer handhaving van snelheid, door het voorzien in plekken waar jongeren kunnen 'chillen' en kinderen veilig kunnen spelen.

Het eindoordeel van de ouders over het debat was zeer positief. Alle ouders lieten weten opnieuw aan een dergelijk debat te zullen deelnemen als zij daarvoor uitgenodigd zouden worden.

VEILIGHEID

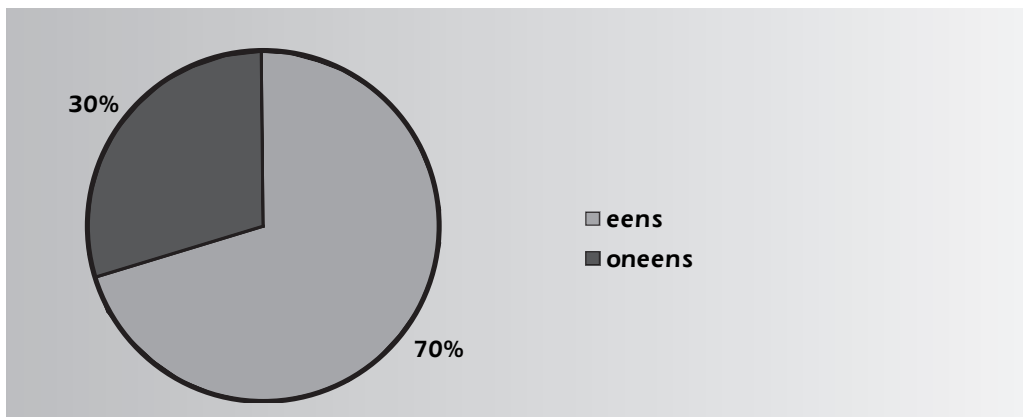
Zoals ook uit de interviews bleek, houdt allereerst het thema verkeersveiligheid ouders in sterke mate bezig (zie ook figuur 7.1). Van de ouders in het Gezinsparlement stemde de meerderheid in met de stelling dat speelplekken alleen zin hebben als kinderen er veilig kunnen spelen, en dat er bij hen in de wijk sprake is van teveel verkeer om dat te garanderen.

Als je een woonwijk binnenrijdt, is het de bedoeling dat je dat met een gematigde snelheid doet. Maar er zijn sommige heel asociale mensen die dat gewoon niet bandhaven. (ouder Gezinsparlement)

In de discussie kwam naar voren dat de verkeersveiligheid op verschillende manieren verbeterd kan worden. Hoe dat moet gebeuren, verschilt per straat en wijk. Het werken aan verkeersveiligheid is dus maatwerk. In woonwijken met 30-kilometerzones is het nodig dat meer wordt toegezien op de handhaving van de snelheid. Dit gebeurt volgens ouders nog veel te weinig.

Handhaving, daar ontbreekt het nogal eens aan denk ik in een heleboel wijken. Je kunt wel heel mooi zoals bij ons in Pendrecht bordjes 30 neerhangen.

**FIGUUR 7.1 STELLING GEZINSPARLEMENT:
'SPEELPLEKKEN IN DE WIJK HEBBEN ALLEEN ZIN ALS KINDEREN ER VEILIG KUNNEN
KOMEN. BIJ MIJ IN DE WIJK IS ER TE VEEL VERKEER DUS KAN DAT NIET'**

Als je vervolgens nooit eens een agent neerzet die je op je sodemieter geeft als je 80 rijdt, dan kun je je straat volhangen met bordjes 30, dat slaat nergens op. (ouder Gezinsparlement)

Daarnaast kan de veiligheid worden verbeterd door extra of hogere drempels of zebra's aan te brengen op doorgangswegen met veel verkeer die door wijken lopen. Uit de ingediende voorstellen aan het eind van het parlement bleek dat de verkeersveiligheid vooral prioriteit heeft voor ouders in Liskwartier. Deze wijk is naar verhouding druk. Kinderen kunnen er niet veilig over straat. Maar ook in de andere twee wijken zijn er legio problemen, bijvoorbeeld met doorgaande wegen die door de wijk lopen en waar bussen erg hard rijden.

De politici kunnen zich vinden in het belang van handhaving.

Helaas als je onveiligheid moet bestrijden, schiet de handhaving van de 30-kilometerzones er bij in. Maar als mensen dat heel belangrijk vinden, vind ik dat we dat ook moeten meenemen. (Dbr. Martijn, portefeuillehouder deelgemeente Charlois)

Uit de gesprekken van de Gezinsraad blijkt dat het verkeer voor veel ouders het gevoel geeft van, het is zo druk dat ik mijn kind niet echt veilig buiten kan laten spelen. En dan is het logisch dat je als je ergens 30 mag rijden, wat zacht genoeg is om op tijd spelende kinderen te zien, er ook af en toe wordt gekeken of mensen zich aan die snelheid houden. Ik woon zelf in een 30-kilometerzone

*en ik heb nou niet echt vaak gezien dat daar nou echt heel erg hard op werd gecontroleerd. En misschien is dat wel goed, dat dat zou gebeuren.
(Wethouder Geluk)*

Uit de discussie kwam echter ook naar voren dat er nogal wat bureaucratische drempels zijn die een goede aanpak van de verkeerssituatie in de wijken in de weg kunnen staan. Deze problematiek vergt dus extra aandacht van de betrokken beleidsmakers.

Een tweede thema naast verkeersveiligheid dat sterk leeft onder ouders, met name in Pendrecht, maar ook in Nieuw Engeland, is het ontbreken van voldoende politieinzet in de wijken. Evenals in de interviews geeft een behoorlijk aantal ouders in het Gezinsparlement aan dat de politie de wijk niet indurft of niet durft op te treden tegen bepaalde groepen bewoners. Capaciteitsproblemen zijn daar mede debet aan. Op Zuid wordt een groot tekort aan politiestations gesignaleerd. Een aantal stations is gesloten. Enkele ouders vertellen tijdens de discussie verhalen waaruit blijkt dat niet alleen vaak veel te lang duurt voordat de politie komt, maar dat ze vervolgens ook nogal terughoudend zijn in hun optreden.

*Het is iets waar we dagelijks mee te maken hebben. Wachten op politie, uren wachten totdat degene waarvoor we belden de benen heeft genomen. En als politie langskomt is het heel voorzichtig. Heel voorzichtig de mensen benaderen, veilig uit de buurt blijven, en altijd zorgen ze dat ze twee tot drie wagens bij elkaar hebben eer ze überhaupt de straat indurven. En dan moet men nog het tuinpad op, dan moet men nog aanbellen, en je ziet het aan die ogen. Wat staat ons achter die deur te wachten. De angst wordt door de jongeren van Pendrecht herkend, gebruikt en misbruikt.
(gezinscoach Pendrecht)*

Ik liep een keertje en ik maakte zo'n mishandeling, een paar hoog, mee. Ik belde de politie, op hoge poten. En ik stond de hele tijd te wachten, ik heb zeker een uur gewacht. Uiteindelijk kwamen ze. Ik heb al die tijd die vrouw boren schreeuwen in dat huis en heel wat dingen. Ik zeg, waarom ga je niet naar binnen, waarom ga je niet.. Zegt die politie gewoon 'we worden niet binnengelaten dus we kunnen er niets aan doen'. Hallo, die mevrouw wordt in elkaar geslagen! En voor andere zaken trappen ze gewoon je deur in, bij wijze van spreken. (ouder Gezinsparlement)

Wethouder Kriens stelde tijdens het debat geschokt te zijn over de bevinding dat agenten de wijk niet in durven en te vinden dat deze agenten aangepakt moeten worden. Uit de discussie is echter naar voren gekomen dat dit probleem niet op zichzelf staat, maar samenhangt met de te beperkte politiec capaciteit.

De oplossing van onveiligheid vergt daarmee een integrale aanpak die verder gaat dan het aanspreken van individuele agenten op hun mentaliteit.

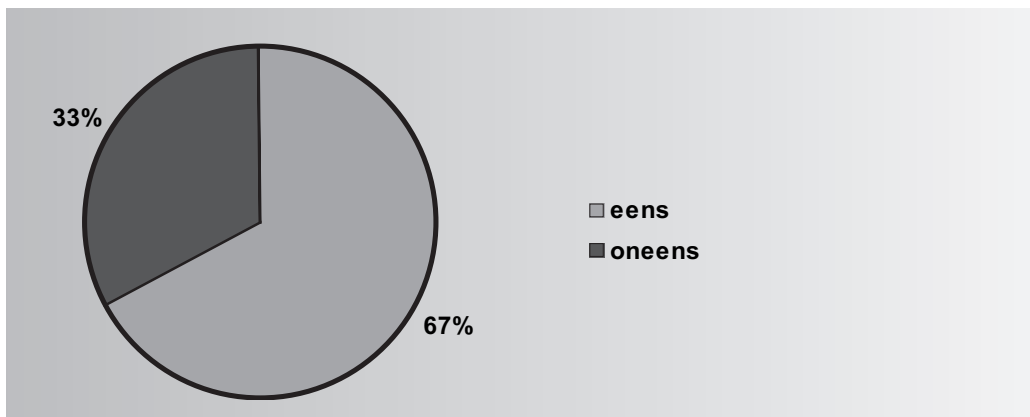
Waar ik eigenlijk zo van schrok, is dat de politie de wijk niet in durft. Politie die de wijk niet indurft, dat is onaanvaardbaar. Dat kán gewoon niet. Dan hebben we een ernstig probleem. En dan vind ik ook echt dat we daar het eens over moeten hebben met de burgermeester en de hoofdcommissaris van de politie. Bange politie-agenten, no way. (Wethouder Kriens)

ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

Uit het onderzoek is gebleken dat in veel wijken te weinig (veilige) speelvoorzieningen zijn voor kinderen en te weinig vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren. Dit wordt beaamd door ouders in het Gezinsparlement. Bijna allemaal onderschrijven ze de stelling dat er meer speelplekken voor kinderen moeten komen met een hek eromheen. Algemeen gedeeld wordt voorts de bevinding dat er weinig te doen is voor jongeren. Voor de leeftijdsgroep tussen de 13 en 18 jaar zijn er nauwelijks voorzieningen.

Die tussengroep, te oud voor de speeltuin, te jong voor de disco, voor hun is er niks. Hun willen ook wat. Meestal doen ze niks bijzonders hoor. Gewoon een balletje trappen, of ergens muziek zitten luisteren, waar de burens zich aan ergeren. Dus ze moeten gewoon eigenlijk een plek hebben waar ze ook kunnen gaan zitten met zijn allen, en lekker kletsen, zonder dat een ander er last van heeft. (ouder Gezinsparlement)

**FIGUUR 7.2 STELLING GEZINSPARLEMENT:
'MIJN WIJK WORDT GEZINSVRIENDELIJKER ALS ER EEN JONGERENHONK IS WAAR
JONGEREN GEWOON HEEN KUNNEN EN WAAR OOK BEGELEIDING IS'**

In sommige wijken zijn wel voorzieningen voor jongeren, bijvoorbeeld een buurthuis waar ze terecht kunnen. Maar in het Liskwartier is dat bijvoorbeeld alleen overdag open, en gesloten in het weekend. Twee derde van de ouders stemt in met de stelling dat een jongerenhok de gezinsvriendelijkheid in de wijk kan vergroten (figuur 7.2).

Maar er worden ook kanttekeningen geplaatst bij een jongerenhok. Allereerst dienen activiteiten of voorzieningen voor jongeren in overleg met de doelgroep zelf te worden opgezet, willen ze succesvol zijn. Ten tweede erkent het parlement dat ook ouders zélf een verantwoording hebben in het aanbieden van vrijetijdsbesteding aan jongeren. Daarnaast signaleren ouders dat een jongerenhok wel kan helpen, maar niet dé oplossing is. Tieners en adolescenten hebben nu eenmaal de behoefte samen te 'chillen' op straat, ze willen niet voortdurend onder volwassenen zijn of onder begeleiding. Een bijkomend probleem daarbij is de beperkte acceptatie door buurtbewoners van de jongerencultuur. Hangende jongeren doen vaak weinig kwaad, maar worden al snel als overlastgevend beschouwd. Er wordt vaak over ze geklaagd. Wethouder Geluk beaamt dat er een kloof is tussen jongeren en volwassenen.

We hebben een onderzoek onder jongeren gedaan in het kader van het 100 dagen programma, en de conclusie was dat heel veel jongeren zich door de volwassen wereld een beetje afgewezen voelen. Voor een deel is dat natuurlijk terecht, voor een deel niet. (Wethouder Geluk)

De parlementariërs menen dat jongeren voorbijgangers een onveilig gevoel kunnen geven doordat ze opmerkingen maken om stoer over te komen op hun vrienden, maar er wordt ook gesteld dat er wel met jongeren te praten valt. Wethouder Kriens pleit ervoor jongeren serieuzer te nemen en hen meer aan te spreken op hun verantwoordelijkheid.

Wat ik belangrijk vind is dat we jongeren ook veel meer vragen van, wat vinden zij nou belangrijk en waar willen ze ook zelf verantwoordelijkheid in nemen. En dat we er dus ook dichter op moeten zitten om ze ook te stimuleren en te ondersteunen in die dingen die zij van belang vinden. En dat betekent misschien ook wel dat je 4 keer per jaar met bewoners gaat praten om ervoor te zorgen dat er geen overlast is, dat ze elkaar een beetje leren kennen. Maar vraag dan ook aan de jongeren, hoe gaan we dit probleem nou oplossen, met die buurman daar. Want we gaan natuurlijk pas ingrijpen vaak als de boze buurman de politie gaat bellen. Het zou aardig zijn als we leren om daaraan voorafgaand oplossingen te zoeken. (Wethouder Kriens)

Ouders constateren dat het blijkbaar moeilijk is in de stad wat plekken vrij te maken waar jongeren bijvoorbeeld een balletje kunnen trappen, bijvoorbeeld in

Liskwartier. Er dienen keuzen gemaakt te worden, wil de stad gezinsvriendelijker worden.

We hadden op een gegeven ogenblik op de boek Gordelweg Bergsingel, daar is allemaal nieuwbouw gepleegd. Ik had gezegd, 5 jaar geleden, bad dat niet gedaan. Had daar een parkje gemaakt waar kinderen kunnen voetballen en spelen. Je hebt dus helemaal niks in Noord (ouder Gezinsparlement).

Door de deelgemeente wordt erkend dat er te weinig speelmogelijkheden zijn in dit drukke en volgebouwde stadsdeel.

Er is wel wat, maar dat is natuurlijk nooit voldoende in verhouding met het aantal kinderen dat er woont. Dat is een terechte opmerking. Het is niet altijd mogelijk, maar we hebben gewoon in bepaalde gebieden teveel kinderen wonen met te weinig speelmogelijkheden. En daardoor zie je ook dat veel gezinnen verhuizen naar de rand van de stad. (Dbr. Harika, portefeuillehouder deelgemeente Noord).

Maar ook geld kan soms een probleem zijn. Een schoolhoofd uit het Liskwartier signaleert dat hij zijn school niet gemakkelijk aantrekkelijker kan maken voor ouders in de wijk omdat er domweg geen ruimte én geld is voor een leuk schoolplein 'het schoolplein lijkt meer een luchtplaats'.

Een punt dat tot slot aanvullend aan de orde komt in de interactieve ronde, waarin ouders zelf concrete voorstellen mogen indienen, is dat het buitenbad van het Van Maanenbad open moet blijven. Juist een plek waar tieners zelfstandig heen kunnen. Het bad wordt met sluiting bedreigd. 'Als ik dat hoor, dan denk ik sbit, dat is voor mij weer iets dat het minder aantrekkelijk maakt om hier te wonen' (ouder Gezinsparlement). Ook het schoolzwemmen lijdt eronder als het van Maanenbad verdwijnt. Het voorbeeld van het Van Maanenbad laat duidelijk de noodzaak van integrale aandacht voor het gezin zien. Zoals één van de ouders opmerkt, is het zwembad nu juist een voorziening voor kinderen van alle leeftijden en past het niet een bad te sluiten en tegelijk kindvriendelijkheid als prioriteit te hebben in de stad.

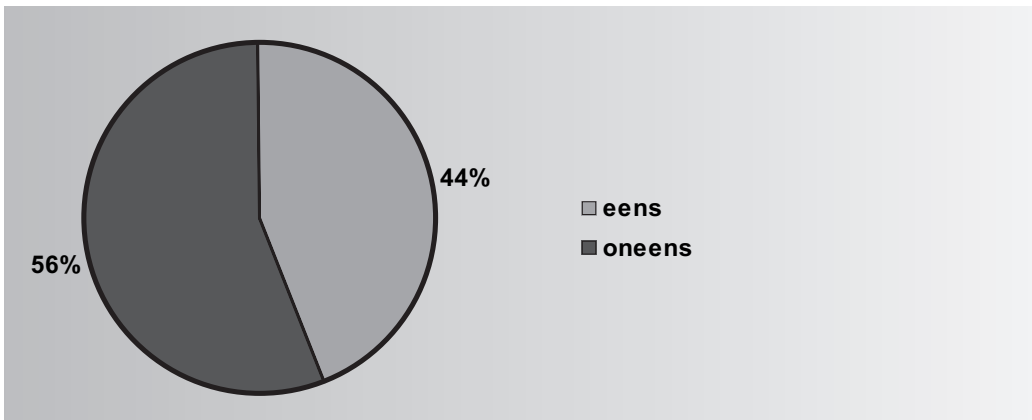
SAAMHORIGHEID

De discussie draaide in de derde ronde om twee stellingen. De eerste luidde als volgt: 'Om wijken hechter te maken, moet de gemeente ouders stimuleren om hun kinderen in de eigen wijk naar school te laten gaan'. Over deze stelling heerst verdeeldheid: 60 procent is voor, 40 procent tegen. Enkele ouders vertelden dat zij zijn uitgeweken naar een andere wijk vanwege hun bewuste keuze voor een school met een bepaald signatuur of een specifieke lesmethode, bijvoorbeeld

voor een montessorischool. Zij menen bovendien dat de keuze voor een school in een andere wijk niet vanzelfsprekend betekent dat kinderen geen vriendjes in de wijk hebben. Wel hebben sommige scholen een bindende rol, doordat zij buitenschoolse voorzieningen voor ouders en kinderen in de wijk bieden.

De tweede stelling had betrekking op verdraagzaamheid onderling en de rol die de (deel)gemeente kan hebben om hierin ondersteuning te bieden.

**FIGUUR 7.3 STELLING GEZINSPARLEMENT:
'DE GEMEENTE KAN NIETS DOEN AAN SAAMHORIGHEID. MENSEN MOETEN ZELF
VERDRAAGZAMER WORDEN, DAN LEEF JE AL EEN STUK LEKKERDER'**

Dat de gemeente niets kan doen aan saamhorigheid wordt door iets minder dan de helft van de ouders beaamd. De discussie spitste zich in eerste instantie toe op de bijdrage die ouders zelf hebben aan verdraagzaamheid en saamhorigheid. Verschillende ouders in het parlement menen dat zij er zelf van alles aan doen om de verhoudingen in de straat of wijk goed te houden. Zij spreken bijvoorbeeld zelf burens aan op problemen, maar sommige oudere bewoners in de wijken accepteren de komst van (allochtone) gezinnen naar hun buurt nu eenmaal niet, is de ervaring. Een Antilliaanse ouder uit Nieuw Engeland geeft aan dat het moeilijk is een positieve instelling te bewaren. Zij is een actieve bewoner. Tijdens de WK voetbal hing zij samen met straatgenoten Nederlandse vlaggen in de straat. Toen er vervolgens door een andere bewoner werd gevraagd 'wanneer die teringvlaggen eindelijk weg konden' zakte de moed haar in de schoenen. Wethouder Kriens meent dat er soms ook wel wat weinig begrip is voor de oudere Rotterdammers die hun buurt enorm hebben zien veranderen en wellicht eenzaam zijn of geen netwerk meer hebben waarop ze kunnen terugvallen.

Zij pleit voor oprechte interesse in elkaar en daadwerkelijke betrokkenheid. Portefeuillehouder Cornelissen mist in Hoogvliet verdraagzaamheid tussen de generaties. Ouderen staan bijvoorbeeld op hun achterste benen als er jongerenwoningen worden geplaatst.

Zo gaan wij dus in onze maatschappij met jongeren om, zo gaan we met mekaar om. En ik als bestuurder maak me daar echt zorgen om. (...) Hoe krijgen we dan in vredesnaam een wijk waar we met zijn allen wonen, werken, leven, ongeacht herkomst, kleur of hoe je neus staat. (Mw. Cornelissen, portefeuillehouder deelgemeente Hoogvliet).

Uit de discussie over dit thema komt samengevat het volgende naar voren. Niemand ontkent dat het samenleven met verschillende bevolkingsgroepen en generaties een uitdaging is waarbij inzet en verdraagzaamheid van iedereen nodig is. Uit de verhalen van de gezinnen komt het beeld naar voren dat velen doen wat ze kunnen om bruggen te bouwen, maar dat zij het niet kunnen stellen zonder steun van de gemeente. Sommige actieve bewoners dreigen af te haken. De politici bij het debat lijken de stelling te onderschrijven dat zij weinig kunnen betekenen op dit vlak. Dit is op zijn minst opmerkelijk, gezien de grote investeringen die in Rotterdam zijn en nog worden gedaan in programma's die de sociale cohesie bevorderen, zoals Opzoomeren en Mensen maken de Stad en het positieve oordeel van ouders over dit type activiteiten in de interviews. De verhalen van het Gezinsparlement maken duidelijk dat de ondersteuning van eigen initiatieven en van actieve bewoners hard nodig is voor een leefbare en gezinsvriendelijke wijk.

7.3 SLOT

In de interactieve slotronde hebben ouders zo concreet mogelijke voorstellen ingediend voor het verbeteren van de gezinsvriendelijkheid in hun wijk. Deze zijn opgenomen in bijlage 2 en kunnen naast de bevindingen uit het onderzoek en de uitkomsten van de discussie bij het Gezinsparlement input vormen voor actieplannen die de gemeente maakt voor een gezins- en kindvriendelijker Rotterdam. De uitkomsten van het Gezinsparlement maken opnieuw duidelijk dat een beleid dat gezinnen en kinderen ondersteunt een breed beleid is, gedragen door een visie. In zo'n beleid moeten keuzen worden gemaakt die garanderen dat kinderen veilig en prettig opgroeien, dat er in de stad voldoende voorzieningen zijn om de stad aantrekkelijk te houden en dat ouders hun kinderen goed kunnen opvoeden. Ouders nemen hun verantwoordelijkheid, maar kunnen het niet alleen. Om bijvoorbeeld problemen rond verkeersveiligheid, hangjongeren en het tekort aan voorzieningen voor kinderen en jongeren in volgebouwde wijken op te lossen, zal creatief moeten worden nagedacht en zal maatwerk moeten worden geleverd.

Verschillende partijen in de stad dienen te worden betrokken bij oplossingen: ouders, de (deel)gemeente, maar ook de politie, jongeren, woningbouwverenigingen enzovoorts. Pas dan kan een gezinsvriendelijk beleid daadwerkelijk vorm krijgen.

8 Samenvatting en conclusies: naar gezinsvriendelijke wijken

In Rotterdam groeit de beleidsaandacht voor het gezin. Het gemeentebestuur wil meer doen aan gezinsbeleid. Wijken gezins- en kindvriendelijker maken, zorgen dat ouders en kinderen er graag gaan wonen en blijven wonen. Wethouder Geluk heeft de Nederlandse Gezinsraad (NGR) daarom gevraagd na te gaan wat ouders belangrijk vinden voor gezinsvriendelijke wijken. De NGR heeft dit gedaan door ouders aan het woord te laten over de stad en hun wijk. In een verkennend onderzoek zijn gezinnen uit drie wijken uitgebreid geïnterviewd over de gezinsvriendelijkheid van hun wijk. Daarnaast is een Gezinsparlement gehouden; een debat tussen ouders en politici.

Doel van het project was om een eerste inzicht te krijgen in de vraag wat ouders verstaan onder gezinsvriendelijkheid, welke prioriteiten zij zien voor een beleid dat gezinnen ondersteunt en hoe het met de gezinsvriendelijkheid was gesteld in de drie wijken. Voorts diende het onderzoek om de gemeente concrete voorstellen aan de hand te doen voor het gezinsvriendelijker maken van Rotterdam.

In dit hoofdstuk zetten we de bevindingen uit deze rapportage op een rij. We vervolgen de samenvatting met een reflectie op het gezinsbeleid in Rotterdam. Volgens de geïnterviewde ouders verdienen de wijken Liskwartier, Nieuw Engeland/Digna Johannapolder en Pendrecht momenteel voor gezinsbeleid respectievelijk een 6, 6.5 en een 5.3. In de reflectie gaan we in op de vraag wat de gemeente kan doen om de stad aantrekkelijk(er) te maken voor ouders en kinderen, zodat de ouders de wijken bij een hernieuwde meting hogere rapportcijfers voor gezinsvriendelijkheid toekennen.

8.1 SAMENVATTING

WAAROM GEZINSBELEID

In 57 procent van de huishoudens van Rotterdam worden kinderen opgevoed, ofwel de meerderheid van de Rotterdammers leeft in gezinsverband. De gemeente Rotterdam heeft gesignaleerd dat steeds meer gezinnen die het zich kunnen veroorloven, de stad verlaten. Dit is nadelig, want gezinnen – ouder(s) met kind(eren) – zijn belangrijk voor een gemeente. Niet alleen wordt in

gezinnen de toekomstige generatie opgevoed en gevormd, ook is de maatschappelijke participatie van ouder(s) belangrijk. Tenslotte consumeren gezinnen veel, zeker in vergelijking met andere huishoudens, wat goed is voor de (lokale) economie. De gemeente Rotterdam wil zorgen dat de stad gezinnen aantrekt en behoudt. Het was dan ook slecht nieuws dat Rotterdam, volgens het vergelijkende onderzoek onder gemeenten 'Kinderen in Tel', op verschillende aspecten van 'kindvriendelijkheid' het slechts scoort van heel Nederland (Steketee en Mak, 2006). De gemeente Rotterdam wil hier iets aan doen en realiseert zich dat een stad alleen prettig is voor kinderen als er ook aandacht is voor het hele gezin.

OPZET EN VRAAGSTELLING

Het project Ouders aan het woord bestond uit twee delen, te weten een verkennend onderzoek en een Gezinsparlement. Bij het project waren drie, door de gemeente aangewezen wijken, betrokken, te weten Liskwartier, Nieuw Engeland (incl. Digna Johannapolder) en Pendrecht. In hoofdstuk 3 is ingegaan op de verschillen tussen de wijken qua bevolkingssamenstelling, sfeer en woningvoorraad. In het eerste deel, een verkennend onderzoek, zijn 30 gezinnen uit drie wijken uitgebreid geïnterviewd over de gezinsvriendelijkheid van hun wijk. De ouders zijn thuis bezocht door een getrainde interviewster van de NGR. Elk huisbezoek volgde een vaste methodiek welke is beschreven in hoofdstuk 2. In het tweede deel van het project, het Gezinsparlement, zijn ouders in debat gegaan met bestuurders uit Rotterdam. Bij deze door de Gezinsraad ontwikkelde methodiek debatteren gezinsleden met vertegenwoordigers van het beleid over problemen die zij in hun dagelijks leven tegenkomen en over oplossingen voor die problemen. Hamvraag bij dat debat was hoe ouders en de gemeente er samen voor kunnen zorgen dat Rotterdam een stad wordt of blijft waar ouders en kinderen met plezier wonen.

RESULTATEN VERKENNEND ONDERZOEK

Uit de verkenning blijkt dat ouders vele thema's belangrijk vinden wanneer het gaat om gezinsbeleid. Goede huisvesting, schone straten, saamhorigheid in de wijk, voorzieningen voor ouders en kinderen, activiteiten en speelgelegenheden voor kinderen en jongeren, veiligheid, openbaar vervoer: het behoort allemaal tot gezinsbeleid. Een gezinsvriendelijke wijk scoort hoog op al deze thema's. Een eerste bevinding is dan ook dat gezinsbeleid diverse beleidsterreinen en deelaspecten bestrijkt en dat alleen een brede visie kan garanderen dat Rotterdam aantrekkelijk is voor gezinnen.

Gezinsvriendelijkheid begint in de ogen van ouders bij veiligheid, activiteiten voor kinderen en jongeren en goede contacten met buurtbewoners. Bij de rangordening van de thema's voor gezinsvriendelijk beleid vormen deze thema's

de top drie voor ouders. Met veiligheid doelen ouders niet alleen op weinig criminaliteit maar ook op verkeersveiligheid. Voor ouders is het van groot belang dat zij hun kinderen veilig over straat kunnen laten gaan zonder zich zorgen te maken. De verkeersveiligheid in woonwijken heeft dan ook hoge prioriteit. Activiteiten en vrijetijdsbesteding voor jongeren en veilige speelplekken voor kinderen zijn voor ouders een belangrijk thema. Ouders geven hierbij duidelijke prioriteiten aan. Met name voor de kleintjes is het van belang dat speelplekken dicht bij huis te vinden zijn. Voorzieningen voor oudere kinderen dienen op wijkniveau aanwezig te zijn, voor ouders – die mobieler zijn – kunnen voorzieningen iets meer worden gespreid over de stad of deelgemeente. Ook goede contacten met buurtbewoners blijken voor ouders een belangrijke factor die de gezinsvriendelijkheid van de wijk bepaalt. Belangrijker dan bijvoorbeeld een netwerk met andere gezinnen in de wijk. In wijken waar weinig saamhorigheid is of waar spanningen tussen verschillende groepen bewoners groot zijn, is het moeilijk kinderen veilig en prettig op te laten groeien.

In dit rapport zijn we in hoofdstuk 4 uitgebreid ingegaan op de vraag hoe ouders de verschillende wijken beoordelen op diverse thema's die volgens hen van belang zijn voor gezinsvriendelijkheid. Uit het onderzoek komt naar voren dat zich binnen Rotterdam nogal wat variëteit voordoet in de mate van gezinsvriendelijkheid van verschillende wijken, en dat beleidsprioriteiten daarom zouden moeten verschillen per wijk. Soms niet alleen tussen wijken, maar ook binnen wijken. De ene straat is de andere niet en zeker als het gaat om voorzieningen voor kleine kinderen is het straatniveau nog belangrijker dan de wijk. Hieruit komt duidelijk naar voren dat gezinsvriendelijkheid maatwerk vereist en kennis over wat er speelt in buurten; waar ouders tegenaan lopen. In kader 8.1 worden de samenvattingen voor de afzonderlijke wijken weergegeven.

Voor de samenvatting in dit hoofdstuk gaan we met name in op de overkoepelende bevindingen voor de wijken en de stad Rotterdam. Ouders is gevraagd welk rapportcijfer zij Rotterdam geven als het gaat om gezinsvriendelijkheid. De stad krijgt gemiddeld een 6.7. Dat is hoger dan de cijfers voor de drie afzonderlijke wijken. Overeenkomstig in de drie wijken is de bevinding dat met name verbetering mogelijk is op de volgende punten: (verkeers)-veiligheid en voorzieningen voor kinderen en jongeren. De *verkeersveiligheid* is een punt van aandacht in alle drie de wijken. Kinderen kunnen niet veilig oversteken of spelen in de wijk door het drukke verkeer. Ook ontbreken op veel plekken in de drie wijken veilige speelplekken die gemakkelijk en veilig te bereiken zijn door kinderen. Voorts zijn ouders unaniem in hun oordeel over *mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding voor jongeren* tussen de 12 en 18 jaar. Die zijn er onvoldoende. Het gaat met name om plekken waar ze kunnen zijn zonder direct als hangjongere bestempeld te worden. Ouders zien het liefst dat er

enige controle van volwassenen aanwezig is, maar ze vinden het ook belangrijk dat er met de jongeren wordt gekeken welke activiteiten bij de verschillende leeftijdsfasen aansluiten.

RESULTATEN GEZINSPARLEMENT

In de interviews konden ouders voorstellen doen ter verbetering van de gezinsvriendelijkheid in hun wijk. In het Gezinsparlement, waarin ouders in debat zijn gegaan met de Wethouders Geluk en Kriens en de portefeuillehouders Martijn, Cornelissen en Harika van de deelgemeenten Charlois, Hoogvliet en Noord, zijn deze voorstellen aangescherpt. De voorstellen van ouders staan beschreven in bijlage 1 en 2.

Een belangrijke aanvulling van het Gezinsparlement op de interviews in het onderzoek was de mogelijkheid om dieper in te gaan op de vraag hoe ouders en beleidmakers *samen* de gezinsvriendelijkheid in de wijken kunnen vergroten. Een belangrijk inzicht is dat een deel van de ouders het belang van hun eigen bijdrage aan gezinsvriendelijke wijken erkent. Ze nemen initiatieven om prettig te kunnen samenleven met de verschillende groepen in de wijk en ze erkennen hun rol bij het rapporteren over onveilige situaties. Maar zij kunnen het niet alleen. Uit het Gezinsparlement kwam helder naar voren dat ouders de randvoorwaarden die beleid zou kunnen bieden soms missen. De politie komt niet opdagen of kan niet daadkrachtig reageren als het nodig is, ongemakken in de woonomgeving kunnen door verschillende (bureaucratische) problemen niet worden opgelost en de verkeersveiligheid stagneert omdat de handhaving van bijvoorbeeld 30-kilometerzones geen beleidsprioriteit is. Dit geeft zelfs actieve ouders een machteloos gevoel, terwijl juist zij dienen te worden ondersteund door beleidmakers.

De uitkomsten van het Gezinsparlement bevestigen dat een beleid dat gezinnen en kinderen ondersteunt een breed beleid is, gedragen door een visie. In een dergelijk beleid moeten keuzen worden gemaakt die garanderen dat kinderen veilig en prettig opgroeien, dat er voldoende voorzieningen zijn om de stad aantrekkelijk te houden en dat ouders hun kinderen goed kunnen opvoeden. Om problemen rond verkeersveiligheid, hangjongeren en het tekort aan voorzieningen voor kinderen en jongeren in volgebouwde wijken op te lossen, zal creatief moeten worden nagedacht en zal maatwerk moeten worden geleverd. Verschillende partijen in de stad dienen te worden betrokken bij oplossingen: ouders, de (deel)gemeente, maar ook de politie, jongeren, woningbouwverenigingen enzovoorts. Pas dan kan een gezinsvriendelijk beleid daadwerkelijk vorm krijgen.

KADER 8.1 GEZINSVRIENDELIJKHEID IN LISKWARTIER, NIEUW ENGELAND EN PENDRECHT

De wijken krijgen alle een laag rapportcijfer voor gezinsvriendelijkheid: Nieuw Engeland krijgt een 6.5, Pendrecht een 5.3 en Liskwartier een 6.0. Opvallend is dat Liskwartier positiever wordt beoordeeld als wijk voor ouders dan voor kinderen. Wat kindvriendelijkheid betreft scoort deze wijk een 5.3. Voor ouders krijgt de wijk een 7. Het lijkt erop dat de aanwezigheid van de voorzieningen in het nabije centrum voor ouders prettig is, maar dit kan de nadelen van de wijk voor kinderen niet wegnemen.

Wat betreft het thema veiligheid zien we dat dit in Liskwartier met name wordt vertaald in verkeers- onveiligheid. De grote verkeersdrukte en het gebrek aan voldoende veilige speelgelegenheden voor kinderen springen in het oog in het Liskwartier. In de andere twee wijken geldt de onveilige verkeerssituatie eveneens.

In Pendrecht maakt de onveiligheid van criminaliteit, drugsoverlast en verkeersonveiligheid het onprettig voor ouders en kinderen om in de wijk te wonen. De speelplekken die er zijn, zijn onveilig door hangjongeren of verkeersdrukte. De wijk Nieuw Engeland/Digna Johannapolder is de laatste jaren een stuk veiliger geworden, al vinden nog niet alle ouders dat de wijk veilig is.

In alle wijken is een groot tekort aan activiteiten voor jongeren. Met name in Pendrecht leidt dit tot problemen. Daar zijn vooral voor jongeren tussen de 11 en 18 jaar er weinig andere mogelijkheden dan 'hangen'. Dit leidt tot spanningen met andere buurtbewoners.

De saamhorigheid tussen buurtbewoners verschilt ook tussen de wijken. In Liskwartier zijn weinig contacten tussen de bewoners 'van de singels' en de bewoners van andere straten. Toch lijkt men weinig problemen te hebben met deze tweedeling. De grootste problemen tussen de verschillende etnische groepen bestaan in Pendrecht, maar ook in Nieuw Engeland/Digna Johannapolder zijn de interetnische contacten tussen buurtbewoners niet optimaal.

Wat betreft de overige thema's die de gezinsvriendelijkheid van een wijk bepalen springen nog enkele zaken in het oog. Ouders in de wijk Liskwartier geven aan dat de wijk beter onderhouden zou kunnen worden. In de wijk Pendrecht klagen ouders nog sterker over het slechte onderhoud (door de gemeente maar ook door enkele bewoners zelf) wat met name in de zomer leidt tot overlast en stank.

Voorzieningen voor ouders en kinderen, zoals kinderopvang, basisscholen en winkels zijn in de verschillende wijken aanwezig. Sommige ouders – die arbeid en zorg combineren – hebben wel meer behoefte aan naschoolse opvang en/of betaalbare kinderopvangvoorzieningen.

Tenslotte is het van belang om in alle wijken het openbaar vervoer optimaal te houden, een informatiepunt voor ouders als centraal punt te behouden of creëren en voorzieningen om arbeid en zorg te combineren, zoals naschoolse en kinderopvang te verbeteren en/of betaalbaar te maken.

8.2 REFLECTIE

Het laten uitvoeren van het project 'Ouders aan het woord' waarover hier is gerapporteerd is de eerste stap die de gemeente heeft genomen om een beleid te ontwikkelen waarmee Rotterdam een echte gezinsstad wordt. Een stad die aantrekkelijk is voor ouders en prettig voor kinderen. Rotterdam staat voor een grote opgave. De stad telt, zo blijkt uit eerder onderzoek, in vergelijking met andere gemeenten veel kinderen met achterstanden. Bijzondere aandacht voor de ontwikkeling van kinderen en onlosmakelijk daarmee verbonden voor de gezinnen waarin zij opgroeien is daarom van belang. Die aandacht past ook goed in de nieuwe taken die gemeenten hebben op het gebied van jeugdbeleid, en die onder andere resulteren in de oprichting van Centra Jeugd en Gezin.

Ook in andere opzichten onderscheidt Rotterdam zich. De stad telt een naar verhouding groot aantal eenoudergezinnen. Dit zijn gezinnen die gemiddeld minder te besteden hebben en zijn aangewezen op een wijk met betaalbare woningen. Keren sommige middenklasse gezinnen de stad de rug toe omdat zij hun kinderen er niet prettig kunnen laten opgroeien, voor veel gezinnen die minder te besteden hebben is dat geen optie. Ook voor deze gezinnen met minder geld, en voor de ontwikkeling van kinderen in de stad, is het van groot belang dat de leefomgeving veilig en kindvriendelijk is en dat er voorzieningen zijn waarvan kinderen en ouders kunnen profiteren. Dat houdt ook in: voorzieningen voor het combineren van arbeid en zorg door ouders. Ouders noemen deze voorzieningen niet als eerste als zij prioriteiten noemen voor gezinsvriendelijkheid. Zij denken in eerste instantie op dit moment aan veiligheid, voorzieningen voor kinderen en jongeren en saamhorigheid. Thema's waarop per direct het een en ander te verbeteren valt in wijken. Op de iets langere termijn zijn de andere voorzieningen ook van groot belang. Zodra voor de basis is gezorgd en gezinnen veilig en prettig wonen, gaat ook tellen of ouders werk en zorg kunnen combineren, of zij informatie over opvoeding kunnen vinden in de wijk. Niet alleen voor tweeverdienergezinnen, die de laatste jaren landelijk in aantal toenemen, maar ook voor eenoudergezinnen is het van groot belang dat er in de stad voorzieningen zijn als kinderopvang, brede scholen, naschoolse opvang en goede vervoersmogelijkheden van en naar wijken. Van eenoudergezinnen worden immers steeds nadrukkelijker gevraagd economisch zelfstandig te zijn, en voor een stad als Rotterdam levert participatie van deze groep veel op. Daarbij dient de zorg voor kinderen evenwel niet uit het oog verloren te worden.

Een andere bijzonderheid van Rotterdam is de grote etnische diversiteit. In de ene wijk levert het samenleven met verschillende etnische groepen meer spanning op dan in de andere wijk. Ook hier blijkt weer uit dat gezinsvriendelijk beleid maatwerk is. Bestaande spanningen hebben onder meer te maken met de

overlast voor anderen die sommige groeperingen veroorzaken in de wijk. Deze overlast maakt dat veel ouders van diverse etnische achtergronden het spreidingsbeleid van de gemeente Rotterdam steunen. Zij menen althans dat een te grote concentratie van één etnische groep in wijken niet goed werkt. Met name in Pendrecht zien autochtone én allochtone ouders de 'witte vlucht' met lede ogen aan en is er sprake van overlast door de grote concentratie van Antilliaanse bewoners. Spanningen zijn er in wijken overigens niet alleen tussen etnische groepen, maar ook tussen generaties. Een belangrijke bevinding in het onderzoek is dat ouders zelf veel doen om interetnische contacten goed te houden, maar dat zij dit niet alleen kunnen. Opzomeractiviteiten en andere activiteiten die de sociale cohesie versterken worden gewaardeerd, maar ook ondersteuning van actieve ouders is gewenst. Zij dreigen soms door het ontbreken van goede randvoorwaarden hun betrokkenheid op te geven. Bewoners laten merken dat er iets met hun wensen wordt gedaan is daarbij een belangrijke start.

Het onderzoek laat zien dat het verbeteren van de basis voor gezinsvriendelijkheid in de onderzochte wijken lang niet altijd ingewikkelde ingrepen vergt. Hoewel het altijd puzzelen is om in een stedelijke omgeving ruimte vrij te maken voor speelplekken, is het niet onmogelijk om aan de wensen van de ouders tegemoet te komen. Ouders vragen Rotterdam onder andere om handhaving van de ingestelde 30-kilometerzones in woonwijken en om een grotere politie-inzet op Zuid. Ze vragen om veilige speelvoorzieningen dicht bij huis en om voorzieningen voor jongeren. Het betekent wel dat er keuzen moeten worden gemaakt en nieuwe prioriteiten moeten worden gekozen. Maak als gemeente geld vrij voor het behoud van belangrijke voorzieningen waarvan gezinnen profiteren zoals zwembaden. Investeer in politie-inzet in wijken waar dat echt nodig is. Neem de problemen van ouders die in wijken met veel criminaliteit en verkeersoverlast hun kinderen opvoeden serieus. Kies soms voor speelplekken in plaats van voor woningen. Prioriteer verkeersveiligheid en handhaving daarvan. En blijf in gesprek met ouders.

Een belangrijke vraag waarvoor de gemeente staat is hoe een gezinsvriendelijk beleid nu verder in te vullen. Dit project was hiervoor een start. Ouders zijn aan het woord gelaten. Maar niet alleen ouders bepalen of een stad gezinsvriendelijk is. Ook jongeren zijn belangrijke partners van de gemeente die kunnen aangeven op welke manier de stad voor hen aantrekkelijk kan worden of aantrekkelijk kan blijven. Dat in eerste instantie gekozen is om met ouders te praten, is omdat zij ten slotte degenen zijn die 'met hun voeten stemmen': woonkeuzen worden door hen gemaakt. Zij bepalen bovendien voor een belangrijk deel waar hun kinderen wel en niet (mogen) komen. Een belangrijke bevinding uit dit onderzoek is dat bij de keuze voor een bepaalde woonomgeving door gezinnen andere elementen centraal staan dan die de uiteindelijke tevredenheid bepalen. Ouders kiezen een

woning omdat deze betaalbaar of groot genoeg is. Daarbij letten ze wel op het imago van de wijk, maar niet zo sterk op de aanwezige voorzieningen. Wanneer ze eenmaal in de wijk wonen gaan andere thema's, zoals voorzieningen, spelen. Als Rotterdam wil voorkomen dat gezinnen de stad de rug toekeren, hebben (verkeers)veiligheid en voorzieningen voor kinderen en jongeren meer prioriteit. En is het van belang dat ouders maatschappelijk actief kunnen zijn en dat met de zorg voor hun kinderen kunnen combineren.

Een vraag die tot slot beantwoord dient te worden is, in hoeverre de bevindingen uit de drie wijken te vertalen zijn naar andere wijken in de stad en daarmee naar een Rotterdam-breed beleid. In het onderzoek is gesproken met 30 gezinnen in drie wijken. De wijken verschilden van elkaar op diverse aspecten, zoals veiligheid, bevolkingssamenstelling, woningvoorraad en ligging in de stad. Onafhankelijk van in welke wijk ouders wonen, vragen zij om betere voorzieningen voor jongeren en om een veilige prettige wijk. Soms gaat het daarbij om stadsbreed beleid, andere keren juist om wijkgericht beleid. Bijvoorbeeld bij de vraag om betere handhaving van (verkeers)veiligheid. Anderzijds is naar voren gekomen dat problemen en oplossingen per wijk, maar ook binnen wijken verschillen. Om ook voor andere wijken actieplannen te ontwikkelen, is het daarom van belang dat de gemeente inzicht krijgt in behoeften van ouders. Wil Rotterdam daadwerkelijk een gezinsstad worden, dan zal naast een overkoepelende visie maatwerk per wijk geleverd moeten worden. Tenslotte verdient het aanbeveling om te blijven peilen of de maatregelen de gezinsvriendelijkheid voor Rotterdam verbeteren en blijven aansluiten bij de leefwereld van gezinnen.

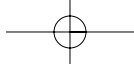
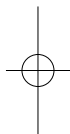
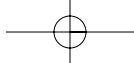
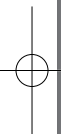
8.3 AANBEVELINGEN

De bevindingen uit het verkennende onderzoek en het Gezinsparlement laten zien dat het belangrijk is om bij het formuleren van gezinsbeleid te luisteren naar de inzichten en behoeften van gezinnen zelf. Om bij de formulering van gezinsbeleid voor de komende jaren aan te (blijven) sluiten bij de leefwereld van gezinnen, kunnen we de bovenstaande bevindingen samenvatten in vijf beleidsprioriteiten. Daarmee kan Rotterdam uitgroeien tot een gezinsvriendelijke stad waarin ouders én kinderen graag willen (blijven) wonen.

1 ONTWIKKEL EEN STADSBREDE VISIE OP GEZINSBELEID

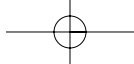
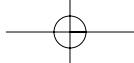
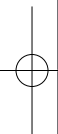
Gezinsvriendelijkheid bestrijkt veel terreinen. Momenteel bestaat er nog geen coherentie in de maatregelen van de verschillende beleidsterreinen (denk aan het sluiten van een zwembad aan de ene kant en het ontwikkelen van voorzieningen voor jongeren aan de andere kant). Rotterdam kan zijn positie versterken door te zorgen dat de stad echt een gezinsstad wordt.

- 2 **BIED MAATWERK PER WIJK**
Aan de hand van de stadbrede visie kan per wijk worden nagegaan op welke thema's verbetering gewenst is en hoe deze verbetering ingevuld moet worden (verbetering van de veiligheid, bijvoorbeeld, betekent in wijk y meer politie op straat en in wijk x betere handhaving van de maximum snelheid). Dit vereist ook inventarisaties in andere wijken van Rotterdam.
- 3 **RICHT GEZINSBELEID IN EERSTE INSTANTIE OP VEILIGHEID, ACTIVITEITEN VOOR JONGEREN EN KINDEREN EN SAAMHORIGHEID TUSSEN BUURTBEWONERS**
Deze thema's komen in alle drie de onderzochte wijken naar voren als prioriteit. Wanneer aan deze basis is voldaan, is het echter van belang om grote aandacht te geven aan onder andere voorzieningen voor arbeid en zorg, zodat ouders die werk en de opvoeding van kinderen moeten en/of willen combineren in de stad kunnen blijven wonen
- 4 **GEEF BEKENDHEID AAN HET GEZINSBELEID EN DE VOORZIENINGEN VOOR OUDERS EN KINDEREN**
Een deel van de voorzieningen die ouders wensen, zijn al aanwezig in de wijk of stad. Maak bekend wat er al aanwezig is in de stad voor gezinnen en hoe de gemeente werkt aan gezinsvriendelijkheid, bijvoorbeeld via de zichtbare centra Jeugd en Gezin.
- 5 **ONDERSTEUN OUDERS DIE INITIATIEVEN ONTPLOOIEN EN BETREK HEN BIJ VERNIEUWINGEN**
Ook de ouders die actief werk willen maken van gezinsvriendelijke wijken lopen tegen bureaucratische muren aan. Dit brengt het risico met zich mee dat zij afhaken. Creëer de juiste randvoorwaarden zodat ouders zelf in hun wijk aan de slag kunnen.

Literatuur

- Distelbrink, M. en Hooghiemstra, E. (2005). *Signalement 3a: Allochtone gezinnen. Feiten en cijfers*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Distelbrink, M., Lucassen, N. en Hooghiemstra, E. (2005). *Gezin Anno Nu*. Den Haag: Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Gideongemeenten (2006). *Opvoed- en opgroeiondersteuning als lokale basisvoorziening*.
- Hooghiemstra, E. (2004). *Naar een vruchtbaar, productief en zorgzaam gezinsbeleid: Gezinsnotitie NGR*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Hooghiemstra, E. en Pool, M. (2003). *Tussen partners: Gezamenlijke keuzen tijdens de levensloop*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Metaal, S., M. Delnoij en J.W. Duyvendak (2006). *Een Amsterdamse benadering. Vooruitkomen, samenleven en thuisvoelen in Nieuw West. Verslag van een onderzoek*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam/Bureau Parkstad.
- NGR (2004). *Gezinsparlement I: Opvoeden doe je samen*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- NGR (2005). *Gezinsparlement III: Samen leven*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Pool, M. en Lucassen, N. (2005). *De Glazen Tussenwand: Waar ouders tegenaan lopen bij de verdeling van arbeid, zorg en huishouden*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Pool, M., Geense, P. en Lucassen, N. (2005). *Signalement 3c: Allochtone gezinnen. Opvoeding van tieners*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Rutten, S., Studulski, F. en Weelen, P. (2006). *Meetlat pedagogische kwaliteit van de buurt*. Vitale Stad, januari 2006.
- Steketee, M. en J. Mak, m.m.v. B. Tierolf en M. Flinkweert (2006). *Kinderen in Tel. Databoek 2006*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Uitvoeringsprogramma Pendrecht Zet Door (2006). *Resultaten 2005. Actualisatie 2006*.
- Wendrich, E.C.M. en P. van Wensveen (2005). *Leefbaarheidsmonitor Nieuw Engeland 2005*. Rotterdam: Bureau Onderzoek Op Maat.
- Wijkveiligheids-actieprogramma voor het Liskwartier (2003). Rotterdam: deelgemeente Noord.

Bijlage 1

Voorstellen van de geïnterviewde ouders

Wethouder Geluk wil de stad 'gezinsvriendelijker' maken, hij wil zorgen dat ouders en kinderen hier prettiger kunnen wonen. Welk advies zou u hem mee willen geven. Wat kan hij voor gezinnen doen in deze stad?

ALGEMEEN (UIT DE DRIE WIJKEN)

- Nou dat wordt wel tijd....
- Ik weet het niet, die wethouder Geluk is slim, hij is een goede man
- Wat betreft meneer Geluk, ik hoop dat hij veel geluk heeft
- Ik weet het niet, zolang er mensen zijn, zullen er een hoop problemen zijn.
- Goed luisteren naar wat de mensen zelf aangeven
- Meer naar de mensen luisteren, naar wat de mensen willen. Normaal gesproken zit je op een kantoortje achter een tafeltje van nou ja, dat lijkt me wel leuk, en dat lijkt me wel leuk. Maar je moet per wijk kijken, dat is toch weer anders. Dus meer de wijk doorlopen en aanbellen bij mensen wat ze eventueel willen in de wijk.
- Vooral meer contacten zoeken met de mensen en wat nauwer verbonden zijn.
- Geen mentaliteit van: kan niet, bestaat niet, doen we niet
- Hier eens langs komen om te kijken hoe het hier toegaat
- Van mij mag de politiek een beetje dimmen, die verhalen van onveilig.
- Ze moeten gewoon nadenken voordat ze iets gaan zeggen
- De beeldvorming moeten ze wegdoen
- Werkgelegenheid scheppen voor mensen voor langere tijd (geen tijdelijke banen)
- Vrijwilligers niet verplichten te solliciteren, verenigingen die goed werk doen draaien op vrijwilligers. Vrijwilligers zijn goed voor bewoners, voor de buurt.
- Meer geld geven aan de mensen die daar niet toe bij machten zijn. Ik had bijvoorbeeld veel aan de Rotterdampas, maar als ik hem nu wil aanschaffen ben ik rond de vijftig euro per persoon kwijt.
- De gemeente moet ons soort mensen koesteren: wij blanke welgestelden die in de oude wijken willen wonen

VEILIGHEID**LISKWARTIER**

- Meer blauw in de avonduren, tenminste meer surveillerende politie in de avonduren.
- Ze gaan het zwembad nu veiliger maken, dat is een goed punt, dat moeten ze doorzetten hoor.
- Maak er woonerven van, dat is veiliger voor de kinderen om te spelen
- Niet alleen een speelplek, maar een speelplek die veilig is, dat er toezicht is
- Meer drempels

NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

- Ik vind het belangrijk dat ze de boel een beetje in de gaten houden, dat kan geen kwaad
- Meer sociale controle
- Meer bevoegdheden voor de wijkagent. De politie durft bij tijd en wijlen de wijk hier niet in of durft bepaalde mensen niet aan te pakken
- De politiepost terug
- Meer veiligheidsbeleid
- Meer veiligheid voor de kinderen. Overal waar ze gaan, beetje meer veiligheid. Maakt niet uit of ze jong of oud zijn.

PENDRECHT

- Ze moeten letten op de veiligheid, bijvoorbeeld regelmatig politie.
- Regelmatig politie even in de straten laten lopen, ja als de politie in de buurt is dan voelt het een beetje veiliger
- Autovrije zone is veiliger voor kinderen, als ze op straat lopen uit de school
- Er een veilige buurt van maken, al die junkies weg uit de buurt en geen drugs overlast
- Veiligheid vergroten, de politie heeft nu geen tijd voor (auto)inbraken en dergelijke. Er moet geld gepompt worden in Pendrecht, misschien dat het dan nog wat wordt.
- Pendrecht kan een ideale plek voor kinderen zijn, als de criminaliteit daalt.

VRIJETIJSBESTEDING KINDEREN EN JONGEREN**LISKWARTIER**

- Goede ruimte voor kinderen, activiteiten in buurthuis en ook stageplekken, kijken wat je voor de jongeren kunt doen.
- Actief inzetten op jongerenwerk
- Het komt toch eigenlijk terug op die speelvoorzieningen.
- Een plek waar kinderen leuk kunnen spelen zonder auto's, dat ze echt lekker buiten kunnen zijn.

- Ja bijvoorbeeld recreatieplaatsen creëren, theaters of wat leuk voor de kinderen.
- Of een plek waar ze kunnen sporten tegen redelijke prijzen en zonder wachtlijsten.
- Zorgen dat die Marokkaanse kinderen niet zo'n overlast geven, geef ze iets te doen, ontwikkel iets voor ze. Weet ik veel, zorg dat ze leuk mee kunnen doen.
- Sowieso meer voorzieningen voor kinderen. Maar het is moeilijk in Rotterdam, het blijft een drukke stad, veel auto's, veel huizen, veel bedrijven.
- Ik zie te weinig speeltuinen tegenwoordig
- Een speelplekje in de straat. Al is het maar een parkeerplekje of anderhalf waar ze kunnen zitten of zo
- De buurt is verjongd, maar voor dat soort mensen zouden er meer speelgelegenheden moeten komen.
- Ik wil wel graag zien dat kinderen meer plek krijgen waar ze kunnen spelen. Ook een jongerenwerker of mensen die via recreatie werken.

NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

- Het zou handig zijn als ze op een bepaald plekje een 'Duimdropcontainer' neerzetten met begeleiding voor de kinderen uit de wijk.
- Ze zouden de IDbanen moeten legaliseren en zo de speelplekken voor kleinere kinderen, van vier tot twaalf jaar, veilig houden
- Er zijn hier genoeg mensen met een heel laag inkomen. Hun kinderen kunnen niet meedoen aan zulke activiteiten van school. Daar kan de gemeente aan helpen.
- Laat ze huizen maken voor de jongeren en werkgelegenheid regelen.
- Een discotheek voor de jongeren. In het weekend moeten ze naar de stad, kunnen ze niet lopen naar huis.
- Voor de groten een jongerenhok waar ze gewoon heen kunnen en waar dan ook begeleiding is en voor de kleintjes Duimdrop
- Een jongerencentrum
- Een speeltuin voor de deur zodat ik toezicht kan houden vanuit de keuken
- Speeltuin voor de kinderen
- Sportschool met ballet en dat soort dingen
- Een clubhuis, ze bouwen alleen maar huizen, huizen, huizen, laat ze een clubhuis bouwen

PENDRECHT

- Meer activiteiten voor kinderen
- Heel graag een groter buurthuis, ik ben al jaren aan het vechten ervoor. Een buurthuis voor grote kinderen en kleine kinderen, de hele dag open. Het moet dan wel een ruimte zijn waar je de kinderen geen overlast bezorgen voor de burens. Want kinderen kan je niet laten komen en vastbinden. Ze moeten bewegen.

CONTACTEN TUSSEN BUURTBEWONERS**LISKWARTIER**

- Geen wijken met alleen allochtonen: in plaats van dat ze Nederlands leren, komen ze met de Marokkaanse taal aanzetten en dat is ook de bedoeling niet.
- Je zou ze moeten kunnen verspreiden.
- Hij moet stimuleren dat kinderen naar school gaan in hun eigen wijk. Dan krijg je hechtere wijken, een sociaal netwerk, opvang en dat soort dingen.
- Er moeten middelen komen om iets te doen aan mensen die overlast veroorzaken.
- Mensen moeten meer om elkaar geven, dat zou prettig zijn, maar ik weet niet of de wethouder daar iets aan kan doen.
- Mensen bij elkaar brengen
- Dat Opzoomeren vind ik echt goed dat ze dat doen

NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

- Gewoon geen allochtonen bij elkaar duwen, hij moet spreiden zeg maar.
- Dat mensen met elkaar wat ondernemen, dat is belangrijk. Dat had je toen ook met "mensen maken de stad", dan leer je best wel mensen kennen
- Gewoon de burens, de mensen, ervan bewust maken dat er ook anderen zijn in de buurt en dat ze daar ook rekening mee moeten houden.
- Ik denk dat ik hem geen advies kan geven, ik denk dat we advies aan de mensen moeten geven dat ze verdraagzamer moeten worden. Dan leef je al een stuk lekkerder.
- De gemeente is ook verkeerd bezig, zetten alle allochtonen bij elkaar. Alle Turkse mensen bij elkaar. Wat leren ze? Geen Nederlands!
- Belangrijk dat ze eens in de zoveel tijd wijkfeesten blijven organiseren.

PENDRECHT

- De mensen wat meer aanspreken op geluidsoverlast
- Laat hij niet alle Antillianen bij elkaar gooien. Laat hij ze verspreiden. Laat de woningbouwverenigingen niet al die Antilliaanse of buitenlandse mensen op een kluitje gooien, verspreid ze.

OMGEVINGSFACTOREN IN DE WIJK**LISKWARTIER**

- Het moet groen, het steen moet kapot.
- Meer bomen enzo
- Meer plekjes waar het groen is, dat je echt zegt van, ik ga even daar zitten om even te ontspannen. Lekker rustig, zonder veel auto's en huizen
- Meer verlichting op straat
- Ondergrondse containers
- Voor hier in de buurt of hier in de straat wat meer verlichting

NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

- Ze moeten zorgen voor betaalbare huren

PENDRECHT

- In mijn woning ramen plaatsen die open kunnen. En goedkopere woningen misschien.
- De sloot schoonmaken, zodat je daar iets gezelligs kunt doen, het water is nu zo smerig
- Onderhoud van de wegen, straat en paadjes tussen de tuinen
- Meer groen in de wijk
- Het is moeilijk, de gemeente doet zijn best, maar het komt door de mensen, die maken alles weer vies.
- Veel eengezinswoningen bouwen, ook voor mensen met één kind.
Bouw eengezinswoningen met gewone slaapkamers en een tuintje. Dan hoeft je geen tuin van 10 meter lang, maar dat de kinderen wel gewoon naar buiten kunnen.

VOORZIENINGEN VOOR OUDERS EN KINDEREN

NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER

- Ik kijk als werkende ouder. De kwaliteit van de kinderopvang moet de wethouder goed in de gaten houden. En de overgang van als het kind vanuit de kinderopvang naar de basisschool gaat. Want ik merk dat de naschoolse en voorschoolse opvang nog niet zo goed geregeld is hier. Dat moet je toch in de gaten houden, als er twee werkende ouders zijn.

VERVOER

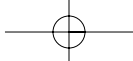
LISKWARTIER

- Ik wil het nog even over betaald parkeren hebben in Rotterdam, daar zouden ze wat aan kunnen doen

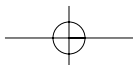
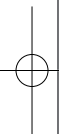
VOORZIENINGEN VOOR VOLWASSENEN

PENDRECHT

- Meer activiteiten voor de ouders meer activiteiten en scholing enzo.

BIJLAGE 1 - 94

Bijlage 2

Voorstellen uit het Gezinsparlement

Concrete voorstellen voor verbetering van gezinsvriendelijkheid in 3 wijken, ingediend door ouders bij het Gezinsparlement 'Ouders aan het woord' van 28 augustus 2006

Mijn wijk wordt veel gezinsvriendelijker als

LISKWARTIER (8 OUDERS)

VEILIGHEID

- De Roderijsestraat echt 30 km gebied maken
- Meer verkeersveiligheid, zich houden aan 30 km
- Verkeersdrempels aanbrengen
- Bij Berkelselaan de glasbak weghalen waar het zebrapad is en de bussen staan geparkeerd (vanwege veiligheid)
- Alert reageren op klachten van kinderen die zich bedreigd voelen door groepen jongeren
- Meer toezicht op de speelpleinen (Koningsveldeplein)
- Wijkagent meer in beeld voor de bewoner

ACTIVITEITEN/VOORZIENINGEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

- Meer speelgelegenheid voor kinderen in de directe buurt
- Speelplekken in de buurt maken die verkeersveilig zijn maar ook onder toezicht staan
- Speel-, voetbal- en groenvoorzieningen in Rotterdam.
- In stand houden van het van Maanenbad. Ideaal in de buurt voor gezinnen
- Het van Maanen buitenbad open houden. Daar kunnen tieners zelfstandig naar toe gaan en het is leuk om met mooi weer in Rotterdam te blijven.
- Het van Maanenbad open houden
- Het van Maanenbad moet open blijven
- Het van Maanen zwembad moet open blijven

SAAMHORIGHEID

- Samenbrengen van Nederlandse en buitenlandse jongeren om met elkaar te leren omgaan. Eventueel een jongerenplatform in de wijk organiseren
- Zwarte/witte scholen gemêleerder maken
- Zaken organiseren die voor verschillende leeftijdsgroepen leuk kunnen zijn. Opzoomeren is een goede zaak maar zou onderhand uitgebreid moeten worden naar meerdere straten bij elkaar in de buurt.

OVERIG

- Meer groen in de wijk
- Rotterdam moet veel groener!
- Tegels vervangen bij het spoor (Voorburgstraat)
- Tegels opnieuw maken bij Voorburgstraat

NIEUW ENGELAND/DIGNA JOHANNAPOLDER (4 OUDERS)**VEILIGHEID**

- Veilig verkeer hekken plaatsen
- Mosoelstraat veiliger maken door zebrapad met hekken waar de kinderen tussendoor moeten lopen op de stoepen tegenover het clubhuis
- Mosoelstraat veiliger maken door zebrapad voor clubhuis

ACTIVITEITEN/VOORZIENINGEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

- Activiteiten voor zowel jongeren als ouderen
- Iets voor hangjongeren, een clubhuis

SAAMHORIGHEID

- Als er gekeken wordt wie er komt wonen.

PENDRECHT (10 OUDERS)**VEILIGHEID**

- Minder administratieve rompslomp voor de politie zodat ze meer op straat kunnen zijn
- Meer politie te werk stellen, zodat ze sneller bij de mensen thuis zijn als ze bellen en dat ze dus meer toezicht kunnen houden
- Drempels terugplaatsen tussen Hontenissestraat en Stavenissestraat
- Mensen die op het plein fietsen en alcohol gebruiken aanspreken en wegsturen (bewoners zelf); niet de andere kant opkijken. Wijkbeveiliging verbeteren.

ACTIVITEITEN/VOORZIENINGEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

- Zwembad in de wijk terug
- Overlast jongeren aanpakken door meer geld voor activiteiten

- Een goed overleg tussen de jongeren en ouderen om zo te komen tot een gunstig en werkbaar plan waar iedereen mee tevreden is
- Meer ruimte voor jongeren om hun eigen dingen te kunnen doen
- Een plek waar jongeren zich kunnen bezighouden
- Een oplossing voor de jongeren tussen de 12 en 16 à 18 jaar
- Een plek waar jongeren tussen de 12 en 17 jaar kunnen chillen
- Seksuele voorlichting voor jongeren en een sportcentrum voor jongeren
- Opknappen van speelveldjes zoals beloofd was en niet een gare wigwam (speelveldje bij de Stavenissestraat)

SAAMHORIGHEID

- Bewonerssamenstelling eerlijker verdelen
- Multiculturele activiteiten organiseren zodat mensen elkaar leren kennen

OVERIG

- Minder verloop onder professionele werkers in de wijk zodat de bewoners de kans krijgen ze te 'herkennen'
- Minder ouderen- of seniorenflats in de wijk (vraagt om samenwerking)
- Zorgen dat de woningbouwverenigingen zich aan hun woord houden
- Een plek waar je informatie kunt inwinnen over allerlei voorzieningen
- Voorlichting voor ouders, dus opvoedingsadvies

BIJLAGE 2 - 98

